

HYVINVOINTIRAPORTTI 2020

ORIMATTILAN KAUPUNKI

HYVINVOINTIPÄÄLLIKÖ KRISTIINA HÄMÄLÄINEN

Sisällysluettelo

1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN VUOSI 2020	3
1.1 Kaupungin hyvinvointityö	5
1.2 Hyvinvointikysely	9
1.3 Yhdistyskysely	10
2. KAUPUNGIN JA SEUDUN EHKÄISEVÄ TYÖ	10
2.1. Kaupungin ehkäisevä työ	10
2.2. Seudullinen ehkäisevä työ	13
3. ERI-ikäisten hyvinvointi vuonna 2020	16
3.1 Talous ja elinvoima	17
3.2 Lapset, lapsiperheet ja varhaisnuoret	19
3.3. Nuoret ja nuoret aikuiset	21
3.5. Työikäiset ja aikuiset	25
3.6 Ikäihmiset	28
5. TOIMIALOJEN TEKEMÄ HYVINVOINTITYÖ VUONNA 2020	35
5.1 Konsernipalveluiden toimiala	35
5.2 Sivistys- ja hyvinvointitoimiala	39
5.3 Teknis-elinvoimatoimiala	46
6. KAUPUNKISTRATEGIAN PAINOPISTEET	55
6. HYVINVOINTISUUNNITELMA	57
8. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET VUODELLE 2021	58
9. HYTE-TYÖN TULEVAISUUDEN LINJAT	58
9.1 Sote-uudistus	58
9.2 Hyte-kerroin	60
9.3 Valtioneuvoston periaatepäätös hyvinvoinnin, terveellisyden ja turvallisuuden edistämisestä 2030	61
9.4 Maakunnallinen hyte-työ	63
9.5. Tulevaisuus	63
10. HYVINVOINNIN ERILLISUUNNITELMAT	65
11. HYVINVOINTIRAPORTIN HYVÄKSYMINEEN	65

1. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN VUOSI 2020

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkitys

Kunnan keskeinen tehtävä on kuntalain mukaan edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja oman alueensa kestävästä kehitystä. Lainsäädännössä määritellään laajasti erilaisia tehtäviä, joiden avulla edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Tehtävä on määritelty Kuntalaissa (410/2015), Terveydenhuoltolaissa (1326/2010), Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) sekä mm. Nuorisolaissa, laissa Ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä, Alkoholilaissa, Tupakkalaissa ja asetuksessa koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kaupungissa sisältää kaiken toiminnan, joka vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja sen kokemiseen aina asuntopolitiikasta ravitsemukseen, elinkeino- ja turvallisuuspolitiikkaan. Yhteistyö ja verkostoitunut työskentely erilaisten hyvinvointitoimijoiden (yhdistykset, järjestöt, yhteisöt, kolmas sektori ja yritykset) kanssa on osa kunnan hyvinvointityötä ja osallisuutta. Kaupungin tehtävänä on toimia ennen kaikkea toiminnan "alustana" ja mahdollisuuksien luoja.

Kunnan toimintaympäristö muokkautuu jatkuvasti. Nyt valmistelussa on tehtävien uudisjako kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion välillä. Vastuu elämänlaadusta on myös asukkailla itsellään. Hyvinvointi syntyykin ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristönsä ja palvelujärjestelmän toiminnan sekä yhteiskuntapolitiikan yhteistuloksena. Keskeistä on kaupungin saumaton yhteistyö sosiaali- ja terveystalvasta vastaavien palvelutuottajien ja palveluita järjestävän tahon, Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän, kanssa.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän järjestämät sosiaali- ja terveystalvasta osaltaan edistävät lakisääteisesti myös terveyden ja hyvinvointia jäsenkuntiensa alueella. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä hyvinvointikuntayhtymä vastaa muun muassa omaishoidon tukemisesta, sairauksien ehkäisystä, riskien varhaisesta tunnistamisesta ja tarjoaa asiantuntemusta kunnille.

Orimattilan kaupungissa seurataan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin. Tämä tarkoittaa erilaisten hyvinvointia ja terveyttä kuvaavien tietojen tuottamista, joiden pohjalta valtuusto päättää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategiset tavoitteet. Tärkein hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ohjaava lakisääteinen asiakirja on **laaja hyvinvointisuunnitelma**, joka tehdään kerran valtuustokaudessa. Se arvioidaan valtuustokauden lopuksi (**laaja hyvinvointikertomus**). Laajaa hyvinvointisuunnitelman tavoitteita arvioidaan vuosittain valtuustolle annettavan **hyvinvointiraportin** muodossa. [Lue julkaisuja tästä.](#)

Poikkeuksellinen vuosi 2020

Vuosi 2020 oli varsin poikkeuksellinen Orimattilassa, Suomessa ja koko maailmassa koronapandemian vuoksi. Koronapandemia on laittanut uuteen uskoon niin globaalin toimintaympäristön kuin pienet, arkiset rutiinit kunnissa ja kuntalaisten elämässä. Koronapandemian aikana kevästä lähtien Orimattilan kaupungissa työskenneltiin valmiusjohtoryhmän johdossa. Valmiusjohtoryhmä loi ohjeita, seurasi valtiolta tulevia linjauksia sekä hoiti kriisin käytännön johtamista. Kevään aikana valmiusjohtoryhmä kokoontui joka päivä, loppuvuodesta kerran viikossa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta vuonna 2020 keskityttiin pääosin pandemian aiheuttamien akuuttien tilanteiden hoitamiseen. Kaupungin eri toimintoja laskettiin alas ja osin korvattiin erilaisilla virtuaalisilla keinoilla. Keväällä myös tempaistiin Marttojen kanssa kangasmaskihankkeella, jossa kaupungin ikääntyneiden ja muiden riskiryhmien parissa toimivalle henkilöstölle saatiin jaettua nopeasti suojamaskeja valtakunnallisen jakelun ajauduttua toimitukselliseen kaaokseen. Kankaat saatiin lahjoituksena Alastalon Mattokutimosta sekä asukkailta. Maskeja valmistui satoja kappaleita ja tempaus varmisti, että ne olivat ammattilaisten käytössä ja asiakkaiden suojana Orimattilan kaikissa palveluyksiköissä maakunnan kunnista ensimmäisenä.

Suuri ponnistus oli myös ikääntyvien ja riskiryhmäläisten asiointipalvelun organisoiminen kaupungin hyvinvointipalveluissa. Käytännössä se vaati täysin uuden toimintamallin luomista. Asiointiin toteutukseen osallistui kaksi kaupungin työntekijää. Viikoittain asiointiapu vei ruoka- ja lääketarvikkeita 37 kotiin ympäri Orimattilaa. Asiointiapu päättyi vasta heinäkuussa 2020. Palaute palvelusta oli kiittävä. Asiointiavun yhteydessä hyvinvointipäällikkö teki neljästä ikäihmisestä huoli-ilmoituksen sosiaalihuoltoon lisäävun tarpeen vuoksi, lisäksi erilaista neuvontaa annettiin paljon. Avun tarve lisääntyi oleellisesti Uudenmaan sulun aikana, joka esti monen omaisen käynnit ikäihmisen luona.

Syksyllä 2020 nähtiin ensimmäisiä merkkejä kevään aiheuttamista seurauksista. Lapsiperheiden haasteet sekä nuorten pahoinvointi maakunnallisesti Suomen kärkitasossa työllistivät ammattilaisia. Myös ikääntyneiden kohdalla heräsi vahvaa huolta esimerkiksi toimintakyvyn heikkenemisen ja yksinäisyyden näkökulmasta. Edellä mainitut huolet eivät ole kadonneet. Monet kotitaloudet ja yritykset ajautuivat taloudellisiin ongelmiin työttömyyden ja lomautusten vuoksi. Mitä pidemmälle vuosi ehti, sen enemmän poikkeusolojen seurauksista alkoi näkyä konkreettista huolta ja oireilua.

Koronapandemia jatkui koko vuoden ajan ja muutti kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä enemmän perinteisistä keinoista poikkeavasti suoritettavaksi. Myös kirjeposti otettiin käyttöön riskiryhmien tavoittamiseksi. Kirjeitä lähetettiin useita satoja. Verkostotyö maakunnassa toimi erinomaisesti ja etenkin kuntien ja hyvinvointiyhtymän yhteistyö on ollut saumatonta. Kaupungin sisäinen ja toimialat ylittävä kriisinhallinta oli onnistunutta. Pandemian jälkiä kuitenkin korjataan vielä pitkään. Pelkona on hoitovelan kasaantuminen siirtyneiden lääkäri- ja toimenpidekäyntien vuoksi sekä kustannusten kasvamisen paine tulevana vuosina korjaaviin palveluihin.

Koronakriisin jälkihoidossa tarvitaan koko yhteiskuntaa. Valtion, kuntatoimijoiden ja muun julkisen vallan lisäksi kansalaisjärjestöillä, seurakunnilla, yrityksillä ja muilla tahoilla on omat tärkeät tehtävänsä erityisesti koronakriisin lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvien kielteisten vaikutusten torjumisessa sekä hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen edistämässä.

Ilon aiheet 2020:

- Lisääntynyt yhteistyö maakunnan eri verkostoissa ja etenkin hyvinvointiyhtymän kanssa poikkeusolojen aikana
- Kaupungin sisäinen kriisinhallinta
- Toimialojen henkilöstön joustavuus eri toimintojen muokkaamisessa poikkeusoloihin
- Varhaiskasvatuksen osallistumisaktiivisuuden nousu
- Erilaisten hyvinvointia lisäävien hankkeiden läpi vieminen (rakennushankkeet)

Huolen aiheet 2020:

- Lapsiperheiden jaksamisen haasteet ja parisuhdeongelmat
- Nuorten irtautuminen arkiympäristöistä ja lisääntyvä oireilu
- Ikääntyvien yksinäisyys ja toimintakyvyn heikkeneminen
- Kotitalouksien ja yritysten taloudelliset haasteet
- Työttömyyden kasvu (ml. Nuorisotyöttömyys)
- 0- 14-vuotiaiden rikosepäilyjen kasvaminen
- Lisääntyneet liikenteen rikokset ja päihderatit
- Koronapandemian vaikutukset inhimillisesti ja taloudellisesti
- Maakunnallinen kokonaistilanne vrt. Suomi eri asioissa (mielenterveys, ylisukupolvinen syrjäytyminen, ravitsemusasiat, työttömyys)

Lopuksi

Tämä on hyvinvointiraportti vuodelta 2020. Vuosiraportti kokoaa lain mukaisesti vuoden ajalta tulkinnan kunnan ja kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin vahvuuksista ja niitä uhkaavista tekijöistä sekä tehdyistä toimenpiteistä. Tuoreiden tilastotietojen puuttuessa kaupunkikohtaisesti, on kokonaiskuvaa osin muodostettu kokemuseräisen tiedon ja maakunnallisen sekä valtakunnallisen tutkitun tiedon perusteella. Näissä on runsaasti yhtymäkohtia Orimattilan tilanteeseen. Tämän raportin on koontanut hyvinvointipäällikkö, jonka tehtävänä on kaupungin johtoryhmän ja toimialojen kanssa yhteistyössä kehittää ja johtaa kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä osallisuutta omalla alueellaan. Koontiin ovat osallistuneet myös kaikki kaupungin toimialat ja useita sidosryhmiä.

Raportin antamia tietoja voidaan hyödyntää apuna arjen työssä, kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä sekä päättäjien tekemien päätöksiä tukena. Lisäksi siitä voi saada vinkkejä esimerkiksi yhdistysten, seurojen ja järjestöjen sekä kolmannen sektorin työskentelyyn. Lisäksi hyvinvointiraportti toivottavasti antaa paljon tietoa kuntavaaliehdokkaille kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn sisällöistä.

1.1 Kaupungin hyvinvointityö

Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen **tehtävää määrittää lainsäädäntö** [Lainsäädäntö - terveys ja hyvinvointi - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](#). Kuntalaki (2015/40) määrittelee kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen kunnan keskeiseksi perustehtäväksi. Myös terveydenhuoltolain (1326/20) luvussa 2. määritellään laajasti kunnalle erilaisia tehtäviä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kaupungin **kumppaneita** hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ovat kuntalaiset, yhdistykset, järjestykset, yritykset, kolmas sektori ja useat muut eri toimijat.

Vuonna 2020 Orimattilan hyväksyttiin **THL:n vetämän Terve Kunta-verkoston jäseneksi** ja vuoden lopulla hyvinvointipäällikkö kutsuttiin johtokunnan jäseneksi vuodelle 2021. Lisäksi hyvinvointipäällikkö kutsuttiin STM:n Kansanterveyden neuvottelukunnan alajaostoon, jonka tavoitteena on toimia asiantuntijana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksessa erityisesti hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen sekä eriarvoisuuden kaventamisen näkökulmasta luoda pysyvät rakenteet kansallisen tason poikkihallinnolliselle **hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi vuoteen**

2030 sekä tehdä ehdotus tulevaksi lakisääteiseksi poikkihallinnollisen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhteistyön rakenteeksi.

Orimattilan kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet luotiin vuosina 2019 - 2020. Kaupungissa aloitti lainmukainen, poikkihallinnollinen valmistelutoimielin, **hyte-ohjausryhmä**. Lisäksi vuonna 2020 uudistettiin kaupungin lakisääteinen **ennaltaehkäisevän päihdetyön toimielin** (PETE ORIMATTILA), joka kokoaa kaupungin eri-ikäisten toiminnoista vastaavia viranhaltijoita, Hämeen Poliisin, seurakunnan sekä PHHYKY:n edustajat. Sen kokoonpanoa tarkastetaan myös seuraavan vuoden aikana.

Vuonna 2020 kehitettiin kauttaaltaan hyte-työn prosesseja. Työ ei ole vielä valmis, vaan jatkuu eri työryhmien välisen tehtävänjaon ja tiedonkulun edistämällä. Kaupungin HyTe-työstä on laadittu johtamis- ja koordinaattiorakenne (seuraava kuva), joka kuvaa vastuiden, sidosryhmien sekä keskeisten verkostojen rakentumista. Tärkeänä työnä jatkossa ovat edelleen eri yhdyspintojen kehittäminen. Näistä tärkein on hyvinvointiyhtymän kanssa tehtävä yhteistyö, mutta rajapintoja on myös Elyyn, Aviin, seuroihin, järjestöihin, muihin kuntiin, maakunnan liittoon, Kuntaliittoon, THL:n, STM:n, kolmanteen sektoriin ja moniin muihin tahoihin.

KAUPUNGIN HyTen JOHTAMIS- JA KOORDINAATTIORAKENNE

Hyvinvointipäällikkö on yhteistyön edistäjä

Hyvinvointipäällikön tehtävänä on osaltaan johtaa ja kehittää kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä toimia yhteistyön edistäjänä. Tärkein hyvinvointityö toteutuu osana jokaisen toimialan arkityötä sekä kaupunkilaisten, esimerkiksi yhdistysten, seurojen, järjestöjen ja kolmannen sektorin työssä. Hyvinvointipäällikkö toimii työssään myös sote-asioiden valmistelijana ja sen tiimoilta valmistui muun muassa lausunto PHHYKY:n palveluverkkouudistukseen. Lisäksi hyvinvointipäällikkö osallistuu kaupungin ja PHHYKY:n välisiin palvelusopimusneuvotteluihin.

Hyvinvointipäällikkö tekee kaupungissa lain edellyttämällä tavalla tiivistä yhteistyötä kaikkien toimialojen ja lukuisten eri sidosryhmien kanssa. Hyvinvointipäällikkö vastaa vanhus- ja vammaisneuvoston sekä sotiemme veteraanien neuvottelukunnan esittelystä ja sihteerin työstä. Lisäksi hän koordinoi ja ohjaa kaupungin ehkäisevän päihdetyön, PETE Orimattilan toimintaa, Hyte-ohjausryhmän toimintaa, ikääntyneiden avointa päivätoimintaa, kaupungin maahanmuuttotyötä sekä huolehtii yhdistysiltojen järjestämisestä, työllisyyden monialaisen työryhmän tapaamisten järjestämisestä, yhteistyötapaamisista Hämeen Poliisin kanssa ja osallisuuden edistämisestä omalla alallaan.

Hyvinvointipäällikkö edustaa kaupunkia useissa eri kaupungin sisäisissä, maakunnallisissa sekä valtakunnallisissa verkostoissa. Lisäksi hyvinvointipäällikkö on mukana useissa maakunnallisissa ehkäisevän työn hankkeissa.

Kaupunginvaltuusto tekee strategiset päätökset

Kaupungin ylin päättävä elin eli kunnanvaltuusto on vastuussa strategisista päätöksistä, joilla kunnassa edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Valtuusto velvoittaa eri toimialat ottamaan hyvinvointi- ja terveysnäkökulmat huomioon omassa toiminnassaan. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan muun muassa arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa. Tällä oikeutuksella tarkastuslautakunta voi ottaa aktiivisesti kantaa myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tilaan ja kaupungin asettamien tavoitteiden toteutumiseen kunnassa. Tulevaisuuden kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkitys tulee kasvamaan.

Mitä kunta tekee tulevaisuudessa?

Kunnan hyvinvoinnin rakentuminen tulevaisuudessa [Hyvinvoinnin edistäminen | Kuntaliitto.fi](https://www.kuntaliitto.fi)

Keskeisiä hyvinvointipäällikön toimia Orimattilassa vuonna 2020:

Kevät:

- Kotouttamishankkeen loppuun saattaminen ja uuden yhteistyön aloitus maahanmuutossa Heinolan ja Hollolan kanssa à yhteisen maahanmuuttokoordinaattorin palkkaus
- Ensihuoli- koulutus, nuuska-agenttien koulutus
- Terve Kunta- verkostoon hakeutuminen
- Koivikon ja Artjärven ikääntyneiden päivätoiminnan ottaminen omaan haltuun ja käsikirjan teko
- Orimattilan PETE ja Hyte-ohjausryhmien muodostus ja työn aloittaminen
- Orimattilan HYTE- työn organisoinnin uudistuksen aloittaminen
- Laajan hyvinvointikertomuksen (suunnitelman) 2018 – 2021 arviointi
- Päihdetilanne- ja kouluterveyskyselyiden läpikäynti ja esittely myös valtuustolle
- Nuorten ehkäisevän työn suunnitelma päivittämisen aloitus
- PHHYKY- Orimattila työllisyysyhteistyöpalaveri (x2/v)
- Korona-ajan kauppa-asioinnin koordinointi + riskiryhmien kontaktiini ja Korona ajan valmiusjohtoryhmään osallistuminen, Marttojen kanssa maskihanke
- Sosiaalihuollon sähköiset palvelut- koulutus kaupungintalon neuvontaan
- Veteraanikummi- toiminnan edistäminen
- HuuMa- hankkeeseen + Tutka osallistuminen
- Vanhus- ja vammaisneuvoston toimintakello ja toiminta suunnitelma- kertomus

Syksy

- Suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi
- Hyvinvointiraportti 2019
- Hollola-Orimattila laaja-alaisen maahanmuuttotyön yhteistyön aloitus
- Hyvinvointikysely
- Osallistuminen maakunnallisen maahanmuutto-ohjelman päivittämiseen
- Tiedolla johtamisen – hanke alkaa
- Maahanmuuttotyön kehittäminen – vapaaehtoistyö, profiili, kotouttaminen
- Hämeen poliisijohdon tapaaminen – jatkossa 1x/v

- Yhdistysilta (teema: ympäristökaupungin tuet + nuoria yhdistykseen)
- Yhteinen Päijät-Häme hankkeen ohjausryhmän toiminta – yhdistyksien maakunnallinen tiekartta (yhteistyö kuntien kanssa)
- Laajan hyvinvointisuunnitelman 2022 -työstön suunnittelu
- Vammaisten henkilökohtaisen budjetoinnin kehittäminen –hanke
- STM:n kansanterveyden neuvottelukunnan alajaostossa työskentely
- Vuoden 2021 maakunnalliset ja paikalliset ehkäisevän työn hankkeiden teemottelu, hankehakemukset, työsuunnitelmat

1.2 Hyvinvointikysely

Hyvinvointikysely toteutettiin syyskuussa 2020 ja siihen tuli liki 600 vastausta, joka on hyvä tulos verrattuna kaupungin kyselyiden keskimääräiseen vastaajamäärään.

Vastaosa vastaajista oli asunut Orimattilassa yli 10 vuotta ja yli 70 prosenttia vastaajista koki olevansa orimattilalainen. Vastaajat kokivat, että omaa hyvinvointia tukee parhaiten positiivinen mieli, monipuolinen tekeminen ja taloudellinen vakaus. Lisäksi vastaajat kokivat olevansa

Vastaajat kokivat, että Orimattilan kaupunki voi parhaiten tukea heidän hyvinvointiaan mahdollistamalla sujuvan arjen (esim. joukkoliikenneyhteydet ja hoidetut väylät), lisäämällä luottamusta (esim. tiedottaminen) sekä tukemalla eri yhteisöjen toimintaa. Lisäksi avoimissa vastauksissa tuotiin esille esimerkiksi lähipalveluiden turvaaminen ja sujuvan arki.

Kyselyssä nousi esiin seuraavia näkökulmia:

- Omassa yhteisössään vastaajat kokivat parhaiksi asioiksi harrastusmahdollisuudet, oman pihan, lapsiystävällisyyden sekä kävely- ja pyöräilyreitit
- Valtaosa vastaajista kertoi viettävänsä vapaa-aikaansa perheen parissa ja harrastamalla omaehtoista liikuntaa. Myös erilaiset ryhmät ja yhdistystoiminta mainittiin usein.
- Käytetyimmät osallisuuden kanavat vastaajien keskuudessa olivat sosiaalisen median sivut, kaupungin internet-sivut ja 60 prosenttia vastaajista kertoi äänestävänsä vaaleissa.
- Erityistä kiitosta kaupungin palveluista saivat etenkin kirjasto, hammashoito, ikääntyneiden liikunta, terveyskeskus, Wellamo-opiston jumpat, taidemuseo, neuvola, valaistus, uimahalli, liikuntapuisto, kauniit puistoalueet ja koulut, erityisesti Jokivarren koulu
- Kaupungilta toivottiin lisää esimerkiksi metsäalueita, yhteisöllistä toimintaa, tapahtumia, maastopyöräreittejä, keikkoja, nuorille tekemistä, kauppakeskusta, salivuoroja nuorille, tenniskenttää ja aikuisopiskelua.

Hyvinvointikysely oli osa kaupungin lakisääteistä velvoitetta seurata asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Hyvinvointikyselyn tuloksia hyödynnetään alkavassa, seuraavan

valtuustokauden kattavassa laajassa hyvinvointisuunnitelmatyössä. Hyvinvointikyselyn tulokset käsiteltiin molemmissa valiokunnissa sekä kaupungin eri johtoryhmissä.

1.3 Yhdistyskysely

Yhdistykset toivovat Orimattilan kaupungilta ensiapu- ja järjestyksenvalvojakursseja, viestinnällistä tukea ja maksuttomia tiloja, ilmenee kaupungin tekemästä kyselystä. Paikallinen järjestökenttä toivoo myös muutoksia avustuksien myöntämistä koskeviin kriteereihin ja tietoa eri tukien hakemisesta.

Orimattilan yhdistyksille suunnattu kysely tehtiin helmikuussa 2020. Kyselyllä kartoitettiin muun muassa yhdistysten profiilia ja toimintaa. Kyselyyn vastasi 27 toimijaa, joista valtaosa toimii vain Orimattilassa. Suurin osa vastaajista edustaa yhdistyksiä, joilla oli jäseniä 50–300. Vastauksissa nousi esiin, että yhdistykset tekivät jo yhteistyötä paitsi kaupungin myös toisten yhdistysten kanssa.

Kyselyn tarkoituksena oli myös kartoittaa toiveita sekä muille yhdistyksille, että kaupungille. Puolella vastaajista oli tarvetta erilaisille lisätiloille, kuten kokous-, arkisto-, varasto- ja juhlatiloille. Osa vastaajista puolestaan kertoi, että yhdistyksillä olisi omia tiloja myös muille vuokrattavaksi.

Kysely on vastuksineen nähtävillä kokonaan: [Yhdistystoiminta - Orimattilan kaupunki](#) Ne esiteltiin myös yhdistysillalla keväällä 2020.

2.KAUPUNGIN JA SEUDUN EHKÄISEVÄ TYÖ

2.1. Kaupungin ehkäisevä työ

Ehkäisevä työ on yksi oleellinen ja kiinteä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sitä tehdään niin maakunnallisesti kuin paikallisestikin. Ehkäisevän työn koordinointi on kiinteä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmän (HyTe-ohjausryhmä) työtä. Ehkäisevä työ on konkreettinen keino vähentää eri arvioisuutta ja ehkäistä hyvinvointi- ja terveyshaittoja.

Ehkäisevää työtä tehdään kaikilla kaupungin toimialoilla osana arkista perustyötä. Ehkäisevä työ on esimerkiksi liikuntaa, kulttuuria, kaavoitusta, elinvoimaa, valistustyötä, esteettömyyttä, ravitsemushuoltoa, perhetyötä, ikääntyneiden päivätoimintaa ja osallisuuden tukemista. Ehkäisevää työtä tehdään suurimmaksi osaksi muualla kuin sote-palveluissa, jotka usein ovat luonteeltaan korjaavaa.

Lisäksi ehkäisevään työhön osallistuvat kaupungin yhdistykset, järjestöt ja seurat sekä kaupunkilaiset tehdessään esimerkiksi aloitteita kaupungin kehittämiseksi ja epäkohtien korjaamiseksi.

Kaupungin PETE- ryhmä (ehkäisevän työn toimielin, PETE Orimattila) työtehtävät:

1. Huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta

2. Huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle
3. Lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä
4. Esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa
5. Huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Vuonna 2020 PETE Orimattila kokoontui yhteensä kolme (3) kertaa, ja lisäksi toteutettiin ensi kertaa yhteistyötapaaminen Hämeen Poliisin kanssa.

Kaupungin PETE- ryhmä kokoonpano:

- Opetuspäällikkö, Orimattilan kaupunki
- Avoimen päiväkodin johtaja, Orimattilan kaupunki
- Hyvinvointipäällikkö (pj., sihteeri), Orimattilan kaupunki
- Hämeen Poliisin edustaja
- Orimattilan Seurakunnan edustaja
- Nuorisotoimen edustaja, Orimattilan kaupunki
- Päihdesairaanhoidtaja, PHHYKY
- Sosiaaliohjaaja, PHHYKY

[Seudullinen ehkäisevän työn koordinaattori, Sosiaalialan Osaamiskeskus Verso](#)

Lisäksi työryhmällä on oikeus kutsua kokouksiinsa muita kaupungin ja maakunnan viranhaltijoita, yhdistysten ja järjestöjen edustajia, neuvostojen edustajia sekä luottamushenkilöitä. Kokoonpanoa tullaan laajentamaan vuonna 2021 kaikki ikäluokat vastaavaksi.

Kaupungin HyTe-ohjausryhmä (aloittanut 4/2020) HyTe-ohjausryhmä) tehtävät ja vastuut:

1. Linjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä strategian ja toimialojen kehittämissuunitelien pohjalta sekä seuraa ja arvioi kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön edistämistä osana kaupungin toiminnan, henkilöstön ja talouden johtamista
2. Johtaa, toimeenpanee, koordinoi ja seuraa kaupungissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä (lain edellyttämä toimielin)
3. Valmistelee ja hyväksyy osaltaan vuosittaisen hyvinvointikertomuksen sekä valtuustokausittain tehtävän laajan hyvinvointikertomuksen ja sen arvioinnin sekä muita kokonaisuuteen liittyviä osa suunnitelmia ja ohjelmia

4. Edistää terveys- ja hyvinvointivaikutusten ennakoarvioinnin käytäntöjä
5. Edistää alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tuoden tietoa ohjausryhmän kautta toimialoille
6. Vahvistaa ja edistää osaltaan yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten, kolmannen sektorin, viranomaistahojen ja muiden toimijoiden välillä.
7. Edistää osallisuus- ja vuorovaikutuskäytäntöjen toteutumista osaltaan
8. Tukee eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön osaamista ja jakamista

Työryhmän kokoonpano:

- Kaupunginjohtaja (pj) varalla: toimialajohtaja
- Hyvinvointipäällikkö, sihteeri
- Ruokapalvelupäällikkö, varalla: ravitsemispäällikkö
- Työllisyyskoordinaattori varalla: hallintopäällikkö
- Kehittämispäällikkö, varalla: kaavoituspäällikkö
- Varhaiskasvatusjohtaja, varalla: avoimen päiväkodin johtaja
- Opetuspäällikkö: varalla liikunta- ja nuorisotoimen johtaja
- Alueellinen hyvinvointikoordinaattori Heli Lehtovaara, PHHYKY

Hyte-ohjausryhmä kokoontui vuonna 2020 yhteensä neljä kertaa.

Esimerkkejä kaupungin ehkäisevästä työstä vuonna 2020:

- Pete Orimattila käynnistyi uudistetulla kokoonpanolla
- Hyte-ohjausryhmä aloitti toimintansa 2020
- esiopetuksessa jatkettiin MiniVerson käyttöä
- varhaiskasvatuksen perheohjausta jatkettiin etänä
- etsivän nuorisotyön kehittäminen on jatkunut läpi vuoden 2020 (mm. roolijaot, oppilaitosyhteistyö)
- liikuntaneuvontapäivät ovat vakiintuneet kaksipäiväiseksi hankkeen tuoman lisäresurssin myötä ja yhteistyötä ja palvelupolkua fysioterapian ja kuntoutuksen kanssa on kehitetty.
- koulunuorisotyötä laajennettiin loppu vuodesta neljälle alakoululle hankkeen tuoman resurssin ansiosta.
- avustuskriteereitä uudistettiin ja painopiste siirtyi enemmän matalankynnyksen liikunnan tukemiseen.
- tarjottiin maksutonta kauppa-asiointipalvelua Korona-aikana riskiryhmille
- aloitettiin päivittämään nuorten ehkäisevän työn suunnitelmaa neljälle tuulelle
- päivitettiin osallisuusohjelma
- teetettiin hyvinvointikysely kuntalaisille
- tarjottiin virtuaalisia liikuntatuokioita korona-aikana
- tarjottiin maksutonta ikääntyneiden avointa päivätoimintaa

- pidettiin yhdistysillat, viimeinen virtuaalisesti
- osallistuttiin ehkäisevän työn maakunnallisiin verkostoihin ja hankkeisiin
- osallistuttiin THL Terve Kunta –verkoston kokoukseen uutena hyväksyttynä jäsenenä
- arvioitiin laaja hyvinvointisuunnitelma vuosilta 2017 – 2021
- tavattiin Hämeen poliisijohto ja keskusteltiin Orimattilan tilanteesta
- vastaanotettiin 2 kiintiöpakolaisperhettä ja tehtiin lain mukaista kotouttamistyötä
- viestittiin aktiivisesti korona-ajan uusista tiedotteista ja rajoituksista
- toteutettiin kasvomaskikampanja Orimattilan Yhteisten Marttojen kanssa
- tammikuussa käynnistyi uusi Luova kokkipaja, joka keskiössä ovat hyvinvointitaidot
- viikoittaiset matalan kynnyksen hyvinvointipäivät koron aikana
- käynnistettiin yhteistyö ja suunnittelu koulutuskeskus Salpauksen ja peruskoulun kanssa, jotta yhä useampi koulupudokas pääsisi palvelujen piiriin heti kriittisimmässä vaiheessa tai nuori saisi tukea peruskoulun loppuun saattamiseen
- nuorten työpajalla aloitettiin yhteistyö TE-palvelujen ja sosiaalityön kanssa osatyökykyisyys selvityksistä
- Korona-ajan kauppa-asiointi, kirjeet riskiryhmille, koululounas etäoppilaille, virtuaaliset työskentelymuodot useassa eri toimintayksikössä, aktiivinen tiedottaminen korona-ajan muutoksista ja palveluista sekä auttamisen kanavista
- Onks tää normaalia - Chat -palvelun tuottamiseen osallistuminen 2019-2021 (koulukuraattorit ja koulunuorisotyö)
- Opetushenkilöstöä on koulutettu ennalta ehkäisevän työn ohjelmiin, joita ala- ja yläkouluilla toteutetaan: Friends-ohjelma, KiVaKoulu, Verso ja LionsQuest.
- "Mitä sun digi-arkeen kuuluu?" (2020) Digitaidot osana turvataitokasvatusta, miten keskustelen nettiturvallisuudesta lasten ja nuorten kanssa?
- Koulun toimintaympäristö muutoksessa (2020):
 - o Uhka-arvio ja huolta aiheuttavat henkilöt
 - o Lasten ja nuorten kommunikaatio, tunnetaidot
 - o Kansainvälistymisen uhat ja mahdollisuudet
 - o Verkon vaarat
 - o Perusopetuslaki, lastensuojelu- rikos- ja pakkokeinolaki
- Alakoulun opettajille suunnattu koulutus lasten kokeman seksuaalisen häirinnän ja groomingin ennaltaehkäisystä, TUTKA-koulutus luokanopettajille

2.2. Seudullinen ehkäisevä työ

Päijät-Hämeen ehkäisevän työn seutukoordinaation tavoitteena on sekä seudullisesti että alueellisesti:

- kehittää, rakentaa, edistää ja tukea ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön, pelihaittojen ehkäisyn sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn koordinaatiota ja verkostoyhteistyötä
- välittää ajankohtaista tietoa ja osaamista toimijoiden käyttöön
- edistää ehkäisevän työn tunnettuuden ja osaamisen lisääntymistä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa periaatteella ”ehkäisevä työ kuuluu kaikille”
- mahdollistaa laajan yhteistoiminta-alueenlaajuisen verkostoyhteistyön ja rakenteen toiminnan jatkuminen ja kehittyminen

Ehkäisevän työn seutukoordinaattori (Susanna Leimio, Osaamiskeskus Verso, PHHYKY)

- toimii seutukoordinaatioryhmien puheenjohtajana ja vastaa seudullisen ehkäisevän työn ja yhteistyön toteutumisesta
- tekee tiivistä yhteistyötä aluekoordinaattoreiden kanssa ja osallistuu alueverkostotyön kehittämiseen
- etsii ja rakentaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä sekä tekee sitä eri verkostoissa ja toimijoiden kanssa edistämällä ehkäisevän työn näkökulmaa ja tekemistä osana kunkin toimijan perustyötä
- seuraa alan ja aihepiirin keskustelua sekä välittää tuoreinta tietoa alueen toimijoiden käyttöön

Maakunnallista ehkäisevää työtä tehdään Neljällä Tuulella eli ehkäistään *mielenterveysongelmia, ongelmapelaamista, lähisuhdeväkivaltaa sekä päihdeongelmia*. Työtä koordinoi Sosiaalialan Osaamiskeskus Verson maakunnallinen ehkäisevän työn koordinaattori. Maakunnallista työtä arvioidaan vuosittain ja siitä valmistuu koordinaattorilta oma raporttinsa kuntiin käsiteltäväksi valiokuntaan. Seuraavan valtuustokauden suunnittelutyö alkaa keväällä 2021. Orimattilaa työryhmissä edustaa hyvinvointipäällikkö.

Kaikki maakunnallisesti tuotetut suunnitelmat ja vuosiraportit ovat luettavissa tästä: [Ohjelmat, suunnitelmat ja lainsäädäntö - Orimattilan kaupunki](#)

Maakunnalliset verkostot ja yhteistyö

- [Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatioryhmä](#)
- [Pelihaittojen ehkäisyn seutukoordinaatioryhmä](#)
- [Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn seutukoordinaatioryhmä](#)

Maakunnallisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien ehkäisevän työn hankkeiden koonti:

HuuMa -Päijät-Häme, huumeeton maakunta vuonna 2020

Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämää avustusta terveyden edistämisen määrärahasta saava HuuMa -hanke alkoi vuoden 2019 alussa. Kumppanuussopimuksen allekirjoittivat alueen kunnat, hyvinvointikuntayhtymä sekä laajasti eri järjestöt. Hankkeen osatoteuttajana toimii Lahden ammattikorkeakoulu. Nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen tähtäävässä hankkeessa muotoillaan konseptia kattavan, vaikuttavan ja kustannustehokkaan edistävän ja ehkäisevän työn tekemiseksi.

EHYT ry:n toteuttamat HuBu-tunnit toteutuivat myös Orimattilassa. Alakoulun opettajille suunnatun Jutultasiko? -mallin koulutusta jatkettiin. Seudun nuorisotyöntekijöille järjestettiin koulutuspäivä yhdessä Nuorisotalon Osaamiskeskus Vahvistaman kanssa. Hankkeessa saatiin ensimmäisenä vuonna valmiiksi jo luonnokset koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooleista ehkäisevässä päihdetyössä sekä ADSUME -päihdemittarin ja mini-intervention kirjaaminen ja sitä kautta tilastoituminen. Vuoden 2020 suunnitelmia tehtiin yhdessä seudullisen koordinoitun ehkäisevän työn, alueellisesti koordinoitun hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen sekä LAPE-työn kanssa.

Yhdessä MLL:n Hämeen piirin kanssa järjestettiin kaksi menttaalisaatioteoriaan perustuvaa Jututtamo -pilottikoulutusta, johon osallistui neljä kuntaa (ml. Orimattila) ja hyvinvointiyhtymän työntekijöitä. Pilottien toteuttaminen (vanhempien vertaisryhmätoiminta) odottaa vielä korona-rajoitusten väljenemistä.

Lisäksi Sosiaalialan Osaamiskeskus Versosta tulleiden fasilitoijien kumppaneina työskentelyyn osallistui kokemusasiantuntijoita. Ehkäisevän työn rooleihin liittyen kirjattiin koulu- ja opiskeluterveydenhoitajien päihteisiin ja mielenterveyteen liittyvää kirjaamista ja roolia. Loppuvuodesta käynnistyi Ehkäisevä työ koulussa -kehittäminen yhdessä kolmen pilottikunnan (ml. Orimattila) kanssa. HuuMa-hankkeen rooli työssä on tiedon tuottaminen kehittämistä varten.

HuuMa järjesti keväällä paneelikeskusteluun pohjautuvat miniseminaarit/työpajat (2kpl) erityisesti kouluissa työskenteleville - Lahden ja seudun kunnille omansa. Osallistujia oli yhteensä lähes 100. Työpajoissa keskusteltiin ajankohtaisista huomioista keskellä korona-rajoituksia ja kerättiin konkreettisia tapoja ja mahdollisuuksia vähentää paineita, tukea arjen selviytymistä ja hyvinvointia, tunnistaa riskejä ja tuen tarvitsijoita sekä tukea oppilaita koulujen auetessa.

Syksyllä järjestettiin lisäksi useita lyhyitä koulutuksia verkossa ehkäisevän päihdetyön viikolla (45). Näistä läheisteemaan liittyvä yhdessä Myllyhoitoklinikan, Kannabisinterventioon liittyvä yhdessä Kannabisinterventio nuorille kannabiksen käyttäjille (EHYT ry, YAD) -hankkeen kanssa ja kolme koulutusta yhdessä nuorten kokemusasiantuntijoiden kanssa. Viikon aikana koulutuksiin ilmoittautui ja osallistui yli 200 ammattilaista. Hyvien käytäntöjen kahvit järjestettiin syksyllä 2020.

Vammaisten henkilökohtaisen budjetoinnin - hanke 2020 - 2021

HeVa -hanke on lokakuussa 2020 aloittanut alueellinen vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin (HB) hanke. Hanke on yksi STM erillisrahoitteisia hankkeita, jota STM ja THL ohjaavat. Tavoitteena on luoda koko maata koskevat periaatteet ja toimintatavat vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin käytännön toteutusta varten. Valtakunnallisella hankkeella vahvistetaan vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta, osallisuutta ja valinnanmahdollisuuksia siten, että apua ja tukea on saatavissa joustavasti elämän eri tilanteisiin ja tarpeisiin kullekin henkilölle parhaiten sopivalla toteutustavalla. Malli tiivistetään hallituksen esityksen muotoon.

HeVa -hanke sijoittuu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alueelle vammaispalvelujen tulosityksikköön. Sitä hallinnoi Sosiaalialan Osaamiskeskus Verso tiiviissä yhteistyössä PPHYKY:n vammaispalvelujen kanssa. Hankkeeseen on palkattu kolme hanketyöntekijää ja hankkeen omavastuuta (20 %) kerätään vammaispalvelujen henkilöstön työpanosirtoina. Valtionrahoitusta myönnettiin yhteensä 395 000 €. HeVa -hankkeen tavoitteena on asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaisten toimintojen ja palvelujen järjestämiseen liittyvien edesauttavien tekijöiden ja esteiden (toimintakulttuuri, prosessit, tietotarpeet, lainsäädäntö, resurssit, eri tahojen intressien yhteensovittaminen) paikantaminen ja tarvittaessa ratkaisujen löytäminen.

Hankkeen osatavoitteet:

1. Asiakkaiden osallisuuden lisääntyminen omassa asiassaan sekä laajemmin kehittämistyössä
2. Henkilöstön osaamisen lisääntyminen (asiakkaiden osallisuus, tuettu päätöksenteko, rohkeus kokeilla, tiedon visualisointi)
3. Tiedon tuottaminen alueen asiakkaiden tarpeista, valinnanmahdollisuuksista ja esteistä. (alueverkostot, yksilöcaset, järjestelmäpilotointi PSOP/HB)

Hyvinvointipäällikkö edustaa hankkeessa Orimattilaa. Varajäsenenä toimii kaupunginhallituksen varapuheenjohtaja, vanhus- ja vammaisneuvoston puheenjohtaja Kirsti Laatonen.

Yhdessä mielessä - hanke (suunnittelu käynnistynyt 2020, toiminta 2021)

Yhdessä mielessä -hanke on yksi STM:n erillisrahoittamista Mielenterveysosaamisen vahvistaminen kunnissa -hankkeita, jotka vahvistavat kuntien mielenterveysosaamista parantamalla sekä kuntatoimijoiden että sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kykyä edistää mielenterveyttä, tunnistaa avun tarvetta ja lisätä

mielenterveyden ensiaputaitoja. Palveluja kehitetään alueellisesti peruspalveluiden ja järjestöjen yhteistyönä.

Yhdessä mielessä -hankkeessa laaditaan ja otetaan käyttöön toimintamalli mielenterveysosaamisen johtamiseen ja lisätään työntekijöiden osaamista kuntalaisten muutostilanteissa vaadittavan resilienssin vahvistamiseksi. Hankkeessa laaditaan selvitys alueen tyypillistä muutostilanteista ja niihin liittyvästä osaamisesta ja osaamisen tarpeista. Hankkeessa lisätään erityisesti vuorovaikutustyötä tekevien työntekijöiden ja organisaatioiden muutoskyvykkyyttä vahvistavia taitoja, toimintatapoja ja ominaisuuksia. Siihen päästään toimintamalleja ja mielenterveysosaamisen johtamista. Hanke toteutetaan yhteistyössä alueen 12 kunnan, hyvinvointiyhtymän, LAB-ammattikorkeakoulun ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Toiminta linkittyy osaksi alueellisesti koordinoitua ehkäisevää työtä.

Orimattila on mukana hankkeessa ja sen pääkohderyhmä ovat varhaiskasvatuksen työntekijät.

Erilliset kehittämistoimet Orimattilassa, jotka tehdään maakunnallisessa yhteistyössä 2020 - 2021:

- Orimattilan nuorten ehkäisevän työn suunnitelman päivittäminen (2020 - 2021)
- Koulujen ehkäisevän työn kehittäminen- hanke (suunnittelu 2020, toteutus 2021 osana HuuMA-hanketta)
- Lähisuhdeväkivallan osaamisen kehittäminen kunnissa (suunnittelu 2020, toteutus 2021)
- Varhaiskasvatuksen ehkäisevän työn suunnitelman laatiminen (suunnittelu 2020, toteutus 2021 syksy)
- ”Kun huoli herää” - ohje 2021

3. ERI-IKÄISTEN HYVINVOINTI VUONNA 2020

Vuoden 2020 hyvinvointiraportissa on käytetty indikaattoreina pääosin sähköisen hyvinvointikertomus - ohjelman tarjoamia indikaattoreita mutta mukana on myös omia kyselyjen tuloksia. Indikaattoreita on ohjelmaan koostettu mm. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) **kouluterveyskyselystä, Sotkanetistä ja Tilastokeskukselta**. Kyseiset indikaattorit ovat kaikkien vapaasti tutustuttavissa kaupungin kotisivuilta (www.orimattila.fi). Samaa tietoaalustaa käyttävät lähes kaikki Suomen kunnat.

Tämä vuosiraportti koostettiin hieman eri tavalla kuin aiemmat. Useat vuoden 2020 indikaattoreista valmistuvat jälleen vasta syksyllä 2021 ja lisäksi esimerkiksi lasten ja nuorten tilannetta kattavasti kuvaava kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi (vuosina 2015, 2017, 2019, syksy 2021). Koska ei ollut mielekästä toistaa vanhoja tuloksia, keskityttiin vuosiraportissa kuvaamaan viime vuoden erilaisia ilmiöitä ja kokoamaan tietoa saatavilla olevista tutkimuksista ja kyselyistä. Osa on kaupungin sisäisiä, osa maakunnallisia ja osa valtakunnallisia. Niissä kaikissa kuitenkin näkyy runsaasti yhteneväisyyksiä.

Lisäksi tässä hyvinvointiraportissa **korostettiin toimialojen tekemää hyvinvointityötä vuonna 2020**. Tavoitteena on edelleen laajentaa vuosiraportin kattavuutta ja tarjota yhä enemmän tietoa, havaintoja, kokemuksia ja ajatuksia – hyvinvointityötä kun tehdään jokaisen työntekijän arjessa. Kokonaisuudessaan täytyy huomioida, että tilastoista ja indikaattoreista saatava tieto ei kata kaikkea tiedontarvetta, sillä esimerkiksi kokemustieto ja kuntalaisilta kerätty tieto ja palaute ovat myös arvokkaita tietolähteitä.

Indikaattorien analysoinnissa on pyritty saamaan mahdollisimman laaja näkemys indikaattorien tuottamasta hyvinvointitiedosta. Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa indikaattorit on luokiteltu seuraaviin kokonaisuuksiin: **talous ja elinvoima, lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet, nuoret ja nuoret aikuiset, työikäiset, ikäihmiset ja kaikki ikäryhmät**. Edellä mainittua jaottelua noudattavat kaikki raportointia tekevät kunnat mutta sisällöt voivat olla hyvinkin erilaisia.

Tea-viisari

Kunnan tekemää terveyden edistämisasiivisuutta seurataan **TEA- viisarin avulla** (kuva 3.- ja 4.). Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kaksi kertaa vuodessa tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä. Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin. Tietoja käytetään hyvinvointijohtamisen välineenä useissa kunnissa, myös Orimattilan kaupungissa.

	Orimattila	Asikkala	Heinola	Hollola	Koko maa
Kaikki sektorit	60	64	72	66	68
Kuntajohto	65	63	73	71	78
Perusopetus	65	71	61	68	66
Lukiokoulutus	82	..	70	..	69
Ammatillinen koulutus	66
Liikunta	75	78	88	76	72
Perusterveydenhuolto	50	48	69	48	67
Kulttuuri	23	58	68	60	59

Tea-viisarin arvot avattuna.

THL:n ja opetus- ja kulttuuriministeriö kysyivät ensimmäisen kerran vuonna 2019 TEA-viisarissa kulttuurista. Kysely selvitti kulttuurin ja erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin edistämistyötä kunnissa. Kulttuuri ja taide ovat viime vuosina löytäneet paikkansa osana kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja myös Orimattilassa kulttuuriin ja hyvinvointityön yhteistyötä on tiivistetty. TEA-viisarin tulosten perusteella kehittämistyötä on jatkettava.

Koko Tea-viisarin tiedosto on katsottavissa [tästä](#).

3.1 Talous ja elinvoima

Suurin osa Päijät-Hämeen työpaikoista sijaitsee Lahden ja sen naapurikuntien keskustaajamissa. Lahden noin 50 000 työpaikkaa muodostavat kaksi kolmasosaa maakunnan kaikista työpaikoista. Maakunnan työpaikat ovat vähenneet lähes kaikilla aluevyöhykkeillä. Suhteellisesti suurin työpaikkakato on koetellut Heinolan kaupungin teollisuusvaltaista kehysaluetta. Yli kolmannes vuosien 2010–2017 työpaikkakadosta kohdistui teollisuuteen, mutta myös kaupan, koulutuksen, julkisen hallinnon sekä maatalouden, metsätalouden työpaikat vähenivät yhteensä 3000:lla. 90-luvun lamassa menetetyt työpaikat eivät myöskään ole korvaantuneet digibuumilla 2000-luvun alussa (Alueellinen aluekehityskeskustelu 2020). Suurimmat alat, jotka Orimattilalaisia työllistivät vuoden 2018 tietojen mukaan olivat julkinen hallinto-,

koulutus- ja sote-palvelut (25,4%), kuljetus-, majoitus- ja ravitsemuspalvelut (21,3%), teollisuus (14,7) sekä rakentaminen (12,7%).

Maakunnan monipuolinen, PK- ja perheyrittäjävaltainen elinkeinorakenne saattaa olla koronaresilientti, mutta sen päällä on rakennemuutoksessa kadonneen teollisuuden varjo. Lahden seutu on syvää ruostevyöhykettä, joka tarvitsee lisää erilaisia töitä. Valtion työpaikkoja on maakunnassa vähiten Suomessa. Kansallinen ruostevyöhykkeeseen keskittyvä kehitysohjelma olisi tervetullut: lisää paukkuja muutokseen tarvitaan siellä, missä muutos eniten on tarpeen, Päijät-Hämeessä. Ratkaisuja voisi löytyä yhteistyöstä maakunnallisessa markkinoinnissa, alueiden profiloinnista ja toimialabrändäyksestä, ketterästä maankäytöstä ja infran rakentamisesta, liikenneyhteyksien ja saavutettavuuden parantamisesta, osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisesta ja keskusta-alueiden kehittämisestä (Alueellinen aluekehityskeskustelu 2020).

Kaupungin talous 2020

Kaupungin vuoden 2020 tilinpäätös toteutui 351 teur. ylijäämäisenä. Peruspalvelujen valtionosuudessa saatujen korona-tukien, kohdennettujen tukien sekä verovuoden 2019 maksuunpanotilityksen hyvän verokertymän vaikutuksesta saatiin tehtyä investointivaraukset yhteiskoulun ja uimahallin investointeihin. Näillä turvataan tulevien vuosien palveluita ja helpotetaan talouden tasapainossa pysymistä. Käyttötalouden menot alittuivat lukuun ottamatta väistötiloista aiheutuneita vuokratukustannuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon menot toteutuivat budjetoidun mukaisesti pandemian vaikutuksista huolimatta. Koska vuosi oli isojen investointien vuosi, myös velkamäärä kasvoi. Uuden uimahallin ja uuden paloaseman rakennustyöt alkoivat, Myllylän koulun mittava peruskorjaus eteni loppusuoralle ja katurakentamiseen kohdennettiin yli 3 milj. euroa. Näillä investoinneilla on positiivinen vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin osin heti ja osin pidemmällä aikajänteellä. Vuosi oli talouden arvioinnin kannalta erittäin haasteellinen korona-pandemian vaikutuksesta. Ennusteet menivät ylhäältä alas ja alhaalta ylös kuin vuoristorata. Lopputulos oli talouden näkökulmasta hyvä. Koronan korjausvelan maksuun on kuitenkin syytä varautua tulevina vuosina.

Hyvinvointi, osallisuus ja elinvoima kietoutuvat toisiinsa

Parantamalla työllisyyttä edistetään myös kuntalaisten hyvinvointia. Elinkeinorakenteen monipuolistaminen sekä yritysten ja oppilaitosten tiiviimpi yhteistyö luovat perustaa elinvoimakunnalle. Totutut hierarkkiset ajattelumallit ja kuntaorganisaation eri toimialojen sisäinen edunvalvonta ja kilpailu voivat vaikuttaa kunnassa siihen, että elinvoima, hyvinvointi, sivistys, elinympäristö ja osallisuus nähdään keskenään kilpailevina rooleina. Parhaimmillaan nämä ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa rikastaen toisiaan. Kun lähtökohdaksi otetaan kuntalaislähtöisyys, edistää se vuorovaikutteisuuden ja roolien keskenään yhteen kietoutumisen ymmärtämistä. Hyvinvoinnin edistäminen edellyttää oman toimijuuden lisäksi yhteistä määrittelyä ja ”punnintaa” siitä, miten kunnassa hyvinvointi ymmärretään ja miten alueelliset erityistekijät vaikuttavat hyvinvoinnin edistämisen painotuksiin. Tätä yhteistyö ymmärrystä on Orimattilassa pyritty luomaan niin yhteistyössä päättäjien, eri toimialojen kuin sidosryhmienkin kanssa.

Elinvoiman edistäminen

Kaupungin markkinoinnin tueksi luotiin Visitorimattila.fi- sivusto, jossa paikalliset toimijat voivat ilmoitella toiminnastaan ja tapahtumistaan. Samalla avattiin yritysten palveluhakemisto kaikkien saataville. Kaupunki osallistui myös Päijät-Hämeen yrittäjien valoviikko-tapahtumaan lokakuussa. Vesilaitos valaisi

vesitornin näyttävästi, kaupungintalon edustan puisto loisti värivaloin ja Orionkujan valaisimet vaihtoivat värejä.

Elinympäristön kehittäminen (Lasten liikunnan ja ulkoilun tukeminen).

Yhdyskuntien kehittämisen linjauksissa kuvataan keskeisiä periaatteita, joiden pohjalta yhdyskuntia tulisi kehittää, jotta ne osaltaan tukisivat myös hyvinvoinnin edistämistä. (Kuntaliitto).

Hyvä elinympäristö luo pohjan asukkaiden arjelle ja perustarpeiden tyydyttämiselle. Se tarjoaa mahdollisuuden asumiseen, palveluiden käyttämiseen, työssäkäyntiin, ulkoiluun, harrastuksiin, mutta myös lepoon ja yksityisyyteen. Laadukas elinympäristö on vetovoimainen niin asukkaille kuin yrittäjillekin. Terveellisyys, turvallisuus, esteettömyys ja viihtyisyys ovat elinympäristön tärkeitä ominaisuuksia, joilla edistetään hyvinvointia. Elinympäristön kehittämisessä parhaat tulokset saavutetaan kuntalaisia kuunnellen kaavoituksen, rakennusvalvonnan, ympäristösuojelun ja ympäristöterveyden yhteistyöllä. (Kuntaliitto)

Toteutuneet toimenpiteet:

- Yleisiä leikkipaikkoja valmistui Pasinaan Peräläntielle sekä Käkelään Lettulantielle.
- Varsapuiston toteutus painottui pääasiassa vuodelle 2019, mutta valmistui lopullisesti vuonna 2020.
- Myllylän päiväkodin pihalle saatiin lapsille leikkivälineitä
- Kaupungin keskustassa sijaitsevalle ulkoliikuntapaikalle rakennettiin parkkipaikat edistämään alueen käyttöä.

3.2 Lapset, lapsiperheet ja varhaisnuoret

Koronaepidemian seuraukset näkyivät myös Orimattilassa perheiden jaksamisessa ja erilaisissa lieveilmiöissä. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä nosti useita kertoja esiin, että maakunnan lasten ja nuorten voivat huonoimmin koko Suomessa. Tämä on äärimmäisen huolestuttavaa, sillä jo lähtökohtaisesti Päijät-Hämeen syvät haasteet ovat olleet esimerkiksi lapsiperheköyhyydessä, ylisukupolvisessa syrjäytymisessä sekä mielenterveysongelmissa Suomen kärkitasoa. Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin rakennuspalikat koostuvat juuri turvallisesta kasvu- ja elinympäristöstä ja perhepiiristä, harrastuksista, ystävistä, isovanhemmista sekä sujuvasta arjesta.

Valtakunnallisesti myös THL:n mukaan koronaepidemian aikana lasten ja perheiden tuen tarpeet ovat kasvaneet. Perheiden taloudelliset vaikeudet, yksinäisyys ja turvattomuuden tunne, vanhemmuuden haasteet ja parisuhde- sekä mielenterveysongelmat ovat kasvaneet huomattavasti verrattuna edellisvuoteen. Korona on aiheuttanut myös hoitovajetta, joka on johtanut ongelmien kasautumiseen ja vaikeutumiseen. Tarkemmin paikallisesta tilanteesta tulee raportoidaan Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. Vielä syksylläkään äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon käyntimäärät (terveystarkastukset) eivät ole palautuneet sille tasolle, jolla ne olivat vastaavana ajankohtana vuonna 2019.

Ammattilaiset ovat olleet ja ovat edelleen huolissaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista. Neuvolan terveydenhoitajista joka kymmenes ja kouluterveydenhoitajista ja -lääkäreistä viidennes arvioi huolensa lasten ja nuorten hyvinvoinnista huomattavasti suuremmaksi kuin vuotta aiemmin.

Opiskeluterveydenhuollossa 40 % toimijoista katsoi huolen opiskelijoiden hyvinvoinnista olevan

merkittävästi suurempi. Neuvolahenkilöstöstä 59–90 % arvioi, että perheiden taloudelliset vaikeudet, yksinäisyys ja turvattomuus, vanhemmuuden haasteet ja parisuhde- sekä mielenterveysongelmat olivat kasvaneet huomattavasti edellisvuoteen verrattuna. ([THL:n julkaisu: "Pahin syksy ikinä" : Lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut koronasyksynä 2020](#)).

Ensi- ja turvakotien liiton tekemästä kyselystä lapsiperheille korona-ajan ongelmista toi esiin monia samoja havaintoja kuin muutkin tutkimukset: perheillä oli kokemusta eri tyyppisistä psyykkisistä kuormituksista ja niiden aiheuttamista reaktioista. Yleisimpänä kuormituksen aiheena lapset toivat esiin murheena eristäytymisen kavereista, leikeistä, harrastuksista ja isovanhemmista. Erityisesti lapsille kaverisuhteet ovat hyvin merkityksellisiä. Aikuiset toivat esiin yleisimpänä kuormittavana tekijänä totutuista harrastuksista luopumisen, neljän seinän sisällä olemisen, henkireikien puuttumisen kodin ulkopuolella. Toiseksi yleisimmin haasteet näyttivät liittyvän etätyöskentelyn ja lasten hoidon yhdistämiseen sekä etätyöskentelyn ja etäkoulun yhdistämiseen. Erityisesti etäkoulun toteuttaminen koettiin kuormittavana tekijänä, kun sen suorittaminen ilman vanhemman tukea ei onnistunut. Erityisen hankalassa tilanteessa kokivat olleensa yksinhuoltajat.

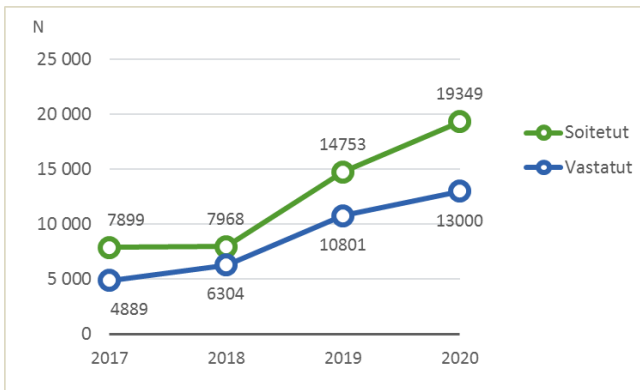
Korona tilanne oli tutkimuksen mukaan lisännyt tai kärjistänyt parisuhteiden ongelmia. Myös huoltajuuteen liittyviä ristiriitoja oli enemmän niissä parisuhteissa, joissa oli erottu jo aiemmin. Kaikista vastaajista noin 40 prosenttia arvioi, että heillä on vaikeuksia selviytyä koronakriisin jälkeen. Kyselystä nousi jatkoon seuraavia suosituksia koskien kunnan toimintoja:

1. Harrastusmahdollisuudet ja kesäajan toiminnot ovat tärkeitä lasten kannattelihoita poikkeustilanteessa
2. Kuntien ja järjestöjen yhteistyötä tulee lisätä
3. Matalan kynnyksen apu on välttämätöntä perheille
4. Lapsiperheiden talousahdinkoon pitäisi löytää ratkaisuja

([Ensi-ja-turvakotien-liiton-lapsiperheiden-koronakyselyn-raportti-19.5.2020.pdf](#)).

Kaikissa perheissä koronavuosi ei kuitenkaan ole näyttänyt tuoneen ongelmia. **THL:n tuoreen valtakunnallisen tutkimuksen** mukaan vauvaperheissä yleisimmät koronaepidemiaan liittyvät huolet olivat synnytyksen ja synnytysairaassa oloajan sujuminen koronaepidemian aikana. Vauvaperheiden arjessa koronaepidemia vaikutti eniten sosiaalisten suhteiden vähenemiseen: yhteydenpito ystäviin väheni 61 prosentilla ja isovanhempiin 43 prosentilla vastanneista vanhemmista. Yksinäisyyden tunne lisääntyi 38 prosentilla ja jaksaminen arjessa väheni viidesosalla. Toisaalta perheen yhteinen aika lisääntyi puolella ja puolisoiden välinen läheisyyden tunne vajaalla viidenneksellä vastanneista. Koronahuolista ja kielteisistä vaikutuksista huolimatta suurin osa, yli 90 prosenttia vauvaperheiden vanhemmista, oli vuonna 2020 tyytyväisiä elämäänsä, itseensä vanhempana ja koki perheensä arjen sujuneen vauvan syntymän jälkeen hyvin. Lue lisää: [Koronaepidemia on heikentänyt vauvaperheiden jaksamista, kertoo THL:n kyselytutkimus – tyytyväisyys perhe-elämään on silti suurta - Tiedote - THL](#) Orimattilan varhaiskasvatus on aikeissa suorittaa lapsiperheille kyselyn alkuvuodesta 2021 koronavuoden kokemuksista.

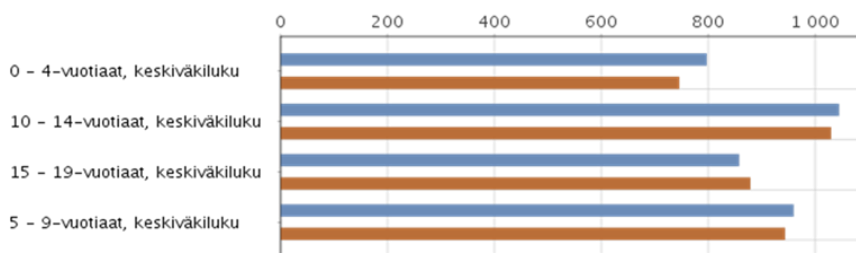
Valtakunnalliseen lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille suunnattuun Nollalinjaan soitettujen puheluiden määrä kasvoi vuonna 2020 noin 31 prosenttia. Keväällä valmiuslain ollessa voimassa puhelujen määrä laski hieman, mutta kesästä alkaen puheluiden määrä kasvoi selvästi. Joulukuu 2020 oli tähän mennessä kiireisin kuukausi Nollalinjan historiassa, sillä puheluita tuli yli 2000 (seuraava kuva). loppuvuonna 2020. Vuonna 2020 puheluita noin kahteen kolmesta pystyttiin vastaamaan. **Hämeen**

Nollalinjaan tulleet puhelut 2017 – 2020.

Poliisin mukaan myös Päijät-Hämeessä perheväkivaltaan liittyvät kotihälytyksien määrä lisääntyi viime vuonna 26 prosenttia.

Lapsimäärän kehittyminen ([sininen 2018](#), [oranssi 2019](#)). Orimattilan lapsien ja lapsiperheiden määrä on ollut jo vuosia maakunnan korkeimpia. Lapsimäärä on kuitenkin lähtenyt pieneen laskuun liittyen valtakunnalliseen trendiin syntyvyyden laskusta.

Lapsimäärän kehittyminen ([sininen 2018](#), [oranssi 2019](#)). Orimattilan lapsien ja lapsiperheiden määrä on ollut jo vuosia maakunnan korkeimpia. Lapsimäärä on kuitenkin lähtenyt pieneen laskuun liittyen valtakunnalliseen trendiin syntyvyyden laskusta.

3.3. Nuoret ja nuoret aikuiset

Lasten, ja nuorten tilanne heikkeni oleellisesti koronaepidemian edetessä koko maassa. Mitä pidemmälle vuosi ehti, sen enemmän huolta ammattilaiset toivat esiin. Orimattilan nuorten kohdalla huoli kasvoi vuoden lopussa merkittävästi. Koronaepidemian vaikutukset ovat yhä edelleen vielä piilossa, mutta niiden on ennakoitu näkyvän 2 – 3 vuoden kuluessa.

Nuorisotutkimusverkostossa toteutettiin alkusyksystä 2020 puhelinkysely 12 – 25-vuotiaille ([Tutkimus nuorten kokemuksista korona-aikana - Nuorisotutkimusseura ry](#)). Kyselyssä tuli ilmi, että kohderyhmän tyytyväisyys elämään on laskenut enemmän kuin koskaan nuorisobarometrin aikana. Tyttöjen tyytyväisyys elämän laatuun laski enemmän kuin poikien. Tulos on saman suuntainen, kuin Kouluterveyskyselyssä 2019, jolloin etenkin tyttöjen tulokset laskivat.

Puhelinkyselyssä esiin nousseet haasteet liittyivät ystäväpiiriin, opiskeluiden ja harrastusten muutoksiin. Erityisenä haasteena nousi esiin, että fyysinen, henkinen ja materiaallinen pahoinvointi kasaantui entistä heikoimpien harteille. Myös STM:n asettaman koronatyöryhmän arvioissa tuotiin laajasti ilmi lasten ja nuorten hyvinvoinnin vajeiden kasvu ja kasaantuminen korona-aikana (Valtioneuvosto 2021). Turvattomuus, ahdistus ja muut hyvinvointikysymykset nousivat esiin myös puhelinkyselyssä.

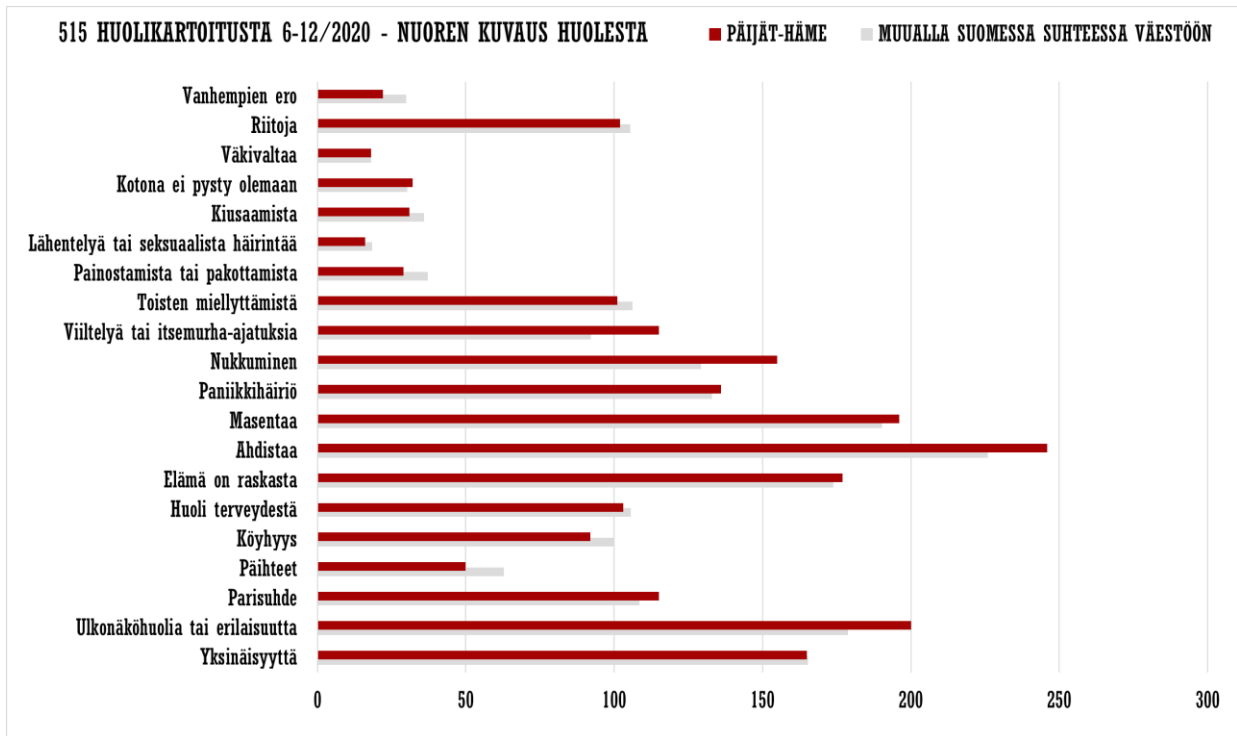
Hyvinvoinnin heikentyminen ei ole sinänsä yllättävää, sillä monet koronarajoituksista ovat vaikuttaneet erityisen voimakkaasti lasten ja nuorten elämän keskeisiin osa-alueisiin, kuten opetukseen ja kasvatukseen, kaverisuhteisiin, harrastustoimintoihin ja julkisiin sekä puolijulkisiin ”hengailupaikkoihin”. Myös nuorten työttömyys ja työvoimapalveluiden käyttö ovat lisääntyneet korona-aikana (Lahtinen & Haikkola 2021), mikä aiheuttaa todennäköisesti huolta toimeentulosta ja heijastuu siten elämäntyytyväisyyteen.

Orimattilassa nuorisotyöttömyys on ollut kasvussa vuonna 2020. Vaikka elämäntyytyväisyyttä ei kannata yrittää sitoa mihinkään yksittäiseen taustatekijään, on korona-ajassa nähtävissä piirteitä, jotka voivat vaikuttaa nuorten hyvälle elämälle tutkitusti keskeisiin rakennusaineisiin.

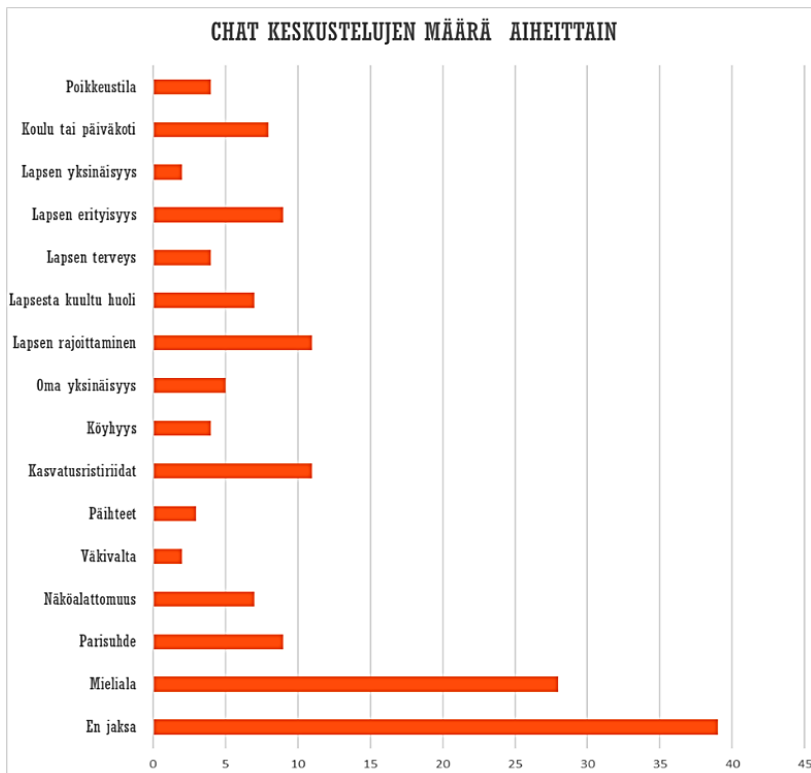
Useiden eri tutkimusten valossa voidaan todeta, että poikkeusolot ovat luoneet lapsille ja nuorille turvattomuutta, epävarmuutta ja ahdistusta. Erityisen vaikea tilanne on lapsille ja nuorille, joilla on entuudestaan psyykkistä oireilua ja psyykkistä haastetta. Myös lasten ja nuorten hyvinvointia ylläpitävät vertaissuhteet ovat poikkeusolojen aikana ohentuneet ja yksinäisyyden kokemukset lisääntyneet. On arveltu, että koronakriisi vaarantaa myös sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden, sillä koronakriisin sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset kohdistuvat voimakkaasti nuoreen sukupolveen. Poikkeusolojen aikana poliisin kotihälytystehtävät lisääntyivät voimakkaasti erityisesti perheväkivaltaan liittyvissä tehtävissä myös Päijät-Hämeessä. ([Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa: Lapsistrategian koronatyöryhmän raportti lapsen oikeuksien toteutumisesta](#))

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ja perheessä tapahtuva väkivalta jäi siitäkin huolimatta suurimmalta osin piiloon. Kuitenkin tunnistettuna ilmiönä maakunnassa oli erityisesti poikien väkivaltainen käyttäytyminen ja esimerkiksi erilaiset tuhopoltot. Poikkeusolot vähensivät lastensuojeluilmoituksia, jonka ammattilaiset tulkitsivat huonona signaalina – moni avun tarvitsija saattoi jäädä vaille tukea.

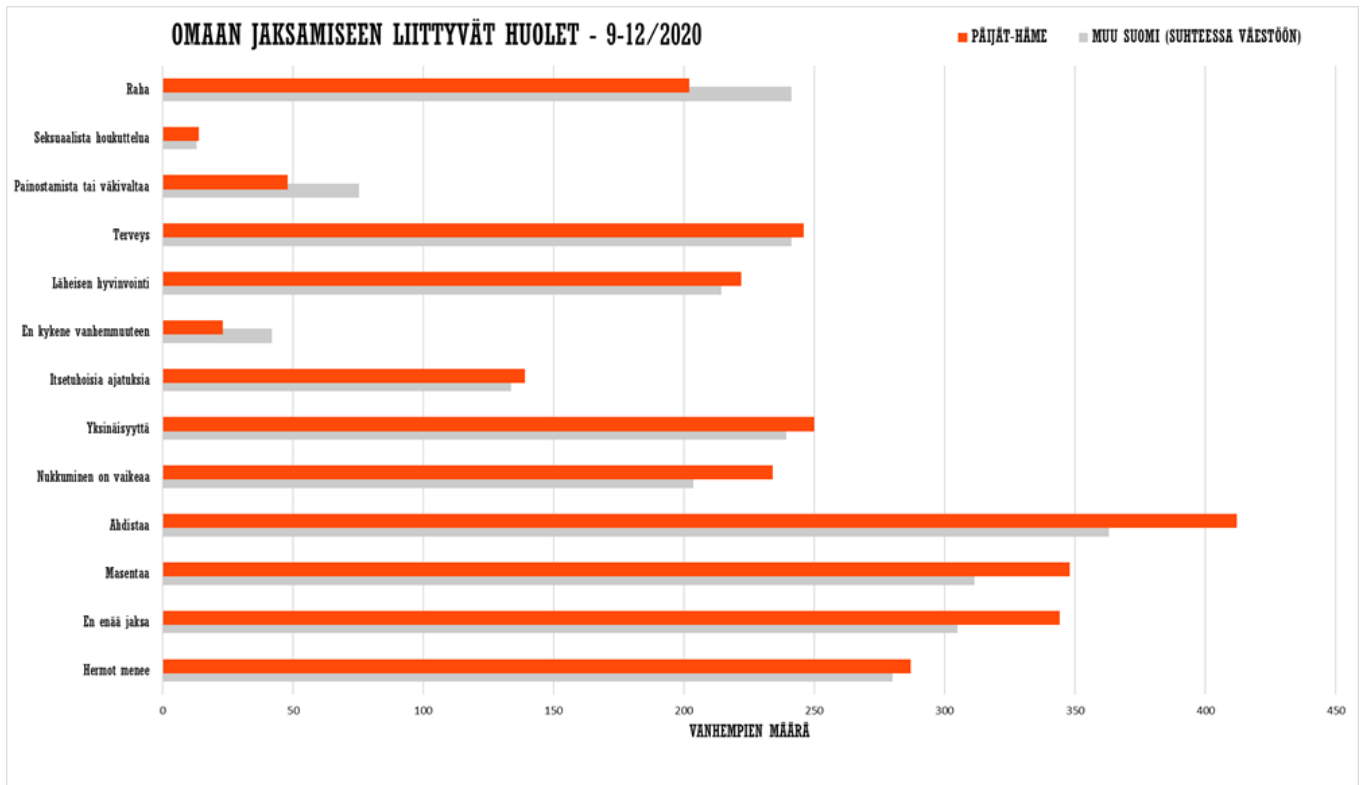
Päijät-Hämeen oma lasten, nuorten ja vanhempien verkkoauttamispalvelu ”En jaksa”- chat:in tilastot vahvistavat samaa huolta, kuin valtakunnallisetkin tutkimukset kertovat. Vuonna 2020 verkkoauttamiskanavan kautta haki apua **12730 vanhempaa**. Vuonna 2020 pidettiin useita nuorille kohdistettuja tarina-auttamisen tilaisuuksia, joiden aiheina olivat muun muassa: koulupaniikki, kiusaaminen, korona-ahdistus ja kotikaranteeni, yksinäisyys, köyhyys, turvallisuusverkossa, ulkonäköhuolet, masennus ja kehonmuutokset.

Huolikartoitus nuorten huolista (syksy 2020).

Chatin keskustelujen määrä eri aiheittain (nuoret) 2020.

Vanhempien jaksamiseen liittyvät huolet.

Kouluterveyskyselyn 2019 Indikaattoreiden purku:

Kouluterveyskysely suoritetaan joka toinen vuoksi, jonka vuoksi useammat indikaattorit liittyvät vuoden 2019 mittauksiksi. Uudet tulokset tulevat loppuvuodesta 2021. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tulokset on käyty läpi niin poliittisessa päätöksenteossa kuin viranhaltijatasollakin. Niiden perusteella on toimenpiteitä alkuvuonna 2020.

Vuonna 2019 Orimattilan indikaattoreissa nousivat seuraavat, maakunnallisesti **heikot** tulokset (+ vrt v. 2017):

- ei yhtään läheistä ystävää lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista (-160,78%)
- mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä 16 - 24-vuotiaista (+9,09 %)
- rikoksista epäillyt 15 - 17- vuotiaat (+127,27%)
- rikoksista epäillyt 18 - 20 -vuotiaat (+17,86%)
- kokeillut laittomasti huumeita lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista'

Vuonna 2019 Orimattilan indikaattoreissa nousivat seuraavat, maakunnallisesti **positiiviset** tulokset (+ vrt v. 2017):

- ylipaino lukion 1. ja 2. luokkaisten kohdalla (-53,5)

- kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 20 vuotiaat (31,71%)
- alioikeuksissa tuomitut 15- vuotta täyttäneet (-16,8 %)

Poimintoja kyselystä alle 18-vuotiaiden vastauksista hyvinvointikyselystä 2020:

- he kokivat Orimattilan ilmapiirin, oma terveytensä ja arjen sujuvuuden paremmaksi kuin yli 18-vuotiaat kaupunkilaiset
- he kokivat hyvinvointinsa koostuvan: etenkin yhteisöön kuulumisesta, fyysisestä hyvinvoinnista, elämän sisällöstä (mielekäs tekeminen) ja henkisestä hyvinvoinnista
- he kokivat, että Orimattila voi parhaiten tukea heidän hyvinvointiaan sujuvan arjen mahdollistamisella (hoidetut väylät, erilaiset asiointin muodot, joukkoliikenne), yhteisön tukemisessa (yhdistysten ja seurojen tukeminen), henkisen hyvinvoinnin tukemisessa (kulttuuripalvelut)
- 80%:lla oli mielekäs harrastus, 70% harrasti mielestään riittävästi liikuntaa, 47% vastaajan mielestä asuinympäristö kannustaa harrastamaan liikuntaa
- Omassa asuinympäristössä heidän mielestä toteutuu: oma piha (79%) turvallisuus (59%), kävely- ja pyöräilyreitit (63%)
- Heistä vietti vapaa-aikaansa: 72% perheen ja ystävien kanssa, harrasti omaehtoista liikuntaa (51%), ei tehnyt mitään erityistä (38%)
- 61%:a löysi mielekästä tekemistä Orimattilasta
- Palveluista he käyttivät: koulua, kirjastoa, pururatoja, S-markettia, kuntosalia, uimahallia, frisbee golf-rataa, puistoja

Mitä he haluaisivat lisää: elokuvateatteri, koirapuisto, pesäpalloa, joku hengailupaikka, e-urheilua, lentopalloseura, vaatekauppa

3.5. Työikäiset ja aikuiset

Maakunnan koulutustaso on matala, mutta samalla se on asia, mihin voi vaikuttaa. Korkeakoulututkintojen lisäksi maakunnassa tarvitaan jatkuvan oppimisen rakennuspalikoita. Pienempiä, ei välttämättä tutkintoon johtavia, työelämän osaamista lisääviä kursseja tulee lisätä. Toinen tarvittava toimenpide on nuorten kouluttautumismotivaatiosta huolehtiminen. Myös ammatillinen koulutus ja oppisopimukset ovat arvokkaita, ja niiden laadusta on huolehdittava. On tärkeää, että osaamista lisätään haasteellisimmissa ryhmissä. Syrjäytymisvaarassa olevien elämänhallinnan taitoja on kehitettävä, samoin työttömien ammatillista osaamista (Maakunnallinen aluekehityskeskustelu 2020).

Osaamisen jääminen maakuntaan on huolenaihe. Nyt vastavalmistuneet enimmäkseen muuttavat pois. Maakunnan tosiasialliset edut eivät näy kuntamarkkinoinnissa, kun juuri kellään ei ole varoja uusille asukkaille suunnattuun viestintään. Ikääntyvän väestön lisääntyminen luo paineita peruspalveluiden osaamisen saatavuuteen. Kaikki alueet kamppailevat saman haasteen kanssa, jolloin myös kilpailu tekijöistä lisääntyy. Miten huolehditaan, että vanhus- ja muiden peruspalveluiden tuottamiseen riittää osaavaa henkilöstöä jatkossa? (Maakunnallinen aluekehityskeskustelu 2020).

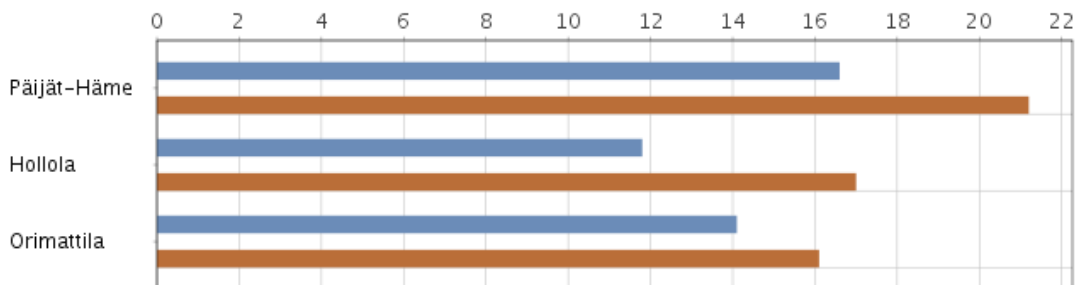
Mielenterveyden keskusliiton (MTKL) neuvonnassa autettiin vuonna 2020 yhä enemmän henkilöitä, jotka hakivat ensimmäistä kertaa apua mielenterveyteen liittyen. Uutena asiakasryhmänä ovat työssä käyvät aikuiset, joiden jaksamista koronapandemian tuomat muutokset ovat koetelleet. **Mielenterveysbarometrin** mukaan 78 prosenttia suomalaisista uskoo koronan lisäävän mielenterveysongelmia tulevaisuudessa (Kantar TNS:n toteuttama kysely).

Työllisyyspalvelut

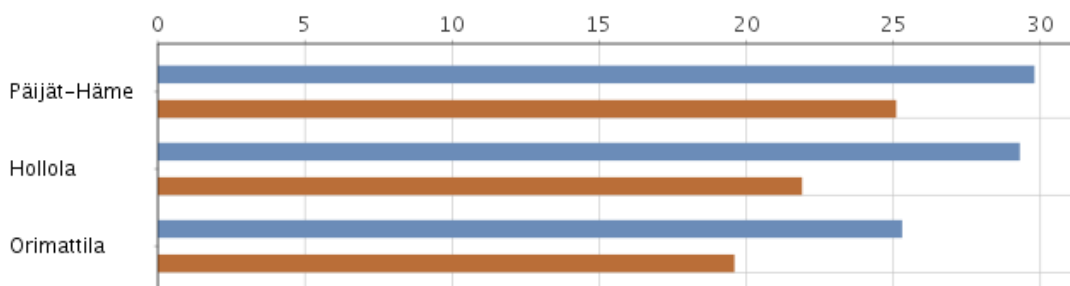
Työllisyyspalveluissa vuonna 2020 asiakkaiden ohjautuminen palveluun väheni huomattavasti koronan vuoksi, mutta asiakkuudessa oli kuitenkin 78 työtöntä työnhakijaa. Kaupungin kohteisiin työllistäminen estyi tilapäisesti yt-neuvotteluiden ja lomautusten vuoksi. Asiakkaita ohjautui yrityksiin, yhdistyksiin, työpajoille ja koulutuksiin. Tärkeässä roolissa asiakastyön rinnalla oli Lahden seudun kuntakokeiluun valmistautuminen yhteistyössä Lahden, Hollolan, Asikkalan ja Kärkölän kanssa. Työntekijät alkoivat perehdytyksen runsaan materiaalipankin ja muutosvalmennuksen avulla. Koronarajoitusten välissä ehdittiin järjestää viisi eri teemoilla ollutta Duunipommi-koulutustilaisuutta työttömille työnhakijoille yhteistyössä kuntouttava työtoiminta Kimmokkeen kanssa.

Vuodelle 2021 on alustavasti suunniteltu tiiviimpää yhteistyötä työllisyysyksikön ja hyte-työn välillä. Tavoitteena on saada työllisyysyksikön asiakastyöhön mukaan ennaltaehkäiseviä työkaluja, kuten Audit C-testaus sekä mielenhyvinvointia kuvaava testi. Ajankohdaksi on kaavailtu syksyä, sillä kevät 2021 kulunee työllisyyden kuntakokeilun aloittamisen parissa.

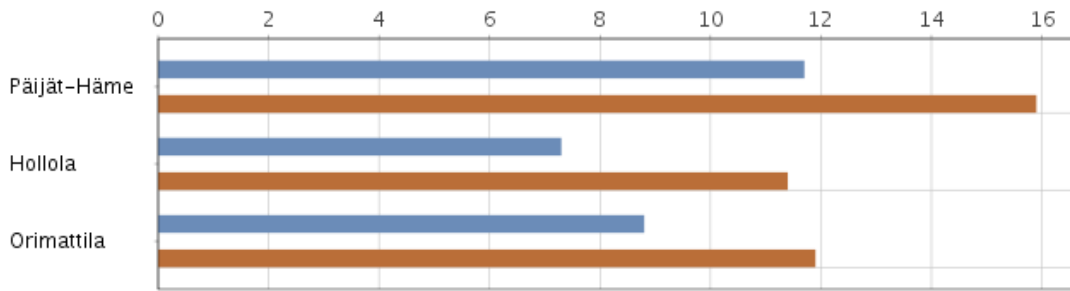
Tilastojen valossa koronavuotena nuorisotyöttömien osuus kasvoi mutta selkeästi vähemmän kuin maakunnassa yleisesti. Sama trendi on nähtävillä pitkäaikaistyöttömien määrässä.

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta (SININEN = 2019, ORANSSI = 2020)

Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä (SININEN= 2019, ORANSSI= 2020)

Työttömät, % työvoimasta (SININEN= 2019, ORANSSI= 2020)

Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalihuoltolain 17 § mukaisesti sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Orimattilassa palvelun järjestää Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. Palvelun tavoitteena on edistää kaikkien asiakkaiden mahdollisuuksia päästä niihin vuorovaikutussuhteisiin, toimintoihin ja rakenteisiin, jotka muodostavat jokapäiväisen elämän perustan; periaatteena on yksilön integroituminen yhteiskuntaan kykyjään ja suoriutumistaan vastaavalla tavalla.

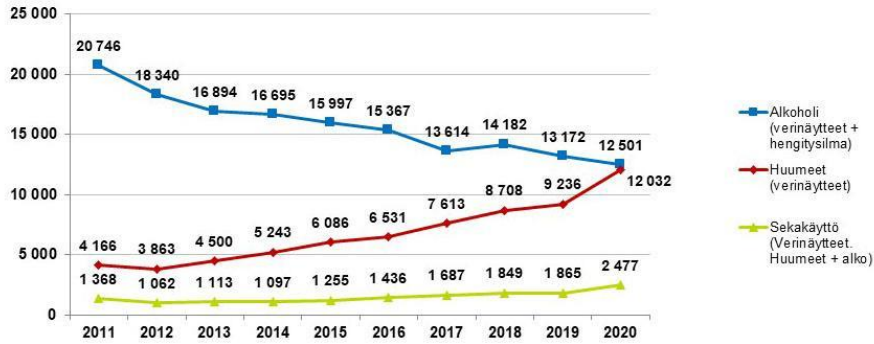
Viime vuosi oli haastava pandemia tilanteen johdosta, mutta sosiaalista kuntoutusta eri yksiköissä lähdettiin kehittämään tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti etenkin kotiin vietävien palvelujen osalta.

Orimattilan osalta sosiaalisessa kuntoutuksessa on kokoontunut nuorten ryhmä kerran viikossa yhteistyössä nuorten pajan kanssa. Kimmokkeella on myös kokoontunut sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä ja aikuisten matalan kynnyksen ryhmä. Toiminnan sisältöinä ovat olleet mm. vahvuudet ja voimavarat, vuorovaikutus, taloudelliset asiat ja yhteistyö. Kotiin vietävien palvelujen osalta toiminta on pikkuhiljaa käynnistynyt ja asiakkaiden luona käydään sovitusti esim. kerran viikossa. Asiakkaat ovat saaneet yksilöllistä tukea sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

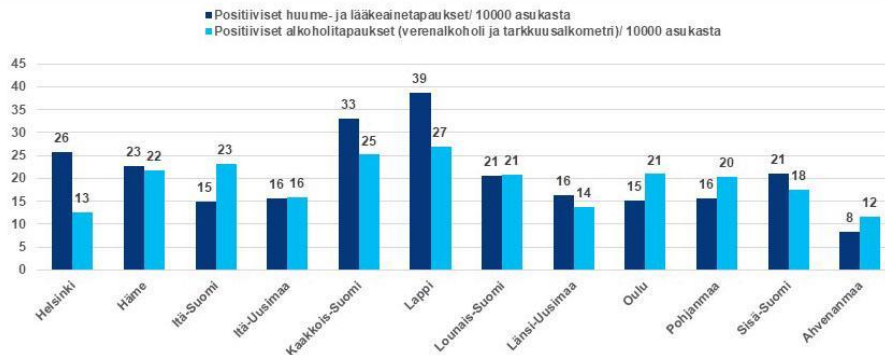
Poliisin tilastot 2020

Poliisi julkaisee vuosittain tilastoja niin **kunnittain kuin maakunnittain**. Orimattilan kohdalla on havaittavissa sekä hyviä että huolestuttavia signaaleja, joita on verrattu maakunnallisiin tilastoihin. Huolestuttavina asioina vuonna 2020 näkyivät liikennerikosten nousu (+19,26 %), omaisuusrikokset (+27,22%), rattijuopumukset (+22,22%). Hyvää kehitystä vuonna 2020 on nähtävillä: erilaiset varkaudet (-25,93%), väkivaltarikokset (-21,33%) ja huumausainerikokset (-11,93%). Tilastot ovat nähtävillä Poliisin valtakunnallisilta sivuilta. (www.poliisi.fi/tilastot)

Vuonna 2020 **valtakunnallisissa tilastoissa** alkoholi ja huumausaineet olivat edustettuina yhtä paljon todetuissa rattijuopumusrikoksissa. Huumausaineiden osuuden nousu on voimakkaassa nousussa kun taas alkoholin osuus on laskussa. Vuonna 2020 alkoholi- ja huumausainelöydöksiä tehtiin ensimmäistä kertaa käytännössä yhtä paljon, molempia hieman yli 12 000 kpl (kuva 1).

Rattijuopumustilastot 2011 – 2020.

Positiiviset huume- ja lääkeainetapaukset/1000 asukasta sekä positiiviset alkoholitapaukset /10.000 asukasta vuonna 2020 maakunnittain.

Huumaus- ja lääkeaineita on todettu liikennejuopumustutkimuksissa selvästi eniten 25-34-vuotiaiden ikäluokassa. Saman ikäluokan kohdalla myös niiden, joiden veressä on alkoholia, mutta alle 0,5 promillea, lukumäärä on kasvanut. Yleisimmät verinäytteissä todetut huumausaineet kuuluivat amfetamiiniryhmään. Seuraavaksi yleisin löydös huumausaineiden ryhmässä oli kannabis, jota todettiin 2 228 näytteessä. Yleisimmin todetut lääkeaineet kuuluivat bentsodiatsepiinien ryhmään.

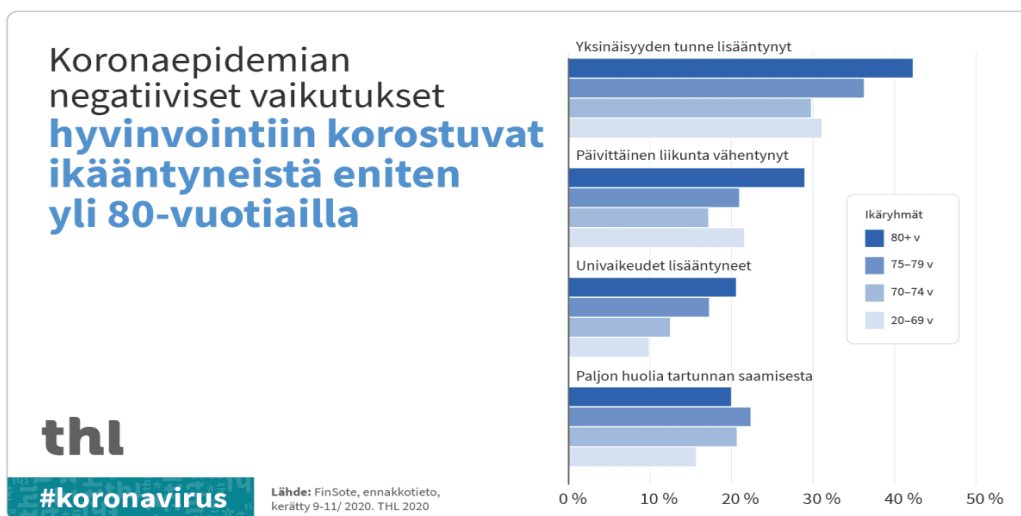
3.6 Ikäihmiset

Koronavuosi vaikutti myös ikäihmisiin. He kokivat THL:n FINSOTE 2020- tutkimuksen mukaan yksinäisyyden ja univaikeuksien lisääntyneen. Noin joka viides vastaaja koki nukahtamisen vaikeutuneen ja painajaisten lisääntyneen. Myös ikäihmisten liikunta vähentyi, vaikka toisaalta joka kymmenes yli 80-vuotias kertoi lisänneensä liikuntaa korona-aikana. Noin joka viides ikääntynyt on ollut myös huolestunut tartunnan saamisesta.

Sosiaalibarometrin 2021 mukaan etänä järjestettyä kotihoitoa ja virkistyspalveluja sekä etäkuntoutusta tarjottiin ikääntyneille koronasyksynä enemmän kuin normaalitilanteessa. Samoin tarjottiin enemmän neuvontaa ja tiedotusta verkkosivuilla sekä puhelinpalvelua. Kotiin viety kuntoutus ja ulkona tapahtuvat asiakastapaamiset ja virkistystoiminta eivät nousseet Sosiaalibarometriin saaduissa vastauksissa erityisesti esille, vaikka tarvetta toimintakykyä ylläpitävälle toiminnalle olisi, myös muutoin kuin etäpalveluna.

Ikääntyneiden tukala tilanne koronaepidemian aikana näkyi tutkimukseen osallistuneiden sosiaalityöntekijöiden mukaan edelleen syksyllä 2020. Vaikuttaa siltä, että esimerkiksi toimet ikääntyneiden yksinäisyyden lievittämiseksi eivät ole olleet riittäviä. Tukea ei ole ollut tarpeeksi, sillä ikääntyneiden raportoitiin kohtaavan hankaluuksia arjessa ja asioinnissa edelleen merkittävässä määrin. Koronaepidemian vaikutukset ikääntyneiden arkielämään eivät ole olleet pelkästään kielteisiä. Sosiaalityöntekijöiden mukaan osa ikääntyneistä otti digiloikan syys–joulukuussa 2020. Osa ikääntyneistä huolehti ja kantoi vastuuta aiempaa enemmän omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan, ja tätä tavoitetta tuettiin joillain alueilla tarjoamalla aiempaa enemmän yksilöllisesti räätälöityä hyvinvoinnin tukea. Osa ikääntyneistä lisäsi ulkoilua

Ikäihmisillä digitaaliset taidot ovat usein nuorempia heikommat, joten palveluiden ja yhteydenpidon siirtyminen etäyhteyksien taakse näkyy ainakin osan iäkkäämpien yksinäisyyden kokemisena. Yli 80-vuotiaista 42 prosenttia kertoi yksinäisyyden lisääntyneen. Valmiudet käyttää verkkopalveluita ovat erilaiset ja virkistystoiminnan siirtyminen verkkoon näkyy varmasti arjen muutoksena. Myös yhteydenpito läheisiin muuttui, kun lapsille ja lastenlapsille ei suositeltu tapaamisia vanhempien ja isovanhempien kanssa.

Väestö ikääntyy myös Orimattilassa nopeasti ja ikääntymisen myötä hyvinvointi- ja terveyspalvelujen tarve kasvaa. Siksi erityisesti ikääntyvien toimintakyvyn ylläpitämiseen on viime aikoina haluttu panostaa entistä enemmän. Tuoreet tutkimukset osoittavat, että kuntien ja järjestöjen yhteistyö ja kumppanuus ovat poikkihallinnollisen yhteistyön lisäksi ehdoton edellytys ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä (Laulainen, Taskinen, Rajaniemi, Rappe, Topo ja Rissanen 2017). Esimerkiksi yli 65-vuotiaat yksinasuvat kokevat kipeänä ongelmana yksinäisyyden, mikä nakertaa monin tavoin elämänlaatua. Tähän ei voida löytää ratkaisua kunnan omin voimin, vaan siihen tarvitaan **laajaa kumppanuutta järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa.**

ORIMATTILA VUONNA 2030:

- Orimattilan huoltosuhte on **72,2 prosenttia**
- Orimattilan asukkaista **25 prosenttia eli neljännes on 65 vuotta täyttäneitä**
- Orimattilan asukkaista **10 prosenttia 75 vuotta täyttäneitä**

Nykyistä tilannetta (vuoden 2019 tilastot):

- Yli 75-v yksinasuvia on verrattain paljon (50 prosenttia ikäluokasta)
- elämänlaatunsa hyväksi kokeneiden osuus yli 75 vuotta täyttäneistä reilut 40 prosenttia. Toisaalta terveytensä heikoksi tai keskitasoiseksi kokevien osuus oli liki 60 prosenttia (koko Päijät-Häme)
- säännöllisen kotihoidon piirissä maan keskiarvoa vähemmän yli 75-vuotiaita, mutta enemmän 2018 kuin 2017
- omaishoidontuen piirissä olevia yli 75-vuotiaita maan keskitasoa vähemmän
- perusterveydenhuollon avolääkäripalveluiden käyttö 64-75 vuotiailla muuta maakuntaa pienempää
- erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä Orimattilassa on maakunnan keskiarvossa
- dementian esiintyvyys Orimattilassa laskussa vrt. 2018
- lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2019 Orimattilassa 0,6% (vuonna 2018 0,8, maakunnassa keskiarvo: 0,7)
- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65v täyttäneet % vastaavan ikäisestä väestöstä Orimattilassa maakunnan tasoa (2,8 v.2019)
- Ikääntyneiden palvelutalossa asuu yli 75- vuotiaita vähemmän 2019 kuin 2018 mutta enemmän kuin maakunnassa yleisesti

Ikääntyneiden toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen vaativat laajan joukon toimijoita yhteiskunnan eri sektoreilta aina yhdyskuntasuunnittelusta ja palvelujärjestelmän kehittäjistä vapaaehtoisjärjestöjen toimijoihin. **Kaupungissa on tärkeää varmistaa, että asuin- ja elinympäristöt tukevat toimintakyvyltään heikentyneiden iäkkäiden pärjäämistä, hyvinvointia ja osallisuutta. Ikäystävällisessä kunnassa iäkkäiden asukkaiden toiveita ja tarpeita kuunnellaan, jotta heillä on mahdollisuus omannäköiseensä elämän.**

Kunnan on otettava suunnitelma huomioon valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, **kuntalain (365/1995) 65 §:ssä** tarkoitettua talousarviota ja -suunnitelmaa sekä terveydenhuoltolain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua hyvinvointiraporttia ja hyvinvointisuunnitelmaa ja -kertomusta. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän (PHHYKY) tehtävänä on huolehtia, että iäkkään ihmisen toimintakykyä ylläpidetään erilaisin sosiaali- ja terveyspalvelujen avulla ennaltaehkäisyn ja kuntoutuksen keinoin. Kaupungin tehtävänä on toimia ”vastakappaleena” huolehtien yleisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, johon tämäkin suunnitelma nivoutuu.

Lain edellyttämä suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn vahvistamiseksi on päätetty Päijät-Hämeessä jakaa kahteen osaan: sosiaali- ja terveyspalvelut järjestävälle PHHYKY:lle sekä muista palveluista vastaavalle

peruskunnalle. Tämä suunnitelma vuosille 2022 – 2025 "**Ikäystävällinen Orimattila**", on siis vastinpari PPHYKY:n omalle suunnitelmalle, joka on hyväksytty valtuustossa vuonna 2018. Se on nimeltään: "*Ikääntyneiden yhteen sovitettu palveluiden kokonaisuus Päijät-Hämeessä*".

Ikääntyneiden toimintakyvyn vahvistaminen ja ylläpitäminen edellyttävät moninaista yhteistyötä ja laajan joukon toimijoita yhteiskunnan eri sektoreilta aina yhdyskuntasuunnittelusta ja palvelujärjestelmän kehittäjästä vapaaehtoisjärjestöjen toimijoihin. Työ nivoutuu oleellisesti kaupungin Kuntalain mukaiseen perustehtävään asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Kun kaupunki panostaa yhdenvertaisesti asukkaidensa hyvinvointiin, myös iäkkäät pääsevät mukaan yhteisön elämään. Tunne osallisuudesta vahvistaa hyvinvointia ja ehkäisee yksinäisyyttä.

Suurin osa ikääntyvien asukkaiden käyttämistä palveluista on muita kuin sosiaali- ja terveyspalveluja. Kaupunki vaikuttaakin merkittävästi esimerkiksi:

- mitä palveluja kaupungissa on tarjolla
- miten helposti palveluja on saatavilla
- kuinka lähellä ja saavutettavissa palvelut ovat
- kuinka selkeä, saavutettava ja toimiva kokonaisuus palveluista muodostuu Orimattilan kaupungin nykyisessä

Strategiassa arvoina nähdään **avoimuus ja rohkeus, ihmisen ja ympäristön hyvinvointi sekä uudistumiskyky**. Nämä ovat myös suunnitelman toimenpiteiden lähtökohdat. Orimattila nähdään strategiassa sujuvan ja yhteisöllisen sekä turvallisen arjen vetovoimaisena maaseutumaisena kaupunkina. Ikääntyneiden määrän noustessa voimakkaasti koko maassa, maakunnassa ja myös Orimattilassa, ovat he keskeinen ikäryhmä, jotka tulee nähdä aktiivisina, osallistuvina ja kaupungin veto- ja pitovoimaa vahvistavina.

Eliniän noustessa ja ikääntyneiden määrän kasvaessa yhä useamman odotetaan pärjäävän kotona entistä pidempään. Kaikista 75 vuotta täyttäneistä kotona asuvia on 93 prosenttia. Yli puolet 75 vuotta täyttäneistä asuu joko omakotitalossa, paritalossa tai rivitalossa. 43 prosenttia ikäihmisistä asuu kerrostalossa (Tilastokeskus). Omakoti- tai paritaloissa asutaan nykyään entistä ikääntyneempänä. Vuonna 2018 omakotitaloissa asuvia oli enemmistö vielä 81-vuotiaissa, ja 82-vuotiaiden ikäluokassa kerrostaloasuminen ohitti omakotiasumisen. Kymmenen vuotta aiemmin jo kahdeksankymppisistä enemmistö asui kerrostaloissa. Vuonna 2000 vastaava raja oli 79-vuotiaiden kohdalla (Tilastokeskus). Väestön ikääntyessä asumisen tarpeet voivat muuttua ja eliniänodotteen kasvaessa myös asumistottumuksissa voi tapahtua muutoksia.

Tulevaisuuden asumismuotojen ja niin sanotun välimuodon asumisratkaisujen kehittäminen on mukana hallitusohjelmassa mutta sama kokonaisuus on tunnustettu yhdeksi isoksi kokonaisuudeksi myös Orimattilassa. Orimattilassa onkin tärkeää varmistaa, että asuin- ja elinympäristöt tukevat toimintakyvyltään heikentyneiden iäkkäiden pärjäämistä, hyvinvointia ja osallisuutta. Ikäystävällisessä kunnassa iäkkäiden asukkaiden toiveita ja tarpeita kuunnellaan, jotta heillä on mahdollisuus omannäköiseensä elämän. Tavoitteena on, että kaikilla ikääntyvillä ihmisillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään elämään.

Orimattilassa asui yksin vuonna 2019 60 prosenttia yli 75 vuotta täyttäneitä vastaavanlaisista asuntokunnista. Heinolassa vastaava luku oli 62% ja koko Suomessa 57 prosenttia. Yksinäiseksi itsensä koki samasta väestöstä vuonna 2018 koko maassa 9 prosenttia. Lukuja ei ole julkaistu kuntakohtaisesti. Näin ollen yksinasuvia on Orimattilassa verrattain paljon. Tarvitsemme uudenlaisia asumisen ratkaisuja, joilla voidaan edelleen lisätä kotona asumisen mahdollisuuksia. Ratkaisevassa asemassa on luonnollisesti PHHYKY:n oma palveluverkko mutta myös Orimattilassa tulisi olla riittävästi esteetöntä ja turvallista asumista. Erilaiset yhteisölliset asumisenratkaisut tukisivat ikääntyneiden kotona asumista.

Sosiaali- ja terveystalvelujen tehtävä on huolehtia, että iäkkään ihmisen toimintakykyä ylläpidetään erilaisin ennaltaehkäisy- ja kuntoutuksen keinoin. Kun toimintakyky heikkenee, sitä tuetaan tarpeenmukaisin palveluin ja huolellisesti valituin apuvälinein. (THL). Kaupungin tehtäväksi jää huolehtia kuntalain nojalla yleisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Kaupungin tehtävänä on tukea ikääntyvän ihmisen osallisuutta ja toimintakykyä kaikissa elämän tilanteissa. Sosiaali- ja terveystalvelujen ohella muun muassa asuinympäristöjen ratkaisut vaikuttavat iäkkäiden kuntalaisten hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Myös järjestöjen ja vapaaehtoisten toiminnalla on merkittävä rooli iäkkäiden ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa. (THL). Tavoitteena on, että kaikilla ikääntyvillä ihmisillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään elämään. Erityisesti tulisi tukea syrjäytymisvaarassa olevia iäkkäitä. Orimattilasta puuttui vielä lakisääteinen suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyntukemiseksi mutta se laadittiin vuonna 2020 yhteistyössä vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa. Orimattilan lisäksi vain Hartola on tehnyt vastaavan suunnitelman.

Orimattilassa ikääntyminen etenee arvioiden mukaan vuoteen 2030 hieman nopeammin kuin Suomessa keskimäärin mutta hitaammin kuin Heinolassa. Orimattilan huoltosuhde on 72,2 prosenttia. Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttäneitä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä suhteessa työssäkäyviin, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Orimattilassa vuoteen 2030 väestöstä 25 prosenttia eli neljännes on 65 vuotta täyttäneitä. Luku on Orimattilassa hieman isompi kuin muualla Suomessa keskimäärin.

Vanhus- ja vammaisneuvosto

Kunnan on otettava suunnitelma huomioon valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, kuntalain (365/1995) 65 §:ssä tarkoitettua talousarviota ja -suunnitelmaa sekä terveydenhuoltolain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua raporttia ja hyvinvointikertomusta.

Laki määrää myös, että kaupungin eri toimialojen on toimittava yhteistyössä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Lisäksi kaupungin on tehtävä yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntyneitä väestöä edustavien järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi.

Sen lisäksi, mitä kuntalain 27 §:ssä säädetään kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista, kunnan on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto on otettava mukaan 5 §:ssä tarkoitetun suunnitelman valmisteluun ja 6 §:ssä tarkoitettuun arviointiin. Lisäksi neuvostolle on muutoinkin annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta (Finlex).

Orimattilan kaupungissa toimii valtuustokausittain nimettävä, yhdistetty vammais- ja vanhusneuvosto, jonka esittelijänä toimii hyvinvointipäällikkö. Neuvostossa on järjestöjen ja yhdistysten edustajien lisäksi myös kaupunginhallituksen edustajat.

Orimattilan kaupungin vanhus- ja vammaisneuvoston tehtävänä on edistää ja seurata ikäihmisten, vammaisten ja toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden arjen sujuvuuteen liittyviä tarpeita Orimattilan alueella. Neuvosto edistää ikäihmisten ja vammaisten vaikuttamismahdollisuuksia kunnalliseen päätöksentekoon sekä tekee aloitteita ja antaa lausuntoja eri viranomaisille. Neuvosto voi kutsua kokouksiin eri alojen asiantuntijoita kuultavaksi. Neuvoston esittelijänä toimii hyvinvointipäällikkö. Esityslistat ja pöytäkirjat sekä toimintakertomukset ja -suunnitelmat ovat nähtävillä Orimattilan kaupungin internet- sivuilla. Vuodesta 2020 on olemassa myös oma toimintakertomuksensa, joka on lähetettiin hyväksyttäväksi kaupunginhallitukselle.

Vanhus- ja vammaisneuvosto 2017 - 2021:

Laatunen Kirsti pj., kaupunginhallitus
Sikkilä Sari vpj., kaupunginhallitus
Esittelijä ja sihteeri: Hyvinvointipäällikkö Kristiina Hämäläinen

Järjestöjen edustajat:

Heikkilä Emma, Lahden Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry
Hynninen Susanna, Päijät-Hämeen omaishoitajat ja läheiset ry
Korhonen Irma, Orimattilan Kansalliset Seniorit ry.
Mechelin Kalevi, Orimattilan Eläkkeensaajat ry.
Koivula Matti, Orimattilan Invalidit ry.
Lehtinen Keijo, Orimattilan Seudun Kuulo ry.
Rantalainen Päivi, Eläkeliiton Orimattilan yhdistys ry.
Rötkö Arja, Orimattilan Sotaveteraanit ry.
Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän edustaja / yhteyshenkilö
Corinne Soini

Veteraanasian neuvottelukunta

Veteraanasian neuvottelukunnan tehtävänä on seurata veteraanien tarpeiden kehitystä ja tehdä

tarvittaessa asiaa koskevia esityksiä ja aloitteita. Lisäksi neuvottelukunta arvioi ja kehittää veteraaneille tarkoitettuja palveluja, tukitoimia ja muita etuuksia. Tarkoitus on myös edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä veteraanien palveluissa ja seurata, että veteraaneille kohdennetut tuet ja palvelut käytetään täysimääräisesti. Veteraanasian neuvottelukunnassa on kaupungin nimeämät edustajat (puheenjohtaja ja sihteeri), Orimattilan Sotainvalidit ry ja Orimattilan sotaveteraanit ry edustajat sekä Päijät- Hämeen hyvinvointikuntayhtymän edustajat. Veteraanasian neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii Anssi Huhntanen.

Neuvottelukunta kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja kokouksissa käsitellään muun muassa kaupungin veteraanirahan käyttöä, valtion veteraanirahan käyttöä (kuntoutus ja kotiin vietävät palvelut) sekä muita ajankohtaisia yhteistyöhön ja veteraanien palveluihin liittyviä asioita.

Vuonna 2020 neuvosto kokoontui suunnitellusti kaksi kertaa. Perinteinen jouluruokailu jouduttiin perumaan koronatilanteen vuoksi mutta se on sitouduttu järjestämään heti, kun tilanne sallii. Veteraaneille järjestetään kaupungissa liikuntaryhmiä useita kertoja viikossa, jotka jouduttiin keskeyttämään osaksi vuotta koronan vuoksi. Lisäksi heidän ruokailunsa kouluilla on maksutonta. Muuttunut lainsäädäntö takaa veteraaneille maksuttomat palvelut, jotka pääosin järjestää hyvinvointiyhtymä.

Ruokailu

Eläkekortin omaavat eläkeläiset ja yli 65-vuotiaat orimattilalaiset voivat käydä ruokailemassa Orimattilan kolmella koululla koulupäivinä. Ruokailua ei järjestetä koulujen loma-aikoina. Ruokalipukkeita voi ostaa 10 kappaleen nipuissa 16 eurolla Orimattilan kaupungintalon neuvontapisteestä. Myynissä oleva ruoka on koululaisten ruokailusta yli riittänyttä ruokaa, joten sen saatavuus voi vaihdella päivittäin. Ruoan myynti pohjaa vanhus- ja vammaisneuvoston syksyn 2015 aloitteeseen yli jääneen laitusruoan hyötykäytöstä.

Koronan vuoksi kouluruokailu oli tauolla maaliskuusta lähtien. Vaihtoehtoisia muotoja jakaa ylijäämä ruokaa on pohdittu.

Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Orimattilan kirjasto- ja kuljetuspalvelut tukivat ikääntyneiden toimintakykyä kirjastopalveluillaan ja sen laajalla omatoimijalla, tarjoamalla kirjastossa tilan muistikahvilatoiminnalle, kirjastoautopalveluilla mukaan lukien kirjastoauton invahissillä, taidemuseon näyttelyillä, kulttuuritalon konserteilla ja luennoilla sekä kulttuuriavustuksilla. Vuonna 2021 vanhus- ja vammaisneuvoston edustajat ovat mukana Liikkuva Kulttuuri- talo hankkeessa

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän palvelut

Asiakasohjaus Siiri

Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Lahden, Myrskylän, Nastolan, Orimattilan, Padasjoen ja

Pukkilan ikäihmisten palveluneuvonta ja -ohjaus on keskitetty yhteen paikkaan ja puhelinnumeroon. Asiakasohjausyksikkö Siiriin on koottu myös alueen yksityisten palvelujen neuvonta, ohjaus ja valvonta. Asiakasohjausyksikkö Siiriin keskitettyjen ikääntyneiden palveluiden tarkoituksena on tukea ikäihmisten kotona selviytymistä ja etsiä arjen sujumisen ratkaisuja yhdessä asiakkaan kanssa. Neuvonta on asiakkaalle maksutonta ja halutessaan voi asioida anonyymisti. Mahdollista on nykyään myös ottaa yhteyttä chatin välityksellä (PHHYKYN internet-sivuilta) sekä kuvayhteydellä omasta kodista. Ikääntyvien palveluneuvonnasta vastaa PalveluSantra. Palveluneuvojat kertovat tarjolla olevista yksityisen, kolmannen ja julkisen sektorin palveluista ja auttavat asiakasta valinnassa. Mikäli asiakkaan tilanne vaatii laajaa palvelutarpeen selvittämistä, palveluneuvojat järjestävät tätä varten asiakasohjaajan kotikäynnin.

Vuonna 2020 ilmestyi **palveluopas**, joka on koottu tällä kertaa kuntakohtaiset palvelu huomioiden ja mukaan on liitetty myös perinteisten sote-palvelujen lisäksi muita, hyvinvointiin vaikuttavia palveluita. Oppaita on jaossa kaupungintalolla ja kirjastolla.

Sähköinen asiointi yli 65- vuotiaille

Sähköinen palvelu on tarkoitettu ensisijaisesti säännöllisen palvelun ulkopuolella oleville +65-vuotiaille kuntalaisille. Asiakasohjaus Siirin verkkosivulle linkitettävä palvelu ohjaa kuntalaista elämäntapamuutokseen ja tarpeen mukaisen tuen piiriin. Palvelussa asiakkaan on mahdollista arvioida omaa hyvinvointiaan sekä arjen kyvykkyyttään ja pohtia samalla itselleen tarpeellisten arjen tukipalvelujen tarvetta. Palvelussa tehdyn itsearvion perusteella käyttäjälle tarjotaan sekä ohjeistusta ja neuvontaa, mutta myös tietoa hänelle hyödyllisistä, lähialueella sijaitsevista palveluiden tarjoajista

Tutustu palveluun: <https://mynavigo.fi/home>

5.TOIMIALOJEN TEKEMÄ HYVINVOINTITYÖ VUONNA 2020

Tähän lukuun **toimialat ovat saaneet kirjata itse omia** nostojaan vuoden 2020 hyvinvointityölle.

5.1 Konsernipalveluiden toimiala

Yhdistys-, järjestö-, seura- ja kolmannen sektorin toiminta (toteutuu myös sivistys- ja hyvinvoinnin toimialalla)

Yhdistys- ja järjestö sekä kolmannen sektorin ja seurojen toiminnot ovat tärkeitä osia hyvinvointityössä. Paikalliset järjestöjen ym. yhteisöt vahvistavat ja kehittävät toiminta-alueellaan olevien yhdistysten toimintaedellytyksiä ja edistävät yhdistysten välistä yhteistyötä. Ne edistävät vuoropuhelua yhdistysten, julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Järjestöjen yhteisöt tuottavat ja koordinoivat myös paljon matalan kynnyksen toimintaa, joka lisää asukkaiden osallisuutta. Lisäksi ne tarjoavat toimitiloja, koulutuksia, virkistystä vapaaehtoisille sekä neuvontaa ja tukea yhdistystoiminnan ja vapaaehtoistyön tueksi. Järjestöjen

yhteisöjen toiminta sekä vapaaehtoisten työpanos tukee sitä, että alueella toimivat yhdistykset voivat edistää väestön terveyttä, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia ja tarjoavat mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen. (Kuntaliitto)

Orimattilan kaupungissa on monipuolista yhdistys-, järjestö- ja kolmannen sektorin toimintaa. Orimattilan kaupunki tukee eri toimintoja eri tavoin, kuten toiminta-avustuksina ja maksuttomina tiloina. Vuonna 2020 toteutettiin yhdistyskysely, jonka tulokset käsiteltiin myös valiokunnissa. Vastauksia hyödynnettiin muun muassa alkavassa kulttuuritalon kehittämishankkeessa sekä yhdistysiltojen suunnittelussa. Kaupunki järjestää kaksi kertaa vuodessa yhdistysiltoja, joissa käsitellään ajankohtaisia asioita. Tapaamisten materiaali löytyy sivustolta: [Yhdistystoiminta - Orimattilan kaupunki](#) Seuraavan vuoden tavoitteena on osallisuuden kokonaisvaltainen kehittäminen.

Osallisuus ja demokratia

Kunta on ihmisten muodostama yhteisö, jota luonnehtii vahvasti moniarvoisuus. Kuntalaiset eriytyvät identiteetiltään, arvoiltaan ja elämäntavoiltaan. Tämä näkyy kuntalaisten erilaistumisena myös osallistujina. Tulevaisuuden kunta elää ja kehittyy kumppanuudessa tällaisten vertaisyhteisöjen kanssa. Vahvan luottamuksen ja vuoropuhelun yhteisöt menestyvät muita paremmin ja kykenevät tuottamaan parempaa hyvinvointia asukkailleen. Kuntalain 22 §:n mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallisuuden tunteella on suora kytkös kokemukseen hyvinvoinnista. (Kuntaliitto)

Hyvinvoinnin kannalta on keskeistä, että jokainen kuntalainen saa tarvitsemiaan palveluita ja pääsee kokemaan itsensä osalliseksi. Palveluiden ja osallisuuden tulee toteutua riippumatta kuntalaisen kielitaidosta, iästä, alkuperästä, uskonnosta, seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuolesta tai muusta henkilöön liittyvästä tekijästä. Kuntien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat auttavat kehittämään mahdollisuuksia jokaisen kuntalaisen hyvinvoinnille. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään osana kunnan toiminnan ja talouden ohjausta ja yhteistyössä syrjinnän vaarassa olevien kuntalaisten kanssa. Kaupungilla on olemassa oma osallisuus- ja demokratia ohjelma.

Orimattilan kaupungissa toimii myös **osallisuus- ja aluetyöryhmä**.

Osallisuus- ja aluetyöryhmään kuuluvat:

Jarmo Keskevaari (Kok.) pj

Kirsti Laatonen (SD.) vpj.

Esa Heinonen (Vihr.)

Mira Hämäläinen (Liike Nyt)

Riitta Lonka (Kesk.)

Jouni Räsänen (Ps.)

Viranhaltijoista työryhmään osallistuivat hallintopäällikkö Petri Hirvonen (pöytäkirjanpitäjä/valmistelu/sihteeri), viestintäpäällikkö Elina Ruuttila sekä hankeasiamies Jari Montonen.

Kokouksissaan 2020 osallisuus- ja aluetyöryhmä valmisteli mm. osallisuuden ja vaikuttamisen kehittämisohjelmaa. Kehittämisohjelman tarkoituksena on: 1. osallistumisen ja vaikuttamisen vahvistaminen 2. viestinnän ja vuorovaikutuksen lisääminen.

Toiminnan kehittämiseksi osallisuus- ja aluetyöryhmä kuulee vuosittain aluejohtokuntien kertomukset toiminnastaan ja ajankohtaisista asioista.

Kuntalaisten osallisuuden lisäämisen kannalta merkittävin toimenpide oli kaupunginvaltuuston kokousten striimaaminen ja tallentaminen myöhemmin katseltavaksi. Lähetysten katsojamäärät ovat olleet selvästi suuremmat kuin kuntalaisten fyysinen osallistuminen kokoustilaisuuksiin.

Maahanmuuttajatyö

- Tavoitteena on kotouttaminen ja kotoutuminen
- Kotouttamiseen liittyy lakien ja tapojen oppimista, sosiaalisten suhteiden luomista ja vahvistamista
- Onnistunut kotouttaminen kiinnittää ihmisen uuteen kotimaahansa ja on kaksisuuntaista

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jäljempänä kotoutumislaki) 30 §:n mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovitusvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja että ne järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

ELY -keskuksen, työ- ja elinkeinotoimiston, Kansaneläkelaitoksen ja muiden kunnan alueella toimivien viranomaisten on kunnan aloitteesta osallistuttava oman toimialansa osalta ohjelman laadintaan, toteutukseen ja toimeenpanon seurantaan. Paikalliset maahanmuuttaja, työntekijä- ja työnantajajärjestöt sekä uskonnolliset yhteisöt voivat tarvittavassa laajuudessa osallistua em. prosesseihin. Kaupungin maahanmuuttotyössä kiintiöpakolaisten kotouttamisessa on vapaaehtoisten rooli keskeinen arjen tuessa.

Orimattilan kotouttamisohjelmaksi on hyväksytty Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma kaupunginvaltuustossa. Kotoutumislain 41 §:n mukaan kunta voi tehdä ELY -keskuksen kanssa sopimuksen lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Lain 44 §:n mukaan kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut 32 §:ssä tarkoitetun kunnan kotouttamisohjelman ja tehnyt 41 §:ssä tarkoitetun sopimuksen ELY- keskuksen kanssa. ELY -keskus ja kunta yhdessä arvioivat vuosittain kuntaan osoitettavien ja sijoitettavien henkilöiden määrät, henkilöiden kuntaan muuton alkuvaiheen palveluihin, asumiseen sekä muihin kotouttamis- ja peruspalveluiden käyttöön kohdistuvat tarpeet.

Orimattilan kaupunki on sitoutunut ottamaan vastaan 20 kiintiöpakolaista vuodessa. Tällä hetkellä kuitenkin koko Hämeen alueelle ohjataan vain 60 kiintiöpakolaista vuodessa, joten sopimuksen mukainen määrä ei ole vielä koskaan toteutunut. Vuonna 2020 Orimattilaan tuli 10 kiintiöpakolaista ja syntyi yksi vauva. Maahanmuuttajataustaisia asukkaita vuonna 2020 Orimattilassa oli noin 3 prosenttia väestöstä.

Keväällä 2020 työssään aloitti kolmen kunnan yhteinen maahanmuuttokoordinaattori. Hollolan, Heinolan ja Orimattilan maahanmuuttotyön yhteinen resurssi osoitti olevansa hyvin toimiva. Syksyllä 2020 kokoontui ensimmäisen kerran Hollolan ja Orimattilan yhteinen maahanmuuttoverkosto, joka on laaja-alainen eri sidosryhmät kokoava yhteistyöryhmä. Vuonna 2020 Orimattilaan tuli 10 kiintiöpakolaista.

Maahanmuuttajatyön ytimessä ja tavoitteena on kotoutuminen eli maahan muuttaneen hyvä olo ja osallisuuden tunne uudessa kotimaassa. Puhutaan myös kaksisuuntaisesta kotoutumisesta, jossa maahanmuuttaja kotiutuu ja samalla yhteiskunta ympärillä muuttuu uuden henkilön liittyessä paikallisiin yhteisöihin ja luoden uusia yhteisöjä. Maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, johon kuuluvat mm. eri maista tulevat pakolaiset, turvapaikanhakijat, ulkomaalaiset opiskelijat, työn perässä muualta muuttaneet ja heidän perheensä. (Kuntaliitto)

Parhaimmillaan maahanmuuttajatyö on pyrkimistä siihen, että jossain vaiheessa Suomeen muualta muuttaneet ovat yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä ja mukana tavallisina ihmisinä yhteiskunnan ja yhdistyksen toiminnassa osallistujina, kehittäjinä, vapaaehtoisina, vastuuhenkilöinä ja päättäjinä.

Orimattilassa maahanmuuttokoordinaattorin työn kohderymänä ovat erityisesti juuri maahan saapuneet kiintiöpakolaiset, mutta kuka tahansa maahanmuuttanut tai maahanmuuttoasioista kiinnostunut henkilö voi saada tukea ja ohjausta. tärkeä osa maahanmuuttokoordinaattorin työtä on vapaaehtoistoiminnan kehittäminen ja koordinointi. Käytännössä vapaaehtoistyö on esimerkiksi Suomen kielen kurseja, arjen asioissa auttamista ja neuvontaa sekä yhteistyökumppanina toimimista suhteessa eri viranomaisiin ja kaupungin toimialoihin. Lisäksi Orimattila kuuluu alueelliseen integraatiopiste Alipin, joka tarjoaa maksutonta neuvontaa niin maahanmuuttajille kuin viranomaisillekin. Seuraavana vuonna on edelleen tiivistää maahanmuuttokoordinaattorin ja erityisesti kaupungin elinkeinotoimen yhteistyötä.

Vuosina 2017-2020 oli Orimattilassa käynnissä AMIF- rahoitteinen kiintiöpakolaisten kotouttamishanke, jossa maahanmuuttokoordinaattorina toimii Sirkku Lindstam. Hankkeen kanssa tiiviissä yhteistyössä kotouttamisessa ovat toimineet myös viisi paikallisyhteisöä (Ev.lut.srk:n, Helluntai Srk., Martat, MLL ja SPR), joista toimijoita on ollut noin 20 hlöä. Hankkeen kohderyhmä koostuu kolmansien maiden kansalaisista, jotka ovat saaneet oleskeluvan ja sitä myötä muuttaneet kuntaan. Hankkeen kohderyhmään kuuluu myös yksin asuvia (perheenyhdistämistä odottavia), alaikäisiä ja erilaisia sairauksia tai vammoja omaavia maahanmuuttajia.

Hankkeen tavoitteena oli:

1. Kehittää monialainen asiakaslähtöinen toimintamalli kotouttamiseen
2. Järjestää kotouttamistoimintojen kohderyhmälle
3. Edistää etnisiä suhteita ja yhdenvertaisuutta
4. Lisätä osaamista maahanmuuttajatyössä

Orimattilan kaupungin hankkeen aikana tapahtunut kotiuttamistoiminta oli aktiivista ja sen myötä kaupunkiin on jäänyt asumaan neljä perhettä. Kaupunki on edelleen halukas jatkamaan edelleen kiintiöpakolaisten vastaanottoa. Syksyllä 2020 aloitettiin päivittämään uutta maakunnallista maahanmuutto-ohjelmaa, joka etenee hyväksyttäväksi alkuvuodesta 2021. Suunnitelma toimii lakisääteisenä kaupungin kotouttamisohjelmana.

Ravitsemus ja ruokapalvelut

Ruokapalveluilla on suuri merkitys suomalaisten terveellisen ravitsemuksen edistämiseksi, sillä joka kolmas suomalainen käyttää niitä päivittäin. Terveellinen, turvallinen, kestävä ja maittava ruoka on keino sosioekonomisen eriarvon taltuttamiseksi ja siksi se on pystyttävä takaamaan mahdollisimman monille. Ravitsemuksellisesti laadukkaan joukkoruokailun ja erilaisten ruokapalvelujen saatavuutta eri väestöryhmissä tulee entisestään parantaa ja monipuolistaa.” (Kuntaliitto)

Orimattilan ateriapalvelu oli osaltaan takaamassa oppilaiden ravitsemusta koulujen sulku- ja karanteeniaikoina. Suurin osa aterioista valmistettiin kaupungin keittiöissä, mutta tilojen ja työvoimapulan vuoksi jotakin piti ostaa suoraan teollisuudelta. Parhaimmillaan esimerkiksi Jokivarren koululla pakattiin parhaimmillaan n. 400 ateriaa. Koulujen taas avauduttua jouduttiin järjestämään ruokatarjoilu luokkiin ja liikuntasaleihin turvavälien ylläpitämiseksi. Puhtauspalvelun työntekijät osallistuivat myös ikääntyneiden ja riskiryhmien asiointipalvelun järjestämiseen maalisi-heinäkuussa 2020.

Viestintä

Vuoden 2020 viestintää leimasi voimakkaasti korona- uutisointi. Erityisesti keväällä sille annettiin runsaasti tilaa vastaten kaupunkilaisten tiedontarpeeseen. Viestintä seurasi aktiivisesti mm. PHHYKY:n ja THL:n viestintää ja välitti informaatiota eteenpäin.

Viestinnässä jatkettiin oman, toimialat kokoavan viestinnällisen vuosikellon täydentämistä ja hyödyntämistä. Päätös, hanke- ja projektitiedottamisen lisäksi pyrittiin nostaman mukaan yhä enemmän ajankohtaisia, paikallisista ilmiöistä kertovia aiheita. Kaupungin sisäistä viestintää jatkettiin Olan omia - uutiskirjeen muodossa.

Orimattila.fi-verkkosivusto uudistettiin digitaalisten saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Samassa yhteydessä etusivun rakennetta pyrittiin muuttamaan niin, että usein kysytyjä aiheita voisi nostaa helpommin löydettäväksi. Verkkosivuston lisäksi uutisointia jatkettiin kaupungin omassa Facebook-ryhmässä, jonka seuraajamäärä jatkoi tasaista kasvuaan. Vuoden lopussa sivua seurasi 3 250 ja parhaimmillaan päivitys tavoitti yli 10 000 henkilöä (uutinen Voice of Finlandissa kisanneen Henry Frimanin palkitsemisesta). Kaupungin Instagram-tilille päivitettiin tunnelmakuvia ja videoita #sopivastiskutsissa ja tiilillä oli vuoden lopussa lähes 700 seuraajaa.

Kaupungin sisäinen viestintä- ja markkinointitiimi ryhtyi syksyllä kokoontumaan noin kerran kuussa. Mukaan kutsuttiin viestintää toteuttavat henkilöt eri tulosalueilta. Ajatuksena on jakaa ajankohtaisia kuulumisia ja ideoita yhdessä sekä viestinnän että markkinoinnin toimenpiteitä.

5.2 Sivistys- ja hyvinvointitoimiala

Liikuntatoimi

Kunnat ovat merkittäviä liikuntapalvelujen tuottajia ja toimintaedellytysten luojia. Kunta järjestää eri ikäisille asukkailleen terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa monin tavoin, kuten tukemalla kansalaistoimintaa sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Liikunta on kunnan peruspalvelu ja tärkeä osa kuntalaisten hyvinvointia. (Kuntaliitto)

Kaupunki on liikuntapaikkarakentamisellaan, ulkoliikuntamahdollisuuksien, kuten ladut, urheilukentät ja luisteluradat, erityisryhmät huomioivalla pääsymaksukäytännöllään, kaupungin Youtube-kanavalle tallennetuilla liikunnanohjausvideoilla sekä liikunnanohjaajan rekrytoinnillaan pyrkinyt madaltamaan orimattilalaisten kynnystä liikkua ja ylläpitää hyvinvointiaan koronatilanteesta ja henkilöstön lomautuksista huolimatta.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Kunnat vastaavat alueensa kulttuurin peruspalveluista. Avustustoiminnalla luodaan mahdollisuuksia kulttuurin omaehtoiselle harrastamiselle ja ammatilliselle taidetoiminnalle. Kulttuuripalveluiden merkitys alueen elinvoimaisuuden ja kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta on suuri. Jokaisella on oikeus kulttuuripalveluihin iästä, kulttuuritaustasta ja elämäntilanteesta riippumatta ja palvelut ovat luonteva osa kuntalaisten jokapäiväistä elämää. (Kuntaliitto)

Kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Kirjastopalveluilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon, lukukokemuksiin, osaamisen kehittämiseen sekä kansalaistoimintaan. Tehtävänä on tarjota kaikenikäisille pääsy aineistoihin ja kokoelmiin, tarjota tietopalvelua, tukea ja ohjausta tiedon hankintaan sekä tiloja monenlaiseen toimintaan. Palveluja viedään myös kotona ja laitoksissa asuville ja tehdään yhteistyötä mm. varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistämiseksi kirjastot tukevat niin kotoutumista, yhteisöllisyyttä kuin paikallista identiteettiä. Kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta ovat käyttäjälle maksutonta. (Kuntaliitto)

Kirjasto-, kulttuuri- ja museopalvelut kärsivät sekä koronatilanteesta että henkilöstön lomautuksista, joiden seurauksena palveluita joko suljettiin kokonaan tai määrää vähennettiin merkittävästi suunnitellusta. Tästä huolimatta esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointia edistettiin vuonna 2020 muun muassa seudullisen lastenkulttuurikeskus Efektin kautta, Lue minut -näyttelyllä taidemuseossa, Lukudiplomi-kirjojen näkyväksi tekemisellä kirjastossa, taidemuseon Tonttupolku-tapahtumalla, kirjaston satutuokioilla sekä yhteistyöllä varhaiskasvatuksen SAA LUKEA! -hankkeen kanssa. Museot, kirjasto ja kirjastoauto olivat auki koronarajoitusten puitteissa. Lisäksi kirjasto-, kulttuuri- ja museopalvelut järjestivät joitakin kaikille ja kaikenikäisille avoimia tilaisuuksia sekä Orimattilan Kulttuuritalolla että virtuaalisesti verkon välityksellä.

Varhaiskasvatus

Korona vaikutti voimakkaasti koko varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintaan vuonna 2020. **Varhaiskasvatus ja esiopetus ovat itsessään lasten hyvinvointia tukevia ja ennaltaehkäisyä vahvistavia toimintoja.** Säännöllinen osallistuminen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen tuovat turvaa, säännöllisiä arjen rutiineja, terveellistä ravintoa, liikuntaa ja kulttuuria, jotka tukevat lapsen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Orimattilassa lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen nousi vuoden 2020 aikana huomattavasti. Subjektiviisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen poisto toi lisää lapsia varhaiskasvatukseen elokuusta 2020 alkaen.

Keväällä koronan vuoksi suuri osa lapsista jäi kotiin. **Kotona oleville esioppilaille järjestettiin etäesiopetusta ja myös varhaiskasvatuksen perheisiin oltiin yhteydessä** WhatsAppin, puheluiden tai sähköpostien avulla. Kotiin annettiin linkkejä ja vinkkejä kotona tehtävälle toiminnalle. Lasten esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmien arvioinnit tehtiin perheiden kanssa tarvittaessa etänä. Toiminnan muuttaminen pikaisesta, uusien toimintatapojen opettelu ja jatkuva riski tartunnan saamisesta on rasittanut henkilöstöä uudella tavalla.

Vuoden aikana yhtenä tavoitteena oli **vahvistaa ja kehittää pedagogiikkaa** varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Henkilöstön taitoa tukea lasten sos. emotionaalisia taitoja vahvistettiin Lamkin OPH:n hankkeen e-valmennuksella 1.1 – 30.6.2020. Hanke onnistui hyvin ja siitä saatiin konkreettisia keinoja henkilöstön käyttöön päiväkoteihin. Lisäksi tavoitteena oli tukea lasten

mielenterveystaitoja ja kehittää kuraattorityötä. Oppilashuollon käytänteitä kehitettiin mm. Piki-materiaalin avulla ja tehtiin näkyväksi esioppilaiden osallisuus yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön. Käyttöön on otettu yhteneviä vaikuttavia menetelmiä perusopetuksen kanssa ja henkilöstöä on koulutettu Miniverso-ohjelman käyttöön. Kaikissa päiväkodeissa on käytössä Kiusaamisen ehkäisy-suunnitelma.

Varhaiskasvatuksessa on **jatkettu Sapere menetelmän käyttöä**, jolla tuetaan lasten hyvää ruokasuhdetta ja monipuolisten ruokailutottumusten opettamista lapsille. Hyvä ruokasuhte ja monipuoliseen ruokavalioon tottuminen tukevat lapsen kehitystä, kasvua ja hyvinvointia ja luovat pohjaa tulevalle hyvinvoinnille.

Yksi sivistystoimen asettama kehittämistavoite oli laatia **yhteinen tuen toteuttamisen suunnitelma varhaiskasvatuksesta- toiselle asteelle**. Suunnitelmatyö on aloitettu ja sitä jatketaan vuodelle 2021. Perusopetuksen kanssa laadittiin tuen /erityisopetuksen kehittämissuunnitelmaa. Tukea tuen järjestäjille koulutusprosessi yhteistyössä perusopetuksen kanssa on käynnistynyt.

Lapsiperheitä haluttiin tukea tarjoamalla mahdollisuus valita mieleinen päiväkotia, perheen varallisuudesta huolimatta. **Syksyllä 2020 otettiin käyttöön varhaiskasvatuksen palveluseteli**, joka mahdollistaa perheille paremmin myös yksityisten päiväkotien valitsemisen lapsen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa palvelusetelin käyttöönotto on onnistunut hyvin ja yksityisiä palveluntuottajia on saatu palvelustelin piiriin Orimattilasta neljä päiväkotia sekä päiväkoteja Lahdesta ja Hollolasta.

Varhaiskasvatus tarjoaa perheille **matalalla kynnyksellä perheohjausta**. Perheohjausta on mainostettu neuvolassa ja päiväkodeissa on tarjottu perheille mahdollisuutta perheohjaukseen ennaltaehkäisevänä toimena perheen haasteisiin. Perheohjaus oli koronan vuoksi tauolla 7 kuukautta, mutta auki ollessaan perheohjaukselle oli valtava kysyntä. Koronan myötä perheohjauksen työ painottui korjaavaan työhön perheiden kanssa.

Perheohjaaja pääsi maaliskuussa mukaan PPHYKY:n järjestämään **Perhepolku- koulutukseen**, jossa oli mukana neuvolan, varhaiskasvatuksen ja arjen tuen työntekijöitä. Koulutus on Perhekeskustoimintamallin mukaista uutta moniammatillista toimintaa ja elokuussa olivat jo ensimmäiset ryhmät. Lokakuussa oli seuraava ryhmä, mutta joulukuun ryhmät jouduttiin perumaan koronan vuoksi. Lisäksi MLL:n ja seurakunnan kanssa suunniteltiin perhekeskus toimintamallin mukaisia yhteisiä tempauksia, sadonkorjuu juhlaa syksyille ja MLL:n 100-vuotis juhlat vuodelle 2020, mutta koronan vuoksi yhteisiä kokoontumisia ei voitu järjestää.

Varhaiskasvatus oli mukana monessa hankkeessa ja osa niistä jatkuu yhä. Koronaviruksen aiheuttamien muutosten ja haittojen korjaamiseen on hyödynnetty saatuja hankeavustuksia. Lukukoordinaattori on tuonut iloa maskien täyttämään arkeen ja innostanut lapsia ja henkilöstöä lukemiseen ja sadun maailmaan. Tasa-arvo ja diskriminaatio hankkeiden avulla on lisätty varhaiskasvatuksen erityisopettajan työpanosta haasteisiin puuttumisessa ja edelleen ennaltaehkäisyssä esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Lisäksi hankerahoilla palkatut lisäkasvattajat lapsia tukivat niissä esiopetusryhmissä, jossa lasten haasteet eniten työllistivät. Korjaava ja ennaltaehkäisevätyö jatkuu vuonna 2021.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön työpanosta päästiin käyttämään etäopetuksen aikana mm. ruuan jakeluun, koronan vuoksi kotona opiskelevien lasten ja oppilaiden perheille. Näin tuettiin perheiden arkea ja terveellisen ravitsemuksen toteutumista, vaikka lapset eivät varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen osallistuneetkaan.

Varhaiskasvatus on koettu hyvinvointia tukevana palveluna 24 % Orimattilan kunnan hyvinvointikyselyyn vastanneista. Näin ollen laadukas, helposti saatavilla oleva varhaiskasvatus on itsessään perheiden hyvinvointia tukevaa toimintaa.

Opetuspalvelut

Orimattilan kaupunki tuottaa opetuspalveluja noin **kahdelle tuhannelle lapselle ja nuorelle**. Heistä perusopetuksen oppilaita on noin tuhat kahdeksansataa ja vajaa kaksisataa opiskelee lukiokoulutuksessa. Yleisopetuksen luokkien lisäksi perusopetusta järjestetään neljässätoista erityisluokassa, joista kolmessa toiminta-alueittain. Joustavan perusopetuksen (JOPO) luokka toimii Orimattilan yhteiskoulussa, mutta on yhteinen kaupungin molemmille yläkouluille.

Opetuksen järjestäminen perustuu oppivelvollisuuslakiin, jonka mukaan oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Oppivelvollisuus alkaa perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitetun lukuvuoden alkaessa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitetun tutkinnon taikka niitä vastaavan Ahvenanmaalla suoritettun tai ulkomaisen koulutuksen.

Opetustoimi tuottaa hyvinvointipalveluja toteuttaessaan **lakisääteistä, ja voimassa olevaa opetus suunnitelmaa noudattavaa**, tehtävänsä. Kasvatus- ja opetustyötä tekevät käytännössä kunnan noin kaksi ja puolisataa opettajaa ja koulunkäyntiavustajaa. Heidän lisäkseen hyvinvointityöhön osallistuvat niin oppilashuollon työntekijät eli kouluterveydenhoitajat, kuraattorit ja psykologit kuin muukin koulujen ja opetuspalvelujen henkilökunta. Sekä Jokivarren koulussa että Orimattilan yhteiskoulussa työskentelee vakituinen koulunuorisotyöntekijä. Heidän lisäkseen covid-19-hankerahalla on palkattu yhteinen koulunuorisotyöntekijä Pennalan, Virenojan, Myllylän ja Vuorenmäen alakouluille sekä resurssiopettaja Pennalan, Virenojan, Luhtikylän ja Vuorenmäen alakouluille.

Kouluterveydenhuolto on Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän tarjoama maksuton oppilashuollon palvelu, joka jatkaa sitä lapsen terveyden ja hyvinvoinnin seurantaa, joka on aloitettu jo äitiys- ja lastenneuvolassa. Määräaikaiset koko ikäluokkaa koskevat terveystarkastukset ja seulontatutkimukset muodostavat kouluterveydenhuollon rungon ja mahdollistavat jokaisen oppilaan tapaamisen vuosittain. Orimattilan kouluissa työskentelee yhteensä seitsemän koulu- ja opiskelijaterveydenhoitajaa.

Sen sijaan koulukuraattorit (4) ja -psykologit (3) työskentelevät kunnan sivistys- ja hyvinvointitoimialan palveluksessa. Tämän lisäksi heidän osaamistaan myydään myös naapurikunnille Myrskylään ja Pukkilaan. Yhtä koulukuraattoria kohden oppilasmäärä on noin 600 ja psykologia kohden noin 800 oppilasta. Opiskeluhoitopalveluja antavilla kuraattoreilla ja psykologeilla ei ole valtakunnallisia henkilöstömitoitussuosituksia, kuten kouluterveydenhoitajilla ja –lääkäreillä on ollut jo vuodesta 2004 alkaen. Koulukuraattorit ry esittää henkilöstömitoitussuosituksiksi korkeintaan 600 oppilasta tai opiskelijaa per kuraattori painokertoimineen (esimerkiksi erityisen tuen oppilaat, erityisluokat, maahanmuuttajataustaiset oppilaat, alueen sosioekonomiset olosuhteet, alueen työttömyysaste ja vuokrapainotteisuus) ja korkeintaan kolmea yksikköä kuraattoria kohden. Psykologiliiton suosituksen mukaan yhtä psykologia kohti olisi hyvä olla 600-800 oppilasta, joten Orimattilan kuraattori- ja psykologimitoitukset menevät näihin raameihin.

Edellä mainittujen oppilas- ja opiskelijahuoltopalvelujen lisäksi hyvinvointityötä tehdään niin ikään lakisääteisessä kuntakohtaisessa **opiskeluhuollon ohjausryhmässä**, ja se on myös kirjattu koulukohtaisiin oppilashuolto-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmiin. Esimerkiksi oppilashuoltosuunnitelmassa on kuvattu seuraavat asiat: 1) oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat palvelut, 2) yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat, 3) yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen, 4) oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa sekä 5) oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen.

Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan erilaisilla **ryhmäytymistä edistäväillä toimenpideohjelmilla**. Tällaisia ovat muun muassa *KiVa-koulu*, *Friends-*, *LionsQuest* ja *Huomaa hyvä* ohjelmat sekä *Meidän luokan kuulumiset* ja *Miten meillä menee?* –kyselyt ja oppitunnit. Käytettävä ohjelma ja kohderyhmä vaihtelevat kouluittain. Oppilaiden osallisuusryhmät, kuten oppilaskunnan hallitus, tukioppilaat, välkkäri-toiminta, av-vastaavat ja miniministerit vahvistavat oppilaiden osallisuuden kokemusta sekä tarjoavat turvallisen ympäristön harjoitella vastuun ottamista. Yläkouluun päivä, Seiska- ja kasipäivät, koeviikkokahvit (lukio), vanhat tanssit- ja penkkari-projektit (lukio) sekä leirikoulut ja luokkaretket lisäävät osaltaan oppilaiden yhteisöllisyyden kokemusta ja hyvinvointia.

Vuoden verran jatkunut poikkeustilanne maailmanlaajuiseen koronapandemiaan liittyen on näkynyt oppilas- ja opiskelijahuollossa **kasvavana asiakasmäärinä**. **Viime kevään etäopetusjakson vaikutuksia on korjailtu kuluneen lukuvuoden aikana niin opetustyössä kuin sen tukipalveluissakin**. Koronakaranteenien aiheuttamat erityiset opetusjärjestelyt on toteutettu Orimattilan opetustoimen ja koulukohtaisten varautumissuunnitelmien mukaisesti.

Orimattilan opetuspalveluissa kehitetään toimenpiteitä, joilla pyritään saavuttamaan hyvinvointisuunnitelmassa asetetut tavoitteet. **Opetuspalveluiden hyvinvointikoordinaattori** ohjaa ja organisoii koulujen hyvinvointityötä ja hyvinvointivastaavat kehittävät toimenpiteitä sekä huolehtivat niiden toteutumisesta kouluissa. Erilaisten fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyvien teemojen kautta kehitetään koulujen toimintakulttuuria. Vuonna 2020 hyvinvointityön ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa ja koulujen hyvinvointivastaavat viisi kertaa.

Nuorisotyö

1. Perusnuorisotyö

Vuonna 2020 nuorisotilatoiminta keskeytyi kokonaan maaliskuussa. Onnistuimme hyvin luomaan digitaaliset käytänteet tehdä nuorisotyötä, ja tavoitimme nuoria monissa eri sosiaalisen median paikoissa. Saimme heiltä myös palautetta siitä, että järjestimme monipuolista ja osallistavaa toimintaa. Nuorisotiloille löysi paljon uusia kävijöitä ja kehitimme nuorisotilojen toimintaa nuorilta saadun palautteen pohjalta. Lisäsimme oleskelutiloja ja saimme syksypuolella järjestettyä muutamia nuorten toiveiden pohjalta nousseita teemailtoja. Yhteistyössä seurakunnan, 4H:n ja MLL:n kanssa järjestimme perjantaisin nuokkuillan myös kolmas-viidesluokkalaisille. Tässä tavoitteena oli kiinnittää lapsia jo nuorisotilatoimintaan yläkouluun ajatellen.

Saimme järjestettyä tapahtuman skeittipuistossa, mikä oli erittäin onnistunut. Tavoitimme tällä paljon sellaisia nuoria, jotka eivät ole muutoin meidän toiminnassa mukana. Tämän tapahtuman jälkeen osa

nuorista on siirtynyt myös nuorisotilakävijöiksi. Kunhan nuoret palaavat toimintaamme pitkän tauon jälkeen, on se meille paras palaute työmme tarpeellisuudesta.

2. Koulunuorisotyö:

Etäaikana (maalis-toukokuu)

- Nivelvaihevideo alakouluille osana nivelvaihettyötä
- Nuokun toiminta siirtyi discordiin, siellä aktiivisesti yhteydessä nuoriin
- Oppilaiden yksilöllinen tukeminen puhelimitse/teamsilla/skypellä
- Nuokun ensimmäiset ”etälanit” discordissa, vappuaattona löytyi mukavasti pelaajia sekä Orimattilasta että Myrskylästä (tämä oli iso onnistuminen, etenkin kun tunti ja tiesi ketkä siellä olivat pelaamassa eikä esimerkiksi polttamassa autoja kylällä)
- Jopoihin hyvä kontakti discordissa, yhteys heihin melkein päivittäistä (jos en ollut discossa heti aamusta, tuli soitto perään että missä sitä kupataan)
- Discordiin suuntautui etenkin niitä nuoria, jotka eivät koskaan käyneet nuokulla, mutta selkeästi kaipaavat myös aikuista. Monia heistä pidettiin koulussa vähän häirikköinä ja osalla saattoi olla jo jonkinlainen porttari eri paikkoihin. Discordissa löydettiin kuitenkin yhteinen sävel ja nuoret tykkäsivät pelailta ja jutella aikuisen kanssa etänä.

Paluu lähitöihin (elokuu-joulukuu)

- Seiskapäivät, luokkien ryhmäytyt, kaikki koulun perinteiset vuosikelloon kuuluvat asiat
- Yhtäällä vuoden teemana ”mun rajat”, polkaistu käyntiin kasiluokkalaisten kanssa, sisältää toiminnallisia menetelmiä joissa pohditaan jokaisen oikeutta koskemattomuuteen, sekä mitä on ahdistelu, sekä sopimaton kielenkäyttö
- Nuorten tukeminen etäajan jälkeen, tiivis yhteistyö oppilashuoltoryhmän kanssa, etäajan ahdistusten purkua ja tukea luokille. Monia täytynyt ryhmäyttää ja seurata uudelleen. Luokissa ollut levottomuuksia sekä ryhmä-, että yksilötasolla, jolloin olemme herkästi yhdessä kuraattorin kanssa ottaneet kopia asiasta.

3. Nuorten työpajat

Orimattilan Nuorten työpajat järjestää tavoitteellista toimintaa, jossa painopiste on työttömien 17-28-vuotiaiden **nuorten arjen taitojen ja elämönhallinnan vahvistamisessa**. Toiminnassa painottuu yksilö- ja ryhmävalmennus. Nuorten työpajat tarjoavat nuorelle pysähdyspaikan etsiä motivaatiota, löytää omat vahvuudet ja mahdollisuuden kartuttaa osaamista ammatillisilla työpajoilla. Nuoren toimintakyky paranee sekä työ- ja opiskelunvalmiudet kehittyvät. Toiminnassa painottuu tekemällä oppiminen.

Starttipajalla nuori saa tukea oman elämänsä suunnitteluun. Siellä voi kehittää työelämäosaamista ja pääsee tekemään erilaisia projekteja ja itseään kiinnostavia työtehtäviä sekä saa apua tulevaisuuden suunnitelmiin. Ammatillisella Luovalla kokkipajalla valmistetaan lounasruokia sekä kahvilatuotteita. Työtehtävät sisältävät myös luovia projekteja sisutuksen parissa. Ammatillisella Duunaripajalla nuoret pääsevät tekemään ammattiosaamista kehittäviä remontti-, puu- ja pintakäsittelytehtäviä.

Vuoden 2020 aikana kehitettiin opinnollistamista ja jokainen työpajalta eteenpäin ohjautuva nuori sai osaamistodistuksen. Ammatillisilta pajoilta 100% työkokeilijoista ohjautui eteenpäin, joko opintoihin tai työelämään. Kaikissa toiminnossa painottui vahvasti terveys- ja hyvinvointitaidot; terveellinen ravinto, riittävä lepo, mielen hyvinvointi ja vertaistuki omaehtoisen liikkumisen aloittamiseen. Nuoret antoivat kiitosta erityisesti työpajan hyvästä ilmapiiristä. Opetus ja kulttuuriministeriön nuorille teettämä SOVARI (sosiaalisen vahvistamisen mittari) anonyymi palautekysely osoittaa työn vaikuttavuuden.

Nuorten sosiaalisen vahvistumisen kokemukset:

	Orimattilan Nuorten työpajat	Koko maa
Itseluottamus parantunut selvästi	57%	34%
Opiskelu ja työelämävalmiuden kehittyneet selvästi	86%	47%
Arjen taitojen hoitaminen parantunut	100%	80%
Itsetuntemus parantunut	100%	75%
Sosiaaliset taidot kehittyneet	100%	77%
Tulevaisuuden suunnitelmat vahvistuneet	86%	74%

4. Etsivä nuorisotyö:

Vuosi 2020 oli ennen muuta **työmuodon uudistamisen vuosi**. Koko kalenterivuoden etsivät nuorisotyöntekijät tapasivat säännönmukaisesti ulkopuolista sparraajaa, ja loppuvuodesta uudistuneen työmuodon suunnitelma esiteltiin monialaiselle yhteistyöverkostolle. Työmuodon uudistamisella haetaan vaikuttavuutta ja palvelun oikea-aikaisuutta entistä nuorempien ikäluokkien kanssa tehtävällä ennalta ehkäisevällä työllä. **Työn painopiste siirtyy näin vahvasti korjaavasta yksilötyöstö yli 25-vuotiaiden nuorten kanssa 13 – 25 vuotiaisiin nuoriin ja nuoriin aikuisiin.** Etsivien nuorisotyöntekijöiden parityötä pyritään samalla huomattavasti lisäämään.

Etsivä nuorisotyö on myös vahvalla panoksellaan ollut käynnistämässä uutta nuorten palvelut yhteen **kasaavaa koppari.fi/Orimattila – sovellusta**. Työn vaikuttavuudesta kertovat myös osaltaan useiden pitkään yhteistyössä olleiden nuorten positiiviset elämässä eteenpäin siirtymiset, niin työelämän kuin opintojen pariin. Viidennelle toimintakaudelleen jatkuneen *etsivä nuorisotyön viikoittaisen avoimen kahvilan* merkitys nuorten keskuudessa on säilynyt ja entisestään kehittynyt.

Vuonna 2020 etsivässä nuorisotyössä tehtyä monipuolista työtä (yli 400 palveluohjaustapahtumaa, 192 kahvilakäyntiä ja 145 asiakasnuorta) on sävyttänyt epävarma yhteiskunnallinen tilanne, johtuen muun muassa koronapandemiasta, ammatillisessa koulutuksessa edelleen jatkuvista suurista haasteista sekä nuorten matalan kynnyksen palveluiden selkeästä supistumisesta niin sote-puolella kuin työllistymistä edistävissä palveluissakin.

Merkille pantavaa on ollut antisosiaalisen käyttäytymisen lisääntyminen erityisesti 15-20 vuotiaiden nuorten ikäluokissa. Päihdekokeilut ja -käyttö, liikennerikkomukset, vahingon- ja väkivallanteot ko. toiminnasta leimallisimpina mainitaksemme. Huomionarvoista on ollut myös ongelmien, huono-osaisuuden ja taloudellisen niukkuuden polarisoitumiskehitys jo ennestään heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevien nuorten keskuudessa.

5.3 Teknis-elinvoimatoimiala

Elinvoima- ja teknisen toimialan talous

Elinvoima- ja teknisen valiokunnan toteuma ylitti budjetoidun n. 150 000 eurolla ja tulot alittuivat reilulla 100 000 eurolla. Syynä menojen ylittymiseen olivat joukkoliikenteeseen varattujen määrärahojen ylitys sekä vesihuoltoverkoston kunnossapitotoimenpiteet vesilaitoksella. Lisäksi tilapalvelun osalta investointipuolelta siirrettiin määrärahoja käyttötalouteen, mikä kuormitti taloutta. Tulojen alittumista selitti osaltaan tilavuokrien toteutumattomuus arvioidulla tavalla. Ympäristövaliokunnan osalta menot ja tulot alittuivat budjetoidusta. Tulojen alittuminen johtui siitä, ettei lupia myönnetty siinä määrin kuin alun perin arvioitiin.

Toiminnan kehittyminen

Elinvoima- ja teknisen toimialan keskittyy erityisesti strategioiden ja suunnitelmien laatimiseen. Näillä pyritään toiminnan suunnitelmallisuuden ja pitkäjänteisyyden vahvistamiseen. Vuonna 2020 valmisteltiin kiinteistöselvitystä osana kaupungin palveluverkkoselvityksiä sekä toisaalta otettiin käyttöön kevyen liikenteen verkkoselvitystä ja elinkeino-ohjelmaa.

'Olan oma ilmasto-ohjelma 2020-2030' otettiin käyttöön vuonna 2020. Pää tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2030 mennessä. Meistä tuli näin myös Hinku-kunta, jonka kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä seurataan CO2 laskennalla. Lisäksi Orimattilassa on oma kestävä kehityksen ohjelma EKOLA, joka tullaan päivittämään vuoden 2021 aikana. Suunnitelmallista ympäristövalvontatyötä edistävät valvontaohjelma ja –suunnitelma. Pohjaveden suojelusuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa. Orimattilan omaa tehostettua pintavesitarkkailua tehdään viiden vuoden rotaatiomallilla. Seuraava pintavesitarkkailu on vuonna 2021. Meristrategiapuitedirektiivi asettaa meille suunnitelmakausittain tavoitevuoden ja toimenpideohjelman saavuttaa pinta/pohjavesissämme hyvä tila. Seuraava tavoitevuosi on 2027.

Elinympäristön kehittäminen

Yhdyskuntien kehittämisen linjauksissa kuvataan keskeisiä periaatteita, joiden pohjalta yhdyskuntia tulisi kehittää, jotta ne osaltaan tukisivat myös hyvinvoinnin edistämistä (Kuntaliitto).

Hyvä elinympäristö luo pohjan asukkaiden arjelle ja perustarpeiden tyydyttämiselle. Se tarjoaa mahdollisuuden asumiseen, palveluiden käyttämiseen, työssäkäyntiin, ulkoiluun, harrastuksiin, mutta myös lepoon ja yksityisyyteen. Laadukas elinympäristö on vetovoimainen niin asukkaille kuin yrittäjillekin. Terveellisyys, turvallisuus, esteettömyys ja viihtyisyys ovat elinympäristön tärkeitä ominaisuuksia joilla edistetään hyvinvointia. Elinympäristön kehittämisessä parhaat tulokset saavutetaan kuntalaisia kuunnellen kaavoituksen, rakennusvalvonnan, ympäristösuojelun ja ympäristöterveyden yhteistyöllä. (Kuntaliitto)

Toteutuneet toimenpiteet:

- Yleisiä leikkipaikkoja valmistui Pasinaan Peräläntielle sekä Käkelään Lettulantielle.
- Varsapuiston toteutus painottui pääasiassa vuodelle 2019, mutta valmistui lopullisesti vuonna 2020.
- Myllylän päiväkodin pihalle saatiin lapsille leikkivälineitä

- Kaupungin keskustassa sijaitsevalle ulkoliikuntapaikalle rakennettiin parkkipaikat edistämään alueen käyttöä.

Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu

Kaavoituksella mahdollistetaan hyvinvoinnin edistäminen muilla sektoreilla ja viihtyisä elinympäristö. Kaavoituksella voidaan ehkäistä esimerkiksi segregatiota ja muun eriarvoisuuden syntymistä. Elinympäristön terveellisyys, turvallisuus ja esteettömyys tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti yhdyskuntien suunnittelussa, toteuttamisessa ja ylläpidossa. Maankäytön ja liikenteen suunnittelu on tehokas ennaltaehkäisevä keino vaikuttaa ulkomelun torjuntaan, ilmanlaatuun asuinympäristössä ja talousveden raakavesilähteiden suojeluun. (Kuntaliitto)

Orimattilan kaupunginvaltuusto hyväksyi 9.12.2019 maankäytön strategisen suunnitelman, joka ohjaa alueiden käytön kehittämistä Orimattilassa. Pääpaino on täydennysrakentamisessa, olemassa olevien verkostojen hyödyntämisessä ja monipuolisen tonttivarannon turvaamisessa niin asukkaille, palveluille kuin yrityksillekin. Maankäyttöä ohjataan vuosittain päivitettävällä kaavoitusohjelmalla. Vuonna 2020 on lisätty sähköistä tiedottamista ja osallistumista, sekä pidennetty kaavojen nähtävillä olon aikoja lakisääteisestä pidemmiksi.

Liikenne, joukkoliikenne, katuverkkojen rakentaminen ja ylläpito

Hyvät liikenneyhteydet ja liikennepalvelujen toimivuus ovat perusedellytyksiä kuntien ja alueiden toiminnassa. Liikennejärjestelmän suunnittelussa käsitellään kaikki liikkumisen osa-alueet, otetaan huomioon kaikki eri väestöryhmät ja tarkastellaan avoimesti suunnitelmien vaikutuksia. Näin mahdollistetaan myös kuntalaisten oma hyvinvointia edistävä toiminta, kuten työmatkapyöräily. (Kuntaliitto)

Kasvavilla kaupunkiseuduilla tulee kehittää kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä houkuttelevaksi niin, että voidaan turvata hyvä ilmanlaatu, liikennejärjestelmän toimivuus ja vastata ilmastotavoitteisiin. Vaihtoehtoisten käyttövoimien ja vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttömahdollisuuksia tulee edistää. (Kuntaliitto)

Orimattilan vilkkain väylä on VT 4, jolla liikkuu yli 24 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Päijät-Hämeessä jopa lähes puolet 1–2 km:n matkoista tehdään henkilöautolla. Päijät-Hämeessä noin 40 % asukkaista käyttää heijastinta ja 60 % pyöräilykypärää. Orimattilassa työmatkan keskipituus on 20 km. Työmatkoista 39 % on korkeintaan 5 km:n pituisia.

Orimattila oli mukana laatimassa Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmaa, joka valmistui vuonna 2018. Orimattilan kaupungin sekä Kärkölan ja Hollolan lisäksi suunnitelmatyöhön osallistuivat Uudenmaan ELY-keskus, Liikenneturva sekä Hämeen poliisilaitos. Kuntien liikenneturvallisuustyön tavoitteena on vähentää liikenneonnettomuuksien määrää ja tehdä liikkumisesta turvallisempaa kaikille – kulkutavasta, iästä ja liikkumisajankohdasta riippumatta.

Turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmassa on esitetty yhteiset painopisteet liikenneturvallisuustyölle Etelä-Päijät-Hämeessä:

Vastuullisen liikennekäyttäytymisen lisääminen

Nuorten liikenneturvallisuuden parantaminen

lääkäiden turvallisen ja omatoimisen liikkumisen lisääminen

Ylinopeuksien vähentäminen

Liikkumisen ja liikenneturvallisuuden huomioon ottaminen uusien kiinteistöjen (koulut ym.) rakentamisessa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa

Rattijuopumuksen vähentäminen liikenteessä

Radan ylittämisen turvallisuuden parantaminen (tasoristeykset ja muut ylitykset)

Etelä-Päijät-Hämeen yhteinen liikenneturvallisuusvisio kuuluu:

”Minä ja sinä olemme vastuussa turvallisesta liikkumisesta ja välitämme myös muista. Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä.”

Orimattilassa liikenneturvallisuustyön koordinoinnista vastaa poikkihallinnollinen liikenneturvallisuusryhmä, jonka tehtävänä on koordinoida ja kannustaa eri tahoja liikenneturvallisuustyöhön, tuoda liikenneturvallisuusasioita yhteiseen käsittelyyn, välittää tietoa liikenneturvallisuusaiheista sekä seurata kaupungin liikenneturvallisuustilanteen kehittymistä. Ryhmässä on mukana kaupungin, viranomaisten ja sidosryhmien edustajia, jolloin eri ikä- ja liikkujaryhmät tulevat huomioiduiksi. Liikenneturvallisuusryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa ja se käsittelee niin liikennenympäristöön, liikennekasvatukseen ja viestintään kuin valvontaankin liittyviä asioita ja toimenpiteitä.

Työryhmään kuuluvat (kokoonpano 01/2021): Suvi Lehtoranta ja Ari-Pekka Rajaranta (tekninen toimi), Osmo Pieski (hallinto), Kati Hostikka (varhaiskasvatus), Pia Oksanen (koulukuljetukset), Tuomo Karjalainen (opetuspalvelut), Sanna Nurminen (liikunta- ja nuorisotoimi), Kristiina Hämäläinen (hyvinvointityö/vanhus- ja vammaisneuvosto), Veera Clewer (PHHYKY; Neuvola), Jouni Takala (Hämeen poliisilaitos), Herkko Jokela ja Annika Sarkkola (ELY-keskus), Ari-Pekka Lattu (Liikenneturva) ja Terhi Svenns (Ramboll; liikenneturvallisuuskoordinaattori).

Esimerkkejä kaupungin liikenneturvallisuuden parantamisesta:

- Poistetaan kasvillisuutta liittymistä ja suojateiltä näkemien parantamiseksi.
- Tarkastellaan nopeusrajoituksia ja tarvittaessa alennetaan nopeusrajoituksia turvattomiksi koetuissa kohdissa.
- Lisätään heijastinvarsia suojatiemerkkeihin.
- Uusitaan tarvittaessa suojatiemerkkejä ja suojatiemaalauksia.

Liikenneonnettomuudet Orimattilassa vuosina 2016–2020 (vuodelta 2020 ennakkotiedot):

- Asukaslukuun suhteutettuna Orimattilan liikenteessä kuoli tai loukkaantui ihmisiä enemmän koko maan keskiarvoon verrattuna.
- Orimattilan alueen liikenteessä kuoli yhteensä 5 henkilöä (keskimäärin 1 henkilö vuosittain) ja loukkaantui 121 (24 henkilöä vuosittain).
- Henkilövahinko-onnettomuuksia tapahtui eniten nuorille ja nuorille aikuisille (15–24-vuotiaille).

Toteutunut liikenneturvallisuustyö:

Vuonna 2020 liikenneturvallisuusryhmän kokoukset pidettiin kaupungintalolla 10.2. (osallistujia 7) ja 3.9. (osallistujia 7).

- Kaupungintalon edessä on jaettu ilmaiseksi heijastimia.
- Taajamissa on ollut nopeusnäyttöjä kohteissa, joissa ajoneuvojen kulkunopeuksiin on ollut tarvetta kiinnittää huomiota.
- Jalankulku- ja pyöräilyverkkoselvityksessä esiin tulleita kehittämiskohteita on toteutettu, mm. kävelyn ja pyöräilyn väylä Lemmentielle välille Kärrietye-Artjärventie sekä Kärrietyepäntielle välille Kärrietye-Artjärventie.
- Maanteitä ylittävillä suojateilla on tehty parannuksia, mm. Helsingintien ja Terveystien risteykseen rakennettiin kaksi saarekkeellista suojatietä.
- Teknisen toimen henkilöstöä on koulutettu uudesta tieliikennelaista.

Hyvät liikenneyhteydet ja liikennepalvelujen toimivuus ovat perusedellytyksiä kuntien ja alueiden toiminnassa. Liikennejärjestelmän suunnittelussa käsitellään kaikki liikkumisen osa-alueet, otetaan huomioon kaikki eri väestöryhmät ja tarkastellaan avoimesti suunnitelmien vaikutuksia. Näin mahdollistetaan myös kuntalaisten oma hyvinvointia edistävä toiminta, kuten työmatkapyöräily. (Kuntaliitto)

Kasvavilla kaupunkiseuduilla tulee kehittää kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä houkuttelevaksi niin, että voidaan turvata hyvä ilmanlaatu, liikennejärjestelmän toimivuus ja vastata ilmastotavoitteisiin. Vaihtoehtoisten käyttövoimien ja vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttömahdollisuuksia tulee edistää. (Kuntaliitto)

Orimattilassa on voimassa Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen liikkumisen suunnitelma (2018). Sen mukainen visio kuuluu: "Minä ja sinä olemme vastuussa turvallisesta liikkumisesta ja välitämme myös muista. Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä.". Orimattilan vilkkaain väylä on vt 4, jolla liikkuu yli 24 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Päijät-Hämeessä jopa lähes puolet 1–2 km:n matkoista tehdään henkilöautolla. Päijät-Hämeessä noin 40 % asukkaista käyttää heijastinta ja 60 % pyöräilykypäriä. Orimattilassa työmatkan keskipituus on 20 km. Työmatkoista 39 % on korkeintaan 5 km:n pituisia.

Liikenneturvallisuusryhmä toimii kunnassa tehtävän liikenneturvallisuustyön perustana. Ryhmässä on mukana kunnan, viranomaisten ja sidosryhmien edustajia, jolloin kaikki ikä- ja liikkujaryhmät tulevat huomioituiksi. Työryhmään kuuluvat: Seppo Määttä/tekninen toimi, Osmo Pieski/hallinto, Kati Hostikka/varhaiskasvatus, Jari Railio/koulukuljetukset + joukkoliikenne, Jouko Valkonen/opetuspalvelut, Teija Nevalainen/liikunta- ja nuorisotoimi, Veera Clewer/neuvola, Jouni Takala/Hämeen poliisilaitos, Herkko Jokela/ ELY-keskus, Ari-Pekka Lattu/ Liikenneturva, Terhi Svens/Ramboll, Kristiina Hämäläinen/ hyvinvointityö/vanhus- ja vammaisneuvosto. Vuodelle 2021 tullaan lisäämään Hämeen Poliisin pyynnöstä nuorisovaltuuston edustaja mukaan kokoonpanoon.

Liikenneturvallisuusryhmän sijaan esimerkiksi kunnan johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä tai viisaan liikkumisen ryhmä voi käsitellä turvallisen ja viisaan liikkumisen edistämiseen liittyviä asioita. Ryhmä seuraa ja organisoii oman kunnan alueella tehtävää liikenneturvallisuustyötä ja liikkumisen ohjauksen työtä. Liikenneturvallisuustyö koskee kaikkia kuntalaisia, joten ryhmän kokoonpanon pitää olla monipuolinen. Ryhmän puheenjohtajalla, ryhmään kuuluvilla hallintokuntien edustajilla ja ryhmän sihteerillä on kaikilla omat tehtävänsä.

Vesihuolto

Puhdas juomavesi on elintärkeä osa kuntalaisten hyvinvointia. Raakavesilähteiden suojeluun sekä verkostojen ja laitosten kuntoon tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota, jotta vältetään epidemiat ja turvataan pohjaveden käyttökelpoisuus. Myös jätevesien puhdistustekniikoita tulee kehittää. Hulevesien hallinnalla estetään mm. kiinteistöille aiheutuvia vesivahinkoja ja haitallisia hygieenisiä vaikutuksia. Luonnonmukaisilla hulevesiratkaisuilla luodaan samalla viihtyisiä vesiviheraiheita. (Kuntaliitto).

Puhdas juomavesi on elintärkeä osa kuntalaisten hyvinvointia. Raakavesilähteiden suojeluun sekä verkostojen ja laitosten kuntoon tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota, jotta vältetään epidemiat ja turvataan pohjaveden käyttökelpoisuus. Myös jätevesien puhdistustekniikoita tulee kehittää.

Orimattilassa vesilaitos on etenemässä Viiskivenharjun vedenottamohankkeessa rakennussuunnittelun kautta rakentamisvaiheeseen seuraavan muutaman vuoden aikana. Kyseisestä vedenottamosta tulee antoisuudeltaan selvästi Orimattilan suurin ja sen avulla Orimattilan vedenhankinta pystytään turvaamaan pitkälle tulevaisuuteen. Uuden vedenottamon käyttöönotolla pienennetään vedenhankinnan riskejä merkittävästi, sillä nykyisin käytössä olevat pohjavesialueet sijaitsevat laajoilta alueilta asumis- ja/tai teollisuuskeskittymien kohdalla. Vedenhankinnan varmuutta on parannettu myös vuonna 2020, kun Pennalan laatuongelmista kärsinyt vedenottamo korvattiin Lahti Aqua Oy:n vesijohtoverkoston rakennetulla varavesiyhteydellä. Vesihuoltoverkoston saneerauksia on jatkettu systemaattisesti jo vuosia ja jatketaan edelleen vuosittain. Vesijohtoverkoston valurautaisesta putkista reilut 10 km on saneerattu ja reilut 20 km on vielä jäljellä tuleville vuosille. Saneerausten seurauksena vesijohtoverkoston vuotovesimäärissä on havaittavissa selkeästi laskeva trendi. Samanaikaisesti vesitornia on saneerattu, joitakin vedenottamoita tai niiden kaivoja on suojattu tai remontoitu sekä vedenottamoiden laitekantaa ja valvomoa on uusittu vedenhankinnan ja -jakelun turvaamiseksi sekä prosessinohjauksen ja -valvonnan varmentamiseksi.

Vääräkosken jätevedenpuhdistamon prosessiautomaatioon on tehty mittavia parannuksia viime vuosina ja vastaavia toimia on tiedossa lähivuosina lisää. Samalla puhdistamon laitekantaa on uusittu merkittäväillä investoinneilla. Mm. näiden jo tehtyjen toimenpiteiden seurauksena puhdistamon toiminta on saatu vakiinnutettua vaaditulle tasolle. Porvoonjoen ravinnekuormituksen vähentämisen lisäksi jäteveden puhdistuksen energiatehokkuutta on onnistuttu parantamaan vuosien saatossa. Pyrkimyksenä on, että sama trendi tulee jatkumaan mm. edellä mainittujen prosessiautomaatioparannusten ja laitekannan uusimisen seurauksena.

Orimattilan Veden lisäksi alueella toimii useita vesiosuuskuntia, jotka omalta osaltaan pitävät kylät asuttuina ja elinvoimaisina huolehtimalla keskitetysti vesihuollon turvaamisesta. Ympäristönsuojelu tukee yhdessä terveydensuojeluviranomaisen kanssa vesiosuuskuntien riskienhallintaa säännöllisillä yhteistapaamisilla. Lisäksi ympäristönsuojelu on edistänyt vesiosuuskuntien yhteishankkeita ja -koulutuksia.

Ympäristön tila

Ympäristönsuojelun yksi keskeinen tavoite on ympäristön hyvä tila. Tällöin kiinteistökohtaiset kaivovedet säilyvät juomakelpoisina ja tärkeät pohjavesialueet ovat käytettävissä yhdyskunnan vedenottoon. Tällöin järvet ja joet ovat uimakelpoisia ja kalaisia. Tällöin asuinympäristömme on viihtyisiä ja hengitysilmamme

hyvää. Tällöin alueen riistakanta voi hyvin. Tällöin luonto ympärillämme on monimuotoista ja kestää paremmin siihen kohdistuvat häiriötilanteet.

Pintavedet

Porvoonjoen Virenojan Myllynkulman vedenlaadun jatkuvatoiminen mittauspiste antaa tunnin välein meille tietoa veden lämpötilasta, hapestasta, sähkönjohtokyvystä, sinileivistä sekä veden sameudesta. Laitetta ylläpitää Lahden kaupunki. Vuonna 2020 Porvoonjoen happitilanne oli huonoin kesällä kesäkuusta elokuuhun, jolloin veden lämpötila oli korkealla. Tällöin happea oli ajoittain jopa alle 4 mg/l. Palojoelta vastaavanlainen jatkuvatoiminen mittauspiste puuttuu kokonaan.

Porvoonjoen ja Palojoen varsien jätevedenpuhdistamoiden velvoitetarkkailut julkaistaan erillisinä raportteina. Nämä sisältävät myös kalatarkkailun. Hämeen ELY-keskus seuraa Orimattilan isompien järvien tilaa oman erillisen seurantaohjelman kautta.

Orimattilan ympäristönsuojelun voimavarat riittävät pintavesien osalta viiden vuoden rotaatiomallilla toteutettavaan laajaan pintavesitarkkailuun. Tutkimustulokset julkaistaan kaupungin omilla nettisivuilla: www.orimattila.fi/palvelut/luonto-ja-ymparisto/ympariston-tila/vedet. Nämä tutkimustulokset antavat uutta tietoa järviemme nykytilasta ja ovat mahdollistaneet pientenkin järviemme karkean luokittelun.

Orimattilassa vesienhoitoa on toteutettu mm. rakentamalla laskeutusaltaan, kosteikkoja, pohjakynnyksiä, poistamalla lietettä, ennallistamalla virtavesiä, jättämällä vesistöjen varsille suojavaikkeitä ja tekemällä hoitokalastuksia. Toimenpiteiden vaikuttavuutta ympäristönsuojelu valvoo vesinäyttein. Esimerkiksi Mallusjärveen laskevien ojien kolmen laskeutusaltaan toimivuutta seurataan vuosittain vesinäyttein.

Jätehuolto

Kuntien ja niiden jätelaitosten järjestämässä jätehuollossa panostetaan uudelleenkäytön ja korkealaatuisen materiaalikierrätyksen edistämiseen yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa. Toimivilla jätehuoltoratkaisuilla varmistetaan viihtyisä ja turvallinen elinympäristö sekä tuetaan kiertotaloutta. (Kuntaliitto).

Ympäristönsuojelu valvoo ja luvittaa jätehuoltoon liittyviä toimintoja. Lisäksi ympäristönsuojelu edistää järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittymistä sekä puuttuu roskaamiseen. Roskaamisen vähentäminen edistää ihmisten turvallisuuden tunnetta. Vuonna 2019 ympäristönsuojelu valvoi yli 400 pienyrityksen vaarallisten jätteiden varastointia edistäen näin Orimattilan ympäristön turvallisuutta ja terveellisyyttä. Vuonna 2020 ympäristönsuojelu valvoi erityisesti ylijäämämaiden hankekohtaista hyödyntämistä ja betonimurskeen MARA-asetuksen mukaista hyötykäyttöä suunnitelmallisessa maarakentamisessa. Ranku (ravinneneutraalikunta)-hankkeessa pohdittiin erilaisten lietteiden hyötykäyttöä maanparannuksessa.

Energiantuotanto ja –käyttö

Energiantuotanto ylläpitää hyvinvoinnin kannalta tärkeitä palveluita ja mahdollistaa nykymuotoisen arjen, asumisen ja elämisen kaikessa monimuotisuudessaan. Kaukolämpö, lämmön ja sähkön yhteistuotanto sekä kaukojäähdytys ovat energiatehokkaita ja paikallisen ilmanlaadun kannalta hyviä tapoja tuottaa ja jakaa

energiaa tiiviissä taajamissa. Uusiutuvalla energialla tuotettuna ne ovat myös ilmastoystävällisiä. Palveluiden järjestäjinä ja omassa energiankäytössään sekä energiaratkaisuissaan kuntien tulee toimia edelläkävijöinä säästämällä myös omissa energiamenoissaan. (Kuntaliitto)

Orimattilan ilmasto-ohjelma edellyttää jatkossa uusiutuvien energiamuotojen laajempaa käyttöönottoa. Kaupunki on sitoutunut KETS-sopimukseen ja Hinku tavoitteeseen.

Paikallisena ympäristönsuojeluviranomaisena ympäristönsuojelu myös valvoo ja luvittaa energiantuotantoa Orimattilassa. Valvontaa ei tehdä pelkästään ilmapäästöjen osalta vaan myös tuhkan ja raaka-aineen osalta. Maalämmön osalta valvonta kohdistuu pohjaveden suojeluun. Tuulienergian osalta ympäristönsuojelu on kiinnostunut myös maisemasta ja naapuruussuhdelain mukaisista asioista. Aurinkoenergian osalta mietitään riskienhallintaa paloturvallisuustilanteessa. Öljysäiliöiden riskienhallinta on huomioitu ympäristönsuojelumääräyksissä. Akuuteissa vahinkotilanteissa ja rakentamisen yhteydessä esille tulleissa öljyllä pilaantuneissa maissa ympäristönsuojelun tehtävänä on selvittää vahingon syytä ja laajuutta sekä edistää toimenpiteitä vahingon poistamiseksi yhdessä pilaajan, maanomistajan ja eri viranomaisten kanssa.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan painopistealueita ovat rakennusten turvallisuus, terveellisyys ja viihtyisä ympäristö. Rakennushankkeissa tulee huolehtia siitä, että rakennuksen sekä rakennuspaikan piha- ja oleskelualueiden meluallistutus ei vaaranna terveyttä, lepoa tai työntekoa. Rakennettu ympäristö on pidettävä rakennusluvan mukaisessa käytössä ja siistissä kunnossa. Neuvonnalla ja ohjeistuksella voidaan ohjata viihtyisämpään elinympäristöön kuin mitä pelkästään tekniset ja lakisääteiset vaatimukset edellyttävät. (Kuntaliitto)

Rakennusvalvonta on ottanut käyttöönsä sähköisen lupapalvelukäytännön, mikä mahdollistaa asiakaspalvelun asiakkaan sijainnista riippumatta.

Asuntotoimi

Jokaisen arjen hyvinvointia on yksinkertaisimmillaan oma tai vuokrattu asunto, jossa kokee olonsa turvalliseksi ja jota voi kutsua kodiksi. Kunnat pyrkivät osaltaan vaikuttamaan kohtuuhintaisia asuntoja rakennuttavien toimijoiden määrään luomalla toimintaedellytyksiä ja osallistumalla tarvittaessa itse asuntojen rakennuttamiseen. Erityisesti heikossa asemassa olevien asuntotilanteen huomioiminen on tärkeää. (Kuntaliitto)

Kiinteistö Oy Orimattilan Vuokralat on Orimattilan kaupungin alueen suurin vuokranantaja. Yritys omistaa noin 800 asuntoa, joista tehostetun palveluasumisen asuntoja on 120 kappaletta. Tehostetun palveluasumisen kiinteistöt on vuokrattu PPHYKY:lle, joka vastaa kohteiden toiminnasta ja asukasvalinnasta. Suurin osa yrityksen omistamista kiinteistöistä on kerrostaloja, jotka sijaitsevat keskusta-alueella palveluiden äärellä.

Asunnot on paikallinen, kohtuuhintainen ja asukaslähtöinen yritys. Kohteiden vuokranmääritys perustuu omakustannevuokraan. Yhtiö on panostanut asumisneuvojatoimintaan ja ongelmatilanteissa varhaiseen puuttumiseen sekä asukkaan ohjaamiseen tarvitsemiensa tukipalveluiden piiriin. 2020 yrityksen omistamissa asunnoissa oli ainoastaan yksi häätö.

Ympäristönsuojelu ja terveellisen elinympäristön turvaaminen

Rakennetun ympäristön suunnittelussa ja ylläpidossa tulee ottaa huomioon terveysvaikutukset. Eheän yhdyskuntarakenteen sisälle varataan ihmisen terveyttä ja luonnon monimuotoisuutta tukevaa ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tarvittavaa viherrakennetta. Hyvinvoiva luonto tukee kuntia niiden työssä paremman elinympäristön luomiseksi. Sisäilmanongelmien ratkaisemiseksi luoduilla rakenteilla ja toimintatavoilla parannetaan päiväkotien, koulujen ja työpaikkojen terveellisyyttä ja turvallisuutta. (Kuntaliitto)

Orimattila on saanut omat ympäristönsuojelumääräykset ja oman ilmasto-ohjelman, jotka edistävät omalta osaltaan ympäristönsuojelua Orimattilassa. Orimattilan luontopolut tuovat kuntalaisille luonnon helposti lähestyttäväksi. Erilaisilla edistämishankkeilla Orimattilassa on pystytty hoitamaan vesistöjä ja kunnostamaan alueita. Jotkut hankkeet ovat keskittyneet yritysten ympäristöasioiden edistämiseen ja toiset taas puhtaasti ympäristökasvatuksellisiin asioihin. Kerran viidessä vuodessa ympäristönsuojelu selvittää näyttein Orimattilan pintavesien nykytilan.

Ympäristönsuojelun yksi keskeinen tavoite on estää ympäristön pilaantuminen. Tällöin kiinteistökohtaiset kaivovedet säilyvät juomakelpoisina ja luokitellut pohjavesialueet ovat käytettävissä yhdyskuntien vedenottoon. Ympäristönsuojelu edistää omilla lupa/valvontatoimillaan kiinteistöjen jätevesijärjestelmien toimivuutta. Onnettomuustapauksissa ja pilaantuneita maita löydettyessä ympäristönsuojelu valvoo torjuntatoimien asianmukaisuuden.

Ympäristönsuojelu tekee tiivistä yhteistyötä paikallisten vesiosuuskuntien ja Orimattilan vesilaitoksen kanssa vesihuollon turvaamiseksi ja riskienhallinnassa.

Pohjavesi

Orimattilassa on oma pohjavesiensuojelusuunnitelma, jota pyritään pitämään ajan tasalla päivittämällä. Vuosina 2020-2021 ympäristönsuojelu selvittää Orimattilan Ämmäntöyrään pohjavesialueen geologista rakennetta. Selvitystyö tehdään Geologian tutkimuskeskuksen, Orimattilan Veden ja Hämeen ELY-keskuksen kanssa yhteistyönä. Maastokartoitukset ja havaintoputkien asennukset tehtiin lokamarraskuussa 2020. Helmi-maaliskuussa 2021 on vuorossa painovoimamittaukset. Loppuraportti valmistuu toukokuun 2021 loppuun mennessä.

Hydrogeologisen rakenneselvityksen, painovoimamittausten ja maaperäkairausten avulla hankitaan uutta tietoa tutkimusalueen pohjaveden virtaussuunnista ja virtausta ohjaavista kalliokynnyksistä, pohjaveden korkeustasoista sekä maaperän kerrosrakenteista. Tutkimuksella saatava tieto palvelee pohjavesien suojelua, maankäytön suunnittelua, vedenhankinnan turvaamista sekä pohjavesien seurantaa. Uusi tietoa antaa meitä myös onnettomuustilanteissa tarvittavien toimenpiteiden suorittamisessa ja ennakoimisessa.

Sinileväseuranta

Ympäristönsuojelu osallistuu vuosittain valtakunnalliseen leväseurantaan yhteistyössä Hämeen ELY-keskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Kesäkuun alusta syyskuun loppuun käydään kerran viikossa havainnoimassa levätilanne Mallusjärvellä ja Villikkalanjärvellä. Lisäksi käydään tarvittaessa Pyhäjärvellä ja Kylänjärvellä. Viikoittainen levätilanne julkaistaan www.jarviwiki.fi sivustolla.

Kasvihuonepäästöt

Orimattilan oman ilmasto-ohjelma edellyttää jatkuvaa kasvihuonepäästöjen seurantaa. Ympäristönsuojelu ostaa tämän palvelun ulkopuoliselta toimijalta. Orimattilan kasvihuonepäästötilannetta voi itse käydä seuraamassa viikoittain osoitteessa www.co2.fi

Vuosiraportti edellisiltä vuosilta julkaistaan Orimattilan kaupungin omilla nettisivuilla www.orimattila.fi

Poikkeusolojen varautuminen

Kaupunki varautuu valmiussuunnitelmin normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin. Vuonna 2019 aikana on valmisteltu valmiussuunnitelman yleistä osaa, sivistys- ja hyvinvointitoimialan valmiussuunnitelmaa, ruokahuollon valmiussuunnitelmaa sekä kriisiviestintäohjeistusta. Ympäristönsuojelu on varautumisessa mukana esimerkiksi osallistumalla järjestettäviin harjoituksiin.

Kaupunki varautuu valmiussuunnitelmin normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin. Kaupunki pääsi testaamaan varautumistaan käytännössä, kun koronasta johtuen siirryttiin koko valtakunnassa poikkeusoloihin. Varautumissuunnitelmia päivitetään vastaamaan koronasta saatuja kokemuksia ja oppeja.

Ympäristönsuojelu on varautumisessa mukana esimerkiksi ennakoimalla ja seuraamalla ilmastonmuutoksesta mahdollisesti aiheutuvia tilanteita (esim. hulevedet, kuivuus, myrskyt, vieraslajit) ja osallistumalla maakunnallisesti tai kuntakohtaisesti järjestettäviin harjoituksiin.

Turvallisuudesta ja varautumisesta huolehtiminen

Turvallisuudessa on paljon kyse koetusta turvallisuuden tunteesta. Pelkästään reagoivien toimenpiteiden sijaan kuntien varautumista kehitetään enemmän ennakoivaan ja ehkäisevään suuntaan. Tällöin uhkia tunnistetaan ja arvioidaan sekä uhkien toteutumista pyritään estämään tai niiden vaikutuksia vähentämään jo ennalta. Kuntaorganisaation ja eri turvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön jatkuminen turvataan ja sitä kehitetään. (Kuntaliitto).

Turvallisuudessa on paljon kyse koetusta turvallisuuden tunteesta. Pelkästään reagoivien toimenpiteiden sijaan kuntien varautumista kehitetään enemmän ennakoivaan ja ehkäisevään suuntaan. Tällöin uhkia tunnistetaan ja arvioidaan sekä uhkien toteutumista pyritään estämään tai niiden vaikutuksia vähentämään jo ennalta. Kuntaorganisaation ja eri turvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön jatkuminen turvataan ja sitä kehitetään. (Kuntaliitto).

Kaupunki on osana valmiussuunnittelua laatinut uhka-arvioita. Uhka-arviot perustuvat riskien todennäköisyyteen ja niiden vakavuuteen.

Turvallisuuden edistämistä on tehty systemaattisella katuvalaistuksen lisäämisellä ja kunnossapitamisellä sekä erilaisilla liikenneturvallisuustoimenpiteillä. Turvallisuuteen vaikuttaa myös ilkeiltä puuttuminen ja ilkeiltä johtuvien vahinkojen nopea korjaaminen.

Roskaamisen ehkäiseminen lisää kuntalaisten turvallisuuden tunnetta.

Meluntorjunta

Meluntorjunta on usein koettu turvallisuutta edistävänä toimena ympäristönsuojelussa. Ympäristönsuojelu edistää meluntorjuntaa käytettävissä olevan ympäristölainsäädännön puitteissa erilaisissa lupa/ilmoitus/rekisteröintimenettelyissä sekä suunnitelmallisella valvonnalla. Lisäksi pyritään puuttumaan yksittäisiin akuutteihin tilanteisiin yhdessä muiden valvontaviranomaisten kanssa.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen torjunta (ympäristötoimi)

Resurssiviisaus on kykyä käyttää erilaisia resursseja (luonnonvarat, raaka-aineet, energia, tuotteet ja palvelut, tilat ja aika) harkitusti ja hyvinvointia sekä kestävää kehitystä edistävällä tavalla. Resurssiviisautta voidaan edistää kiertotalouden, materiaalien elinkaarihallinnan, energia- ja materiaalitehokkuuden ja uusiutuviin energiamuotoihin siirtymisen kautta. (Kuntaliitto)

Lasten ja varhaisnuorten ympäristökasvatus on edistänyt omalta osaltaan asukkaiden hyvinvointia Orimattilassa.

Ikäihmisten hyvinvointia edistävät kaikki sellaiset toimenpiteet, jotka mahdollistavat heidän asua mahdollisimman pitkään omassa kodissaan. Ympäristönsuojeluviranomainen on pyrkinyt tukemaan turvallista ja viihtyisää asumista omalla lakisääteisellä lupa- ja valvontatoiminnallaan mm. asiallisen jätehuollon ja vesihuollon osalta. Lisäksi ympäristönsuojelu on edistänyt alueiden virkistyskäyttöä, jolloin ikäihmisille on tarjoutunut mahdollisuus virkistäytyä mahdollisimman lähellä asuntoaan.

Orimattilan ilmasto-ohjelman yhtenä tavoitteena on vähentää ruokahävikkiä. Se on tukenut koulujen ylijäämäruuan tarjoamista ikäihmisille, se on kuitenkin ollut tauolla koronan vuoksi. Ruuan laatuun ympäristönsuojelu on vaikuttanut omalla lupa- ja valvontatoimellaan torjunta-aineiden käytön, lannoituksen yms. osalta.

Onnistumisia teknis-elinvoimatoimessa:

Elinvoima- ja tekninen toimiala toteutti palvelutoimintaa lähes normaalisti koronan aiheuttamista rajoitteista huolimatta. Koronasta aiheutui lisätehtäviä mm. yksityrittäjätuen muodossa, joita hoidettiin omien töiden ohessa. Menettely oli sujuvaa ja saapuneet hakemukset saatiin käsiteltyä nopeasti.

Vuonna 2020 sujui yhdyskuntatekniikan osalta hyvin, eikä liukastumisista tai muista vahingoista tullut vahingonkorvausvaateita.

Ympäristönsuojelu sai vahvalla osallisuusperiaatteella kokoon kaikkia puhuttelevan Orimattilan oman ilmasto-ohjelman. Ensin tehtiin laaja kysely kuntalaisille, yhteisöille, päättäjille, yrittäjille ja nuorille ilmastoasioista ja sitten vasta koottiin ohjelma ja löytiin lukkoon tavoite ja seuranta.

6. KAUPUNKISTRATEGIAN PAINOPISTEET

Kuntastrategia toimii valtuuston lakisääteisenä ohjausvälineenä, sisältäen kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteet. Lisäksi strategiassa tulee ottaa huomioon muun muassa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet. Orimattilan strategian mukaan Orimattila on:

ONNISTUVA - Vetovoima ja kasvu

Orimattila on 50 vetovoimaisimman kunnan joukossa vuoteen 2025 mennessä.

ONNELLINEN - Yhteisöllisyys ja osallistuminen
Kaikkien yhteinen Orimattila on asukkaidensa yhteisö.

OIVALTAVA - Toimintojen kehittäminen
Orimattila on hyvinvoinnin ja elinvoiman mallikunta sekä edelläkävijä palveluiden uudistamisessa.

Orimattilan arvoja ovat:

Avoimuus ja rohkeus
Ihmisen ja ympäristön hyvinvointi
Uudistumiskyky

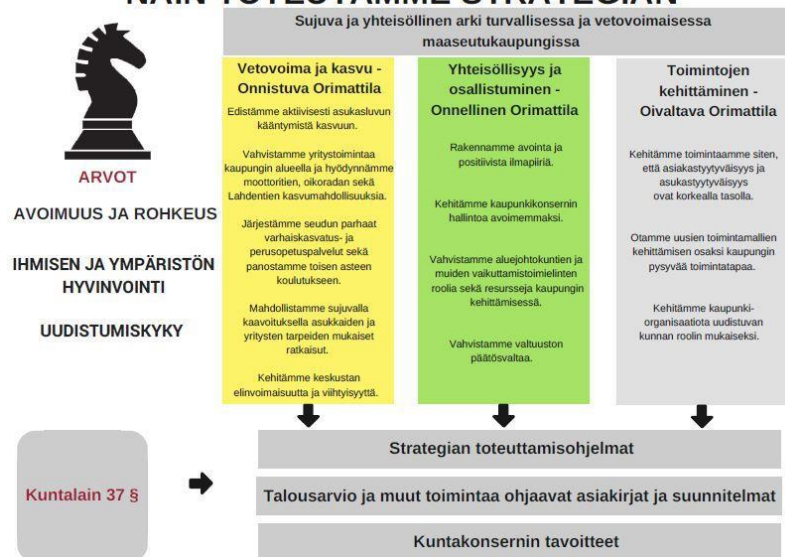
Orimattilan strategia 2018 - 2021 SWOT - analyysistä nousevat asiat:

Orimattilan vahvuuksina nähdään mm. hyvä sijainti pääkaupunkiseudun ja maakuntakeskuksen läheisyydessä, rauhallinen ja turvallinen asuinpaikka, toimivat peruspalvelut ja sujuva arki sekä aktiivinen järjestö- ja seuratoiminta. Vahvuutena ovat myös päätöksenteon joustavuus, taitava taloudenpito sekä vahva yhteishenki paikallisten yrittäjien keskuudessa.

Heikkoutena nousevat esiin mm. hajanainen kaupunkirakenne, seudullisen yhteistyön haasteet sekä kehittämishankkeiden resurssipula. Heikkoutena nähdään myös maan keskiarvoa alempi tulo- ja koulutustaso sekä kuntalaisten rajallinen osallistuminen. Väestön ikääntyminen ja nuorten syrjäytyminen tuovat myös haasteita. Ulkoisina mahdollisuuksina nähdään mm. kaupungin sijainti kasvukeskusten lähellä, hyvät liikenneyhteydet sekä turvallinen ja luonnonläheinen asuinympäristö.

Kaupungissa on edellytykset yhteisöllisyyden ja kylähengen kasvulle sekä yhteistyön kehittämiseen (kunta ja maakunnat). Ulkoisina uhkina nähdään mm. kansalliset rakenteelliset muutokset (esim. sote- ja maakuntauudistus), oman päätösvallan kapeneminen ja julkisten palvelujen edelleen keskittyminen. Uhkana voi olla myös verotulojen riittävyys, investointien rahoituskustannukset, väestörakenne sekä maakunnan yhteisen tahtotilan puuttuminen.

NÄIN TOTEUTAMME STRATEGIAN

Kaupunkistrategia 2017 – 2021.

Orimattilan strategia löytyy kokonaisuudessaan: <https://www.orimattila.fi/paatoksenteko-ja-hallinto/strategiat-ohjelmat-saannot>

Strategia hyväksyttiin helmikuussa 2018. Strategian painopistealueita tarkennettiin valtuustoseminaarissa elokuussa 2018 Perlaconin johdolla. Valtuuston työskentelyn pohjalta nousi seuraavat neljä teemaa keskeisiksi tavoitteiksi: kaavoitus, markkinointi, lapset ja nuoret ja henkilöstön hyvinvointi. Nämä teemat otettiin huomioon vuoden 2019 talousarvion valmistelussa.

Laaja hyvinvointikertomus ovat kuntatasoinen, kaikkia kuntien toimialoja ohjaava totetuttamisohjelma. Sen avulla johdetaan, kehitetään ja ohjataan kunnassa tehtävää hyvinvointityötä. Vuosittainen hyvinvointikertomus kuvaa kyseisen vuoden ajalta kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa. Kunnanvaltuusto hyväksyy sekä laajan hyvinvointikertomuksen että vuosikertomukset sekä ohjaa, arvioi ja seuraa sen toteutumista.

6. HYVINVOINTISUUNNITELMA

Orimattilan kaupungin osalta laajan hyvinvointisuunnitelman (kertomus) suunnitelmaosa korvaa kaupungin vuosittaisen hyvinvointisuunnitelman, joka sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä vuosille 2018-2021 kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Se on hyväksytty valtuustossa vuonna 2017 ja se arviointiin loppuvuonna 2019. Jatkuvaa hyvinvointisuunnittelua ja niihin liittyvää tavoitteen asettelua tehdään kaupungin toimialoilla osana vuosittaisia talousarviotavoitteita. Kaupungin strategiset tavoitteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ovat huomioitu myös toimialakohtaisissa kehittämissuunnitelmissa ja ne arvioidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä.

Seuraavan valtuustokauden laajan hyvinvointisuunnitelman (vuosille 2022 - 2025) työstäminen aloitetaan helmikuussa 2021. Se on sovittu kasattavan **ilmiöpohjaisesti maakunnallisten hyte-kärkien teemoihin** (hyväksytty kaupunginhallituksessa kesäkuussa 2020).

Maakunnalliset hyte-kärjet 2021 – 2025 ovat:

1. Mielen hyvinvointi

- Kasvu-, opiskelu- ja elinympäristö tukee mielenterveyttä erilaisissa elämäntilanteissa ja yhteiskunnan muutoksissa
- Haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevat tulevat kuulluiksi ja kohdatuiksi eri tuen ja avun muodoissa

2. Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Kuntalaisten kokemus osallisuudesta ja vaikuttamisesta vahvistuu edellisvuosiin verrattuna
- Syrjäytymisriskissä olevien määrä on maan keskitasoa pienempi

3. Arjen turvallisuus

- Kuntalaiset kokevat asuin- ja elinympäristönsä viihtyisäksi ja turvalliseksi
- Toimeentuloedellytykset ovat koko maan tasolla tai sitä parempia

5. Lähisuhteet ovat turvallisia

- Päihteettömyys ja terveelliset elintavat
- Elintavat ovat terveellisiä
- . - Päihteiden kokeilu ja käyttö on vähäisempää kuin maassa keskimäärin

Alkuvuodesta 2021 hyväksytään Orimattilan kaupungin ensimmäinen lakisääteinen suunnitelman ikääntyneiden toimintakyvyn vahvistamiseksi "*Ikäystävällinen Orimattila*". Se antaa suuntaviivoja seuraavan laajan hyvinvointisuunnitelman sisältöihin ja tavoitteisiin. Nuorten ehkäisevän työn suunnitelma valmistuu niin ikään keväällä 2021. Myös useat maakunnalliset suunnitelmat päivitetään vuoden 2021 aikana. Uusi valtuusto aloittaa työnsä vuonna 2021, joten myös kuntastrategia työ käynnistyy uudelleen ja tulee vaikuttamaan myös kaupungin hyvinvointityön peruslinjauksiin.

Ylläolevien lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen vaikuttavat lukuisat muut osasuunnitelmat ja ohjelmat.

8. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET VUODELLE 2021

1. Hyte-kertoimen ennakointi
2. Työllisyysyksikön toiminnan kehittäminen ehkäisevässä työssä
3. Nuorten ehkäisevän työn suunnitelman jalkauttaminen
4. Osallisuuden kehittäminen
5. Ikääntyneiden asumisen muotojen kehittäminen
6. Varhaiskasvatuksen ehkäisevän työn kehittäminen

9. HYTE-TYÖN TULEVAISUUDEN LINJAT

9.1 Sote-uudistus

Syksyllä 2019 on alkanut maamme hallituksen toimesta sote-uudistuksen valmistelu. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallituskaudella sote-uudistus muodostuu sekä sosiaali- ja terveystalouden sisällöllisestä uudistamisesta, että rakenteellisesta uudistuksesta. Hallitus esittää hyvinvointialueiden

perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistamista. Ehdotuksen mukaiset hyvinvointialueet perustettaisiin mahdollisimman pian lakien hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Lait tulisivat voimaan porrastetusti, osa 1. heinäkuuta 2021 ja viimeiset 1. tammikuuta 2023.

Esityksen mukaan Suomeen muodostettaisiin 21 hyvinvointialuetta, joille siirrettäisiin kuntien ja kuntayhtymien vastuulla nykyisin olevat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät. Uudenmaan erillISRatkaisun perusteella Uudellamaalla olisi neljä hyvinvointialuetta ([Sosiaali- ja terveystministeriö](#)).

Sote-uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystpalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti sosiaali- ja terveystpalveluihin, vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin sekä hillitä kustannusten kasvua. (Sosiaali- ja terveystministeriö). Päijät-Hämeessä hyvinvointiyhtymälle on annettu virkavastuu uudistuksen valmistelussa. Valmistelutyötä edistetään eri asiantuntijavetoisten työryhmien kautta poliittisessa ohjauksessa. **Orimattilalla on edustus talous-,hyte- ja palvelutuotannon valmisteluryhmissä sekä poliittisissa työryhmissä.**

Ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin, kun kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin

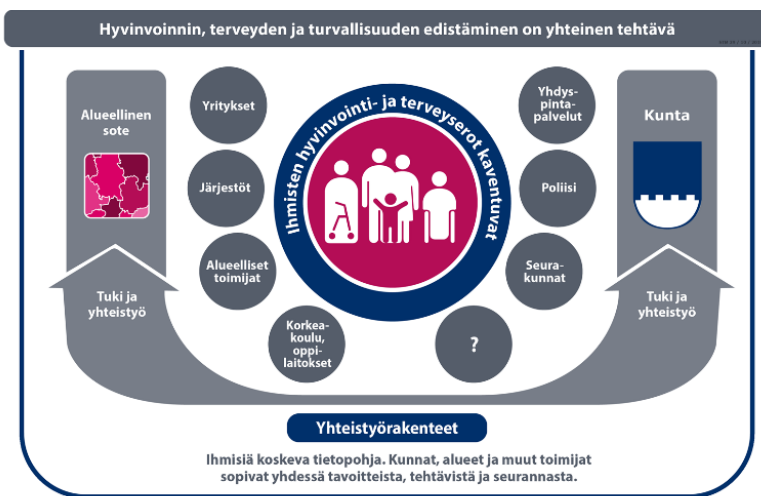
Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät (HE, §6) jatkossa:

- Strategisessa suunnittelussaan asetettavat tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet
- Arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätöksensä vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin
- Nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho
- Seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
 - Raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain
 - Valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä kunnan on:

- tehtävä yhteistyötä:
 - eri toimialojen välillä
 - muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa
- toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan
- edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia
- osallistuttava vuosittain hyvinvointialueen järjestämiin neuvotteluihin (7 §)

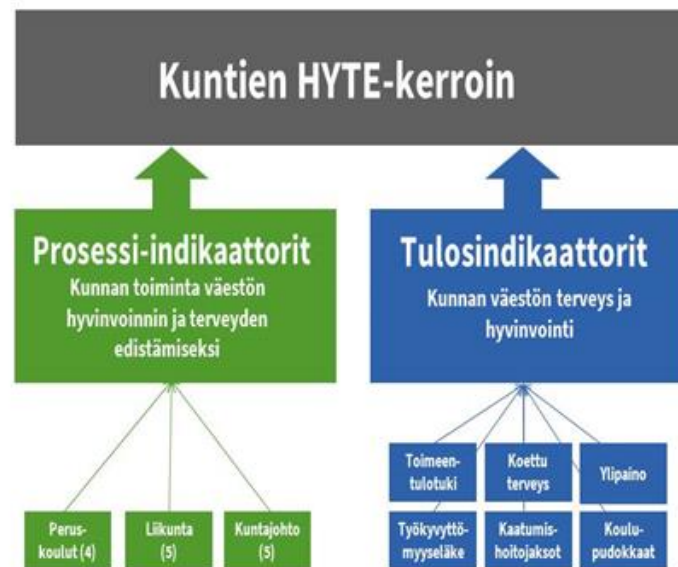

9.2 Hyte-kerroin

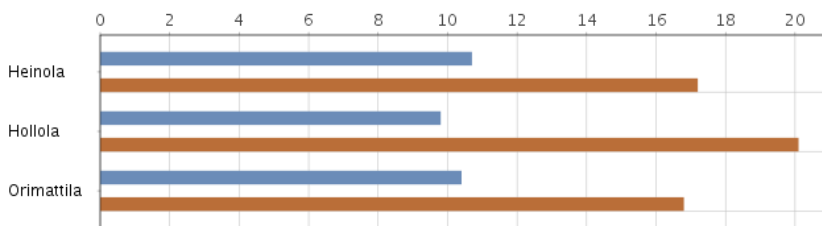
Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveystalvet siirtyvät hyvinvointialueen järjestettäväksi, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy kunnilla.

Kuntien palkitseminen vaikuttavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on tärkeää, koska hyvinvoiva väestö on elinvoimaisen kunnan ja maakunnan edellytys. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillitseminen vaatii, että hyvinvointia ja terveyttä edistetään laajalti ihmisten arkiympäristöissä.

Lisäosan suuruus määräytyy **kahdenlaisten indikaattorien perusteella** (kts. kuva) toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräjoiin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Hyte-kertoimen koostuminen.

Hyte-kerroin on jo laskettu vuosilta 2018 (sininen) ja 2020 (oranssi). Summa on euroa/asukas.

Miten voimme saada kerrointa paremmaksi ja ohjattua enemmän rahaa hyte-työhön?

- Keskeistä on poikkihallinnollinen, pitkäjänteinen hyte-työ yksittäisiin indikaattoreihin keskittymisen sijaan.
- Indikaattorit on valittu siten, että ne kuvaavat prosesseja, jotka johtavat yhä systemaattisempaan ja laaja-alaisempaan työhön ja mittaavat tuloksellisuutta väestötasolla, joka on seurausta systemaattisesta ja koordinoitusta työstä useammalla hallinnonalalla.

9.3 Valtioneuvoston periaatepäätös hyvinvoinnin, terveellisyden ja turvallisuuden edistämisestä 2030

Hallitus on linjannut pitkän aikavälin toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden eriarvoisuus vähenee vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on turvata ihmisille kestävä hyvinvointi kaikissa elämänvaiheissa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä koskevia linjauksia hallitusohjelmassa on seuraavissa kohdissa:

- Hallitusohjelma: 3.6 Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi
- Hallitusohjelma: 3.6.1. Sosiaali- ja terveystieteiden rakennemuutos

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön tullaan sote-uudistuksessa liittämään myös **turvallisuuden edistäminen (valtioneuvoston periaatepäätös)**.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kohdentuu arjen turvallisuuden ongelmien juurisyihin. Ja siksi hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen on järkevää tehdä yhdessä.

Kunnilla säilyy edelleen Kuntalain 1 §:n mukaisesti vastuu asukkaidensa hyvinvoinnista. Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisvastuu siirtyy kokonaisuutena maakunnille, mutta kunnilla voi kuitenkin olla mahdollisuus toimia sote-palvelujen tuottajina tiettyjen reunaehtojen mukaisesti. Kunta voi tuottaa palveluja omalla verorahoituksellaan tai tehdä tuottamistaan palveluista sopimuksen maakunnan kanssa. (Sosiaali- ja terveystieteidenministeriö).

Kunnat vastaavat kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä myös sote-uudistuksen jälkeen. Hyvinvointialueiden tehtävänä on tukea kuntia ja tarjota niille asiantuntemusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn tueksi. Kunnat päättävät monista tehtävistä ja toimista, joilla on ratkaiseva merkitys asukkaiden hyvinvointiin, osallisuuteen, työllistymiseen ja toimintakykyyn. Ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavia asioita ovat muun muassa varhaiskasvatus ja koulutus, liikuntamahdollisuudet, ruoka- ja kulttuuripalvelut, asuminen, kaavoitus ja liikennejärjestelyt. Näiden ja monien muiden asioiden hoidosta päätetään jatkossakin kunnassa. (Sosiaali- ja terveystieteidenministeriö).

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen haasteita:

- Elinvoiman, kestävän kehityksen ja hyvinvoinnin yhteyksien nykyistä paremmin näkyväksi tekeminen
- Yhdyspintojen, yhteistyörakenteiden ja käytäntöjen moninaisuus ja nopea muutos muuttuvassa toimintaympäristössä
- Strategisen osaamisen (mm. tiedolla johtaminen) vahvistaminen
- Olemassa olevien tietovarantojen hyödyntäminen ja tiedon aukkojen paikkaaminen
- Eriarvoisuuden kaventamisen osaamisen vahvistaminen
- Digitaalisten hyte-palvelujen kehittäminen

Sote-uudistukseen liittyy osana myös **tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden keskus - ohjelma**. Käytännössä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden keskus -ohjelma toteutetaan alueellisissa kehittämishankkeissa eri puolilla Suomea.

Periaatepäätöksen tavoitteiden toteutuminen tarkoittaa, että ihmiset voivat mahdollisimman hyvin. He pystyvät opiskelemaan ja tekemään töitä, heillä on hyvä toimintakyky ja he kokevat voivansa vaikuttaa omiin asioihinsa. Jotta tässä onnistutaan, tarvitaan toimia kaikilla hallinnonaloilla. Sen lisäksi tarvitaan myös esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan, yritysten ja tutkimuslaitosten tekemistä.

Eriarvoisuuden vähentämiseen tehtävässä työssä painottuvat ihmisten oma toimijuus ja osallisuus sekä ongelmien ehkäiseminen ennalta.

Ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen ymmärretään laaja-alaisena toimintana. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että hyvä mielenterveys nähdään osana ihmisen hyvinvointia ja työ- ja toimintakykyä.

Rakenteelliset muutokset tarkoittavat myös ajattelutavan sekä toiminnan rohkeaa muutosta, mikä ei onnistu ilman eri hallinnonalojen yhteisiä tavoitteita ja yhteistyötä.

Periaatepäätöksessä on neljä painopistettä:

- Kaikille mahdollisuus osallisuuteen
- Hyvät arkiympäristöt
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut
- Päätöksenteolla vaikuttavuutta

Periaatepäätöksen toteuttamiseksi valmistellaan toimeenpanosuunnitelma. Siinä kuvataan tarvittavat toimet, niiden seuranta ja arviointi, vastuutahot ja aikataulutus vuoteen 2030 saakka. Toimeenpanoa ohjaa ja seuraa ministeriöiden ja eri hallinnonalojen asiantuntijoista koostuva kansanterveyden neuvottelukunta. Hyvinvointipäällikkö on mukana STM:n kansanterveyden neuvottelukunnan periaatepäätöksen maakunnallisia rakenteita ja tavoitteita pohtivassa työryhmässä, joka tulee tekemään em. asioista esityksen lainsäädäntöön.

[Hyvinvoinnin+terveyden+ja+turvallisuuden+edistäminen+2030+-+valtioneuvoston+periaatepäätös_F2020.pdf](#)

9.4 Maakunnallinen hyte-työ

Kunnat ovat päättäneet rahoittaa kahdeksi vuodeksi maakunnallisen hyvinvointipäällikön, jonka tehtävänä on mm. luoda rakenteen maakunnan hyte-työlle sekä laatia puuttuva, **alueellinen hyvinvointisuunnitelma**. Suunnitelma laaditaan vuonna 2020 **hyväksytyjen hyte-kärkien ympärille**, jotka tulee ottaa huomioon myös kuntien seuraavissa laajoissa hyvinvointisuunnitelmissa. Maakunnallisen hyvinvointipäällikön työnantajana toimii Päijät-Hämeen Liitto.

9.5. Tulevaisuus

Päijät-Hämeen väestöllinen huoltosuhde on nyt noin 70 prosenttia, eli täällä on hieman yli 70 ei-työikäistä sataa työikäistä kohden. Vuonna 2040 huoltosuhde nousee tällä vauhdilla lähes 80 prosenttiin. Sysmän kunnan huoltosuhde nousee 157: ään vuoteen 2040 mennessä. Yli sadan huoltosuhteeseen päätyvät myös Hartola, Padasjoki, Iitti, Asikkala ja Heinola. Nämä luvut ylittävät Suomen keskiarvoennusteet (2040 66 %).

Väestörakenteen tasapainottumisen toivo on asetettu maakunnassa opiskeleviin nuoriin, toistaiseksi turhaan. Yliopistokaupunkius on vielä tuoretta, ja keskuskaupungilla on jonkinlainen mainehaitta, joka osaltaan saa nuoret ammattilaiset, erityisesti naiset, muuttamaan muualle. Koulutuksen digitointi eli etäopiskelun mahdollisuus ja kurssihoppailu saattaa vaikuttaa tilanteeseen niin, etteivät kaikki opiskelijatkaan muuta kaupunkiin. Yhä kalliimman pääkaupunkiseudun läheisyyden pitäisi näkyä alueelle edullisesti muuttajaluvuissa.

Ongelmana maakunnassa on myös päihdepalvelujen alikäyttö. Apua haetaan liian myöhään, jolloin ongelmat ehtivät kasvaa isoiksi. Hyvinvoinnin polarisaatiokehitys on nähtävissä maakunnassa selvästi; usein huono-osaisuus periytyy sukupolvelta seuraavalle, ja taloudelliseen ja sosiaaliseen alhoon liittyy elintapojen

myötä heikko terveys. Toisaalta on myös myönteisiä signaaleja: nuorten alkoholin käytön väheneminen, tupakoinnin väheneminen.

Väestön ikääntymisen ja sen mukanaan tuomien palvelutarpeiden ohella iso haaste on se, että samanaikaisesti lapset ja lapsiperheet mutta myös työikäinen väestö tarvitsisi palveluita nykyistä enemmän. Koronakriisi ei helpota tilannetta. Yritysten taloudelliset haasteet, lomautukset ja mahdolliset irtosanomiset heijastuvat myös kuntalaisten arkeen ja aiheuttavat tuen tarpeita.

Maakunnassa tehdään tilanteen muuttamiseksi töitä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen maakunnalliset kärjet on päätetty ja toimeenpanossa. Niiden ympärille luodaan myös seuraavat kuntien laajan hyvinvointisuunnitelmat. Kuntien ja hyvinvointikuntayhtymän hyte-työtä yhteen sovitetaan. Yhdyspintatyössä käytetään myös järjestöjen, seurakuntien ja oppilaitosten työpanosta. Työpaikkojen turvaaminen ja niiden lisääminen olisi ensiarvoisen tärkeää Päijät-Hämeen maakunnalle ja edistäisi myös hyvinvointia.

Hyvinvointikuntayhtymän muutosohjelmassa **“Hyvä elämä tehdään yhdessä”** on toimenpiteitä, joilla yhtymä pyrkii mukautumaan heikenevän talouden ja väestön kasvavan palvelutarpeen haasteisiin ja kehittämään toimintaansa tarkoituksenmukaisesti. **Palvelujen kehittäminen ja sähköisten palvelujen** hyödyntäminen palvelumuotoilun avulla välttämätöntä. Näihin tarvitaan paras mahdollinen osaaminen. Orimattilan kaupungin näkökulmasta tärkeintä on **tiivis yhteistyö** mutta myös ns. yhdyspinnoilla tapahtuva hyte-työ. Tämän kehittämiseen on toivottu hyvinvointiyhtymältä entistä vahvempaa aktiivisuutta. Tämä näkökulma nousee esiin erityisesti hyvinvointialueen valmistelussa.

Vaikutusmahdollisuuksien lisääminen **esimerkiksi lähidemokratialla ja osallistuvalla budjetoinnilla** vaikuttaa omaan kokemukseen omasta lähiympäristöstä. Myös uusien hyvinvoinnin ja menestyksen mittareiden käyttäminen on kiinnostava kehityssuunta. **Supistuva väestö ja talous ovat realiteetti**, johon haetaan ratkaisua muun muassa maakuntastrategiassa. Tulevaisuuden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä liittyy monia uusia suuntia niin haasteiden kuin mahdollisuuksienkin osalta. Koronaviruksen myötä myös SITRA on päivittänyt omat tulevaisuutensa **megatrendit** (Kuva alla).

"**Uuteen hyvinvointiin**" Kuntaliiton skenaarion mukaan isoina **muutosajureina** kuuluvat muun muassa: **elämäntapojen muutokset** (yksilön lisääntyvä kiinnostunut hyvinvoinnistaan, vapaa-ajan ja työelämän voimakkaampi rajaaminen, kulutus käyttäytymisen muutokset, henkisen hyvinvoinnin korostuminen (aivoterveys), **syrjäytyminen** (hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin kuilun kasvaminen, syrjäytymisen ylisukupolvisuus, teknologisen työn murros, syrjäytymisen syiden amebamaisuus), **turvallisuus** (riskit liittyvät elinympäristöön; kyberuhkat, rikokset, ilmastonmuutos, sotilaallinen uhka) sekä **teknologia** (älykkäät teknologiat muuttavat sairauksien hoidon, älykodit, koneelliset leikkaukset ja hoitoarviot, terveyden hoito siirtyy puhelimeen..).

10. HYVINVOINNIN ERILLISUUNNITELMAT

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyy kuntasektorilla yhteensä **yli 60 erillistä suunnitelmaa**. Ohessa on listattu **tärkeimpiä** työhön liittyviä suunnitelmia mutta työtä ohjaavat myös lainsäädäntö sekä erilliset valtakunnalliset ohjeistukset ja strategiat.

Useat maakunnalliset ja paikalliset suunnitelmat päivitetään vuosien 2020 - 2021 aikana.

- Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelma 2018 – 2021
- Päijät-Hämeen perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma 2017 – 2020
- Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018 - 2021
- Päijät- Hämeen maahanmuutto-ohjelma 2017 - 2020
- Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017 - 2021
- Orimattilan suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi 2021 - 2025
- Päijät-Hämeen ravitsemusterveyden suunnitelma 2020 - 2025
- Orimattilan erityisliikunnan kehittämissuunnitelma
- Kaupungin eri toimialojen kehittämissuunnitelmat 2017 - 2021
- Orimattilan turvallisuussuunnitelma (2014)
- Iäkkäiden yhteen sovitettujen palvelujen kokonaisuus Päijät-Hämeessä 2018
- Orimattilan kestävän kehityksen ohjelma EKOLA
- Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelma (2018)
- Orimattilan osallisuus- ja demokratiaohjelma 2020 - 2021
- Orimattilan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017 – 2021 (päivitys alkaa)
- Orimattilan ilmasto-ohjelma

11. HYVINVOINTIRAPORTIN HYVÄKSYMINEN

Hyvinvointikertomus vuodelta 2020 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa xxxxx